

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 50 21. decembra 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Bojana Žokelj Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelk -TV-15-:
Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50100-603-45772

•TV-15• izhaja vsak teden izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72
od 12. 4. 1974 se za •TV-15• ne plačuje temeljni davek od prometa
proizvodov

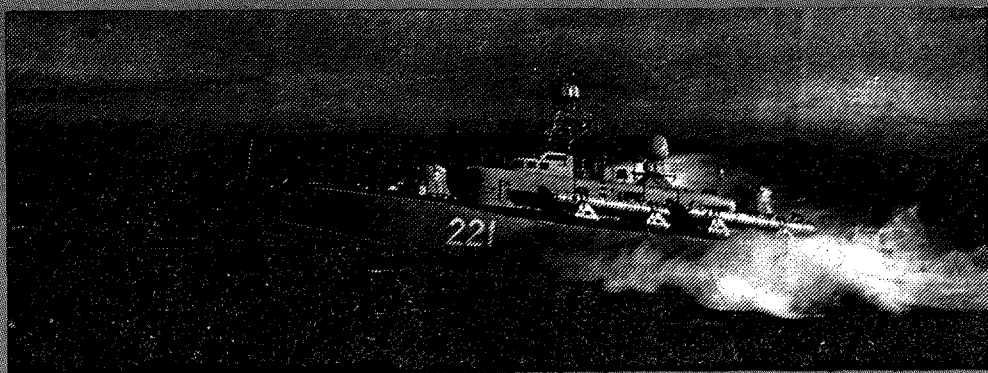
Tisk:
ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Po srcu še vedno sko-
jevci stran 5

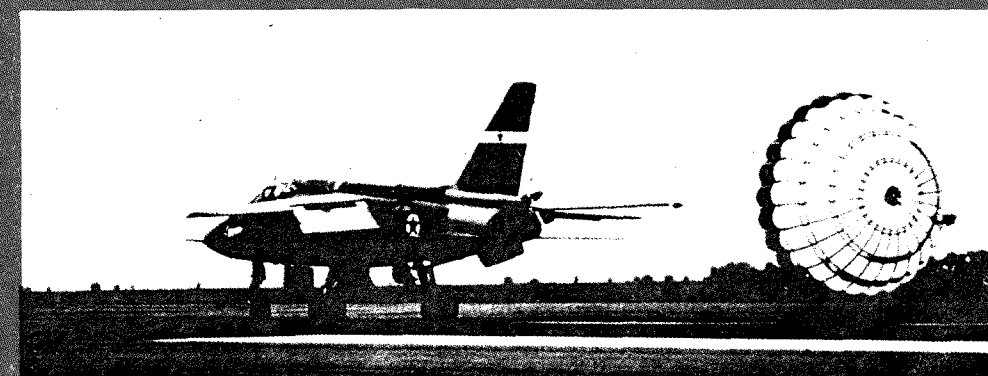
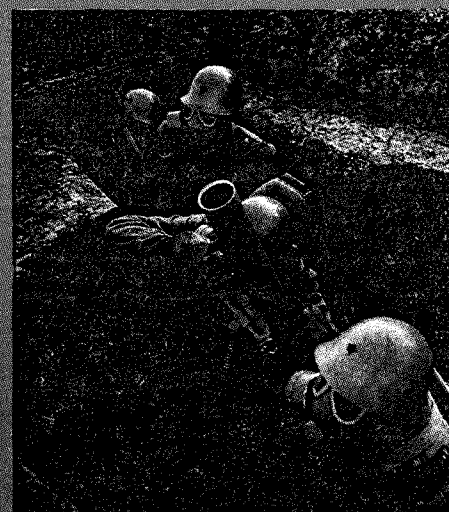
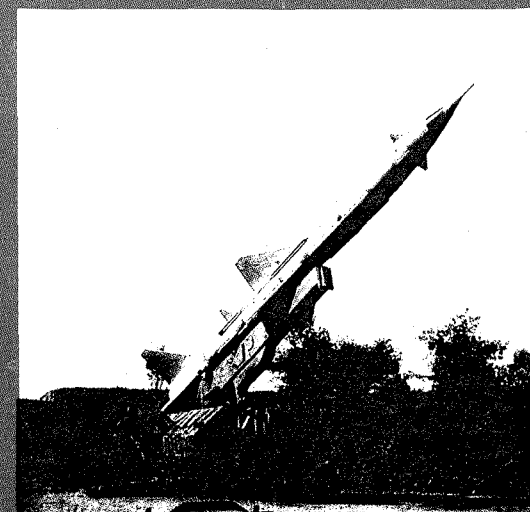
Bitka, kakor življenje
dolga stran 12 in 13

Tragični dogodek na
Pregarju stran 14

Življenje v Cerknici
hitro utriplje stran 15

Pripadnikom JLA
ob 22. decembru,
njihovem prazniku,
čestitamo

TITO:
Čaka nas
bitka

Starejše generacije, zlasti tiste, ki so na svojih plečih nosile breme narodnoosvobodilnega boja ter povojne obnove in graditve države, zapuščajo vam, mladim in za vami prihajajočim rodovom veliko delo in trdne temelje, na katerih bo mogoče mirno graditi naprej in ustvarjati boljše in srečnejše življenje.

Trdno sem prepričan, da bodo mladi rodovi izpolnili svoj del zgodovinske odgovornosti tako, kot je njih vredno, in da bodo zvesti nadaljevalci tega dela. Veličina tistega, kar smo doslej ustvarili, naj bo mladim spodbuda, da bodo s svojim ustvarjalnim delom prekosili dosežke prejšnjih rodov.

Vse, kar smo ustvarili v dosedanjem razvoju družbe, je mogoče in je treba še naprej bogatiti ter izpolnjevati z novimi vsebinami. Čaka nas bitka – katere nosilec mora biti predvsem mladina – za razvijanje življenjskih vrednot v vseh oblikah tega življenja, od delovnega mesta in šolskih klopi do stanovanjskih razmer, oddiha, kulturnega in splošnega razvoja. To seveda terja še učinkovitejše in odgovornejše delo na slehernem področju družbene dejavnosti, na vseh ravneh družbenega organiziranja.

Pred vas, mlade, stopajo velike in zapletene naloge. Prepričan sem, da jih boste – tako kot doslej – uspešno izpolnjevali. Imeli ste dosti boljše pogoje za vzgojo in strokovno usposabljanje kot pa generacije pred vami, zato premorete tudi dosti več znanja in ustvarjalnih zmogljivosti. Delajte marljivo, bodite vztrajni pri izpolnjevanju svojih obveznosti, pogumno stopajte po poti, za katero so se trdno odločili naši narodi in narodnosti, in rezultatov ne bo manjkalo.

To pa, kar vam bo najbolj pomagalo, da boste tudi v najbolj zapletenih okoliščinah našli dobre rešitve, da boste ločevali prave vrednote od navideznih, resnico od zmot, pravico od krivice – to so interesi delavskega razreda, interesi naših narodov in narodnosti. Zvestoba tem interesom je najtrdnjejše politično merilo in najzanesljivejši kazipot mladim rodovom, kot tudi vsem našim delovnim ljudem in občanom. Iz tega se bo najprej razcvetela tudi ljubezen do svobode in neodvisnosti, socializma in samoupravljanja, krepila se bo privrženost miru in enakopravnemu sodelovanju med narodi, kot se bo tudi krepil odpor proti vsaki obliki nadvlade in podrejanja, proti vsemu, kar žali človeško dostojanstvo.

(Iz poslanice
predsednika Tita
10. kongresu ZSMJ)

Ponovno: »Pri Čibejevih so bili doma Slovenci«

Odgovor Albinu Vončini iz Gorenje Trebuše 23 na članek, objavljen 28. septembra

Če si Albin Vončina v imenu Trebušanov resnično želi mojih utrinkov, bom ob tej priložnosti skušala biti čimboli konkretna, dosledna in izčrpna! No, z naslovom »Pri Čibejevih so bili doma Slovenci«, objavljen je bil v 31. številki TV 15, se tudi jaz ne strinjam – kajti ta naslov resnično nima prave zveze z opisanimi dogodki iz časa narodnoosvobodilnega gibanja. Kolikor vem, ta naslov ni napisala avtorica članka, marveč je takšnega določil časnikar, ki je članek pripravil za objavo. Zato prosim tovariša Iztoka Tinto, da pojasni Trebušanom, zakaj se je odločil za takšen naslov članka.

Kako in v kakšnem jeziku so se Trebušani pogovarjali 18. aprila, mi ni znano, ker me tega dne ni bilo zraven.

Prisotna pa sem bila na sestanku, ki je bil 18. junija. Sestanek sva sklicali s sestro Olgo za to, da se s Trebušani pogovorimo o organiziranju srečanja borcev in aktivistov, ki naj bi bilo 22. julija. Naj še povem, da smo o organiziranju takšnega srečanja razmišljali že lani, a smo ga namenoma prenesli v letošnje jubilejno leto, ko Primorska praznuje petintrideset let priključitve k Jugoslaviji.

Istega dne, to je 18. junija, je sklical sestanek tudi Albin Vončina, pisec polemičnega članka. Na ta sestanek je pripeljal še neke krajanje (kot sem zvedela, jih je šel iskat kar po hišah) z namenom, da bi spodbijali članek »Iščem Franca Koširja«, objavljen v TV 15. Sestra Olga je to objavo poslala z namenom, da bi se tovariš Košir ali kdorkoli, ki o njem kaj ve, oglasil in da bi tako laže zbrali čimboli točne podatke za opis zgodovine narodnoosvobodilnega gibanja.

Ne morem razumeti, kako lahko Albin Vončina raziskuje prisotnost Koširja leta 1941 v Gorenji Trebuši, ko ga v Trebuši v tem času sploh ni bilo.

Na sestanku je prav on najprej zanikal prisotnost Koširja. Za njim se je oglašil še Andrej Skok, ki je dejal, da je bil Košir v Trebuši leta 1942 in sicer ne kot organizator narodnoosvobodilnega gibanja, temveč kot pristaš Draže Mihajlovića. Ko sva s sestro vprašali Skoka, če je Koširja kdaj videl, je to zanikal in dejal, da so mu o njem pripovedovali kurirji. Na vprašanje, če ve, kdo so ti kurirji, je dejal: »Kdo naj bi se po tolikih letih spomnil«. Sicer pa hudo dvomim, da se Andrej Skok dovolj dobro spominja dogodkov iz narodnoosvobodilnega boja od 4. marca 1943 do kapitulacije Italije, ko je z družino živel v skrivališču in je bilo to povsem drugačno življenje, kot smo ga živeli mi, partizani.

Na sestanku se je oglasila tudi Rozina Kofol, ki je dejala, da se ji zdi oziroma, da so takrat rekli, da je bil Košir v Trebuši leta 1942 in da je bil to sumljiv človek. Tudi Emica Makuc, ki se je oglasila kot zadnja, o njem ni vedela povedati nič določenega. Ko sva s sestro Olgo prisotnim povedali, kako je Košir prišel k nam in da ga je pripeljal Zdravko Plesničar, sedaj stanujoč v Ročinju št. 40, pa tudi to, kaj je pri nas delal, s kom vse smo ga povezali (pri nas se je zadrževal skoraj mesec dni in pol), se ob tem ni nihče od ostalih na sestanku več oglašil.

Mislím in odločno zatrjujem, da o Francu Koširju lahko daje izjave le tisti, ki je imel z njim neposredne stike ter s tem možnost, da ga podrobneje spozna in oceni. To pa prav gotovo ni bil Albin Vončina, saj se mu tedaj še sanjalo ni o partizanskem gibanju v Trebuši, zlasti ne v letih 1941 in 1942. Vončina je bil namreč leta 1943, ko je šel k partizanom, odsoten iz Trebuše. Do njegovega odhoda k partizanom, je bila med partizani že vsa Čibejeva družina, domačija je požgana! Delovanje Čibejeve družine med narodnoosvobodilnim bojem izhaja prav iz pobud o uporabi proti okupatorju, ki nam ga je vlival tudi tovariš Košir.

Zato sem še toliko bolj prepričana, da bo vsak, ki je Koširja poznal, obsodil Vončinov članek in njegovo »mlatenje prazne slame« pred javnostjo. Toliko za sedaj o Koširju.

Že na začetku sem povedala, kakšen je bil namen sestanka, ki sva ga sklicali s sestro Olgo 18. junija. O srečanju borcev in aktivistov smo se podrobno dogovorili z občinskim odborom ZZB NOV Tolmin in ZB Gorenja Trebuša. Na tem sestanku so bili prisotni predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Zanimivo je, da ni bil prisoten nihče od tistih, ki so na sestanku pred tem in katerega pobudnik je bil Albin

Vončina, vedeli toliko povedati o borcih in aktivistih. Za srečanje, tako vse kaže, borcev in aktivistov ni bilo pomembno.

Na tem sestanku sem bila zadolžena za pripravo slavnostnega govora. Zadolžitve nisem bila preveč vesela, tudi zaradi stiske s časom, a sem jo sprejela. Ko sem že pri govoru, naj povem, da sem ga zavestno pripravljala in takšnega tudi podala. Jasno pa je, da se v enem govoru ne da povedati vsega, kar se je med vojno dogajalo. To sem v govoru tudi poudarila in se vnaprej opravičila. Ni pa res, da sem v govoru pozabila omeniti soseda Petra Vončina – kot mi to očita Albin Vončina v polemičnem članku – marveč sem ga namenoma izpustila, ker sem se bala morebitnih pripomb. Peter Vončina je bil pri nas doma mobiliziran, ker je naletel na partizane v naši hiši. Mobilizirala sta ga tovariša Mojzes in Slovenko in to zadnje dni decembra 1942.

Ko se je Peter hotel po nekaj mesecih vrniti domov, je padel blizu svojega doma, čeprav so ga opozorili na nevarnost zaradi stalne italijanske zasede, ki je bila tik ob njegovem domu. Razumljivo je, da si je vsak partizan želel domov, če ga je le imel, pa četudi samo po kosček kruha in toplo materino besedo. Toda, Peter bi vendar moral pomisliti, kaj se mu lahko zgodi. Stavek, ki ga je pripisal Albin Vončina v svoji plemiki »nepredvidnost ni hrabrost...«, resnično dobi svoj pomen. Vončini ob tej priložnosti priporočam, da nekaj podobnih herojskih stavkov, kot jih je napisal Petrovi materi, napiše tudi drugim materam v Gorenji Trebuši, ki so izgubile ne samo enega, marveč celo dva ali več sinov in med njimi tudi take, ki ne vedo za grobove svojih sinov.

Res, različne usode je spletlo življenje med narodnoosvobodilnim bojem.

Albin Vončina dalje sprašuje v svojem članku, kako, kje in kdaj je bil narejen posnetek živine, ki so jo odgnali Italijani ob požigu Čibejeve domačije. Posnetek je bil narejen leta 1942 s fotografskim aparatom. Živina gre na pašo po klancu navzdol. V ozadju je dovolj očitno prepoznati Čibejevo domačijo, le gospodarskega poslopja ni videti, ker ga zakriva sadno drevje. Na fotografiji je moč prešteti trinajst glav živine, pa še vsa vidna ni. Upam, da ni nobene sosedove zraven. Zanima me, če misli Albin Vončina dati kakšno odškodnino za izgubljeno živino, ko se toliko zanima za ta primer.

Vončino zanima tudi, kje sem se učila za partizansko učiteljico in kje sem poučevala. Učila sem se tam, kjer so se učili in urili vsi drugi partizani – od borcev, mitraljezcev, komandantov, komisarjev in prav tako učiteljev, vsi pod enakimi pogoji in možnostmi. Skratka: V »smrečji fakulteti«. Pomembno je le, da smo z našim znanjem in s sposobnostjo ter samozavestjo izbojevali najplemenitejše ideale v naši zgodovini ter jih do današnjih dni tudi s ponosom ohranili. Kar se mene tiče, bi rada povedala, da nimam odločb o nameščanju partizanskih učiteljev, ker jih takrat niso izdajali. Imam pa drugo bolj pomembno dokazilo – poleg številnih po vojni izdanih odločb – spomenico oziroma priznanje, poklonjeno ob srečanju partizanskih učiteljev v Novi Gorici s sledečim posvetilom: »...tovarišici Marici Čibej-Lilici za izkazano ljubezen, vero in žrtvovanje v času, ko je naša beseda po dvajsetletnem pregonu znova zažuborela v slovenskih šolah, pod svobodnim soncem in v noči sovražnikovih bodal umivala oči in srca ter začela odpravljati usojeno smrt.«

In še odgovor na zadnje vprašanje: kako, kje in kdaj sem bila ranjena. Ranjena sem bila septembra 1943, med goriško ofenzivo in to od drobca topovske granate, na strmini Čavna nad Vitovljami. Od tistega udarca granate je padlo še pet tovarišev, med njimi bolničarka in moja najdražja prijateljica Sonja. Mislím, da ni potrebno in tudi dolžna nisem dajati pojasnilo posameznikom kot je tovariš Vončina – moje pojasnilo naj torej velja javnosti. Da sem bila ranjena, lahko povedo borci, ki so mi tedaj pomagali preko Čavna ter me mimo zased in skozi boje, tam po Trnovskem gozdu, pripeljali k znani partizanski družini Carl iz Spodnje Kanomlije, kjer so mi nudili zdravniško pomoč. Sem tudi priznana vojaška vojna invalidka.

Ker vprašanj ni več, še tole pojasnilo: Škoda, da je Albin Vončina iz Gorenje Trebuše 23 živel tako daleč od dogodkov narodnoosvobodilnega boja in ga kaj malo pozna. Vsaj svoj domač kraj bi lahko bolje poznal. Vse in o vsem drugem se bomo z Vončino pogovorili na pristojnem mestu, če ne bo pravočasno in pred javnostjo preklical svoje zlobne namere. Zakoniti rok tega, upam, pozna.

MARICA LISJAK-ČIBEJEVA
Branik 88
p. Branik

In tu je pojasnilo tovariša Iztoka Tinte:

Ker me tovarišica Marica Lisjak-Čibejeva v svojem »utrunku« prosi, naj pojasnim nastanek naslova k članku »Pri Čibejevih so bili doma Slovenci«, bom

to pač tudi storil, kar ne bo težko. Pri pripravi članka za objavo, smo prvotni naslov, ki je bil namenjen Čibejevi mami, spremenili. Hoteli smo povedati, da so bili pri Čibejevih doma ZAVEDNI Slovenci, osebno pa tudi mislim, da, če nočemo biti tendenciozni, naslov kaj lahko pravilno razumemo, kakor ga tudi večina bralcev je. Pri tem namreč nikakor nismo hoteli reči (ali bolje zapisati), da ostali Trebušani niso bili zavedni Slovenci!

Iztok Tinta

Pionirski odred TV 2 a se zahvaljuje

Srečanje s podjetjem »Kuverta« iz Ljubljane

Pionirji odreda TV2 a, to so učenci majhne podružnične šole iz Laz pri Planini, so letos ob dnevu mladosti sprejeli pokroviteljstvo podjetja »Kuverta« iz Ljubljane, ki jih je ob tej priložnosti razveselilo z lepim darilom: kinoprojektorjem in z nekaj filmi. Tudi člani odbora partizanskih kurirjev so zbrali večje število knjig in jih poklonili njihovim pionirski knjižnici. Pionirji pa so pripravili lep kulturni program, ki so se ga udeležili predstavniki pokroviteljskega podjetja z di-

Tako je bilo na proslavi dneva republike v podjetju »Kuverta« iz Ljubljane

rektorjem inž. Marjanom Žitkom in borci tega kraja ter nekdanji partizanski kurirji kurirske postaje TV2 a ter sosednih kurirskih postaj.

Ime, ki ga nosi, je ta odred dobil po kurirski postaji TV2 a, ki se je bila v bližini vasi Laz in Jakovica in so jo sestavljali večinoma borci – domačini. Tu so jim tudi med narodnoosvobodilnim bojem nudili vso pomoč in zatočišče. Pionirji so izredno ponosni na to in se zavdajo, da so bili njihovi predniki zavedni in požrtvovalni ter vedno na strani narodnoosvobodilnega boja, saj je skoraj vsaka hiša te vasi v zadnji vojni dala enega ali več partizanov in izdajalca ni poznala.

Pred dnevom republike je ta pionirski odred obiskal svojega pokrovitelja in se predstavil s krajšim kulturnim programom. Člani kolektiva so jim razkazali proizvodne prostore ter jih pogostili. Ob tej priložnosti so s svojim gostiteljem navezali prijateljske stike in jim obljubili, da bodo s predstavniki svoje krajevne skupnosti povabili v goste celoten kolektiv podjetja. Pogovarjali so se tudi o tem, da bi v njihovem počitniškem domu v Piranu imeli šolo v naravi. Zbiralci značk so bili posebno veseli značke, ki jo je prejel vsak obiskovalec.

Pionirski odred TV2 a se zahvaljuje podjetju »Kuverta« iz Ljubljane – svojemu pokrovitelju – in jim želi v novem letu obilo delovnih uspehov in čim več podobnih srečanj.

JOŽE SIMŠIČ-JELEN
Ul. Pohorskega bataljona 85 a
p. Ljubljana

SLUŽBA DRUŠTVENOG KIHPOVOĐSTVA

(Organizaciona jedinica Službe)

IZVEŠTAJ PO ISPLATNOJ KIJIZICI

Isplatni smo po knjizi broj 047367 na teret računa

Knjizica: Jovanović Petar
ul. Kockarska br. 5 Beograd

Svrha isplate: invalidska prima

Za januar 1979 godine

Jovanović Petar
(Ime i prezime)

U Beograd dana 5. januara 1979.

(Mesto isplate)

Šifra: 60800-841-018-84

DIP: 769-

Šifra računata: GOR. PTE. 2

SLUŽBA DRUŠTVENOG KIHPOVOĐSTVA

(Organizaciona jedinica Službe)

GOTOVINSKI NALOG PO ISPLATNOJ KIJIZICI

Naka isplati po knjizi broj 047367 na teret računa

Knjizica: Jovanović Petar
ul. Kockarska br. 5 Beograd

Svrha isplate: invalidska prima

Za januar 1979 godine

Jovanović Petar
(Ime i prezime)

U Beograd dana 5. januara 1979.

(Mesto isplate)

Šifra: 60800-841-018-84

DIP: 769-

Šifra računata: GOR. PTE. 2

Kod hodi sreča?

Vonj po smrečju

Tako sem razmišljala, ko sem se tokrat podala na obisk v Center za rehabilitacijo in varstvo slepih v Škofji Loki. Prvo srečanje z mogočno graščino v stari Loki bi obiskovalca skoraj zapeljalo v tuhtanje o starih časih. Toda ljudje, ki jih sreča v gradu, mu kaj hitro usmerijo pozornost k drugim in drugačnim temam. Kako živijo ljudje, ki so v precejšnji meri obdani s temo in polmrakom? Kakšen je njihov vsakdan? Kaj je njihova sreča?

V Centru za rehabilitacijo slepih v Škofji Loki sem obiskala oddetek, kjer živijo starejši oskrbovanci. Prijazna tovarišica Zofka me je vodila iz prostora v prostor in me predstavljala prebivalcem te velike družine, ki šteje skoraj sto članov. Zunanji ritem življenja je v starološkem gradu bržda podoben življenju v kateremkoli domu za starejše oskrbovance. Dan je razdeljen »po obrokih«; zajtrk, kosilo, večerja, malice. Vmesni čas pa preživljajo oskrbovanci zelo različno. Berejo, poslušajo radio, pletejo in kvačkajo, pišejo pisma svojcem in hodijo na sprehode po bližnjih poteh. A tiho notranje življenje, življenje spominov in načrtov se razteza skozi vsa življenja.

Sivolasa tovarišica, ki se je ravnokar pripravljala napisati pismo, sedi v topli in prostorni dnevni sobi ter pripoveduje o svojem življenju po domovih. Od rojstva je slepa in življenje si je že davno nekoč, še kot otrok, začela prilagajati temu dejstvu. Že štirideset let je v Loki. Ob spominih na prva leta po vojni se ji na lica prikrade smehljaj. »Takrat smo mnogo peli in tudi delali.« Ima sorodnike neke na Štajerskem pa ni videti, da bi jih posebno pogrešala. Človek se pač naveže na ljudi, ki so mu blizu vsak dan, s katerimi se lahko pomeni, ki mu pomagajo in ki jim tudi sam lahko pomaga. »Le pojdite! Pogledajte si naš dom! V sobah je prav ta hip mnogo oskrbovancev, ki so se vrnili od malice.« Tako se poslovim od sivolase tovarišice in njene besede ob pozdravu mi povedo tudi tisto, kar na glas ni izrečenega. »Pojdi, pogledaj si kako živimo. Lepo nam je, nič drugače kot kje drugje.« Morda mi je hotela povedati, da je njeno življenje polno, da se ne dolgočasi, da ni otožna. Gotovo bo držalo, saj mi spremljevalka, tovarišica Zofka, pove, da »kar naprej nekaj delajo«.

V glasbeni sobi sva našli tovariša Toneta Čuriča, ki je tudi med »staroselci« tega doma. Z glasbo se ukvarja od rane mladosti. Ta mu je smisel življenja in, kakor razberem iz njegovih besed, sreča. Kar nekam žalosten je, ker ugotavlja, da današnje mladine glasbeno udejstvovanje nič več ne

veseli tako, kot jo je nekoč.

»Prva leta po vojni smo imeli harmonikarske in pevske nastope kar drugega za drugim. Vadili smo, se zbirali ob klavirju, danes pa...« Tovariš Tone poučuje klavir, vendar zahajajo k njemu le otroci, ki prihajajo od »zunaj«. Gotovo k temu prispeva tudi drugačna usmerjenost mladih. Bolj jih zanimata moderna glasba in šport.

V eni najprostornejših grajskih spalnic so zbrane skoraj vse njene prebivalke. Večina jih ima že okrog sedemdeset let in so v loškem domu odkar pomnijo. Prenekatera si je z delom v grajskih delavnicah prislužila pokojnino. Med njimi sta tudi Jelka Šuligojeva in Marija Potočnikova-Micka. Kar prehitevata druga drugo v pripovedovanju, kako je bilo še v letih, ko sta delali. Delo jima je bilo vedno v veselje, tudi takrat, ko sta izdelali (še pred vojno) po sto krtače pa prejeli zanje le borih petnajst dinarjev. Da sta le lahko delali.

Tu, v tej sobi, je čutiti, da oskrbovanci zares složno živijo, da so drug do drugega pozorni in nenehno navsezadnje – tudi strpni. Prav čutiti je, kako so povezani med seboj, kako poznajo svoje navade in življenjske zgodbe. Tu je sreča posameznika tesno povezana s srečo skupine. Njihova prednost je v tem, da jim je prihranjena ta vsakdanja dirka za materialnimi dobrinami, ki nas »zunanje« tako pogosto potiska stran od drobnih človeških doživetij. Nič ni žalosti v njihovih glasovih, ko pripovedujejo o sorodnikih, razkropljenimi po vsej Sloveniji. Živijo svoje življenje, imajo svoja pravila in, prepričana sem, tudi stiske, ki jih doživljajo, prenašajo dosti lažje, ker niso osamljeni.

To o premagovanju stisk mi je potrdila tudi pripoved partizanske matere Kristine Murovčeve z Lokovca na Primorskem. Leta 1971 je oslepela in prišla v Škofjo Loko. Prej je živela pri sinu v Vižmarjah pri Ljubljani.

Zelenkasta očala ji zakrivajo oči. Pod ruto je zvilila osivele lase. Ob vznožje postelje sede in mi pripoveduje svojo zgodbo iz vojnih dni. Možno je umrl v partizanih – na pragu svobode. Sin je bil ranjen ob končnih bojih

za Trst. Tudi sama je s hčerami prestajala vojno v nenehnem strahu, da jih bodo pri delu za partizane zalotili.

»Hudo je bilo, hudo. Štiriinštiridesetega leta sem povila dojenčka. Hrane je bilo malo. Moške roke ni bilo pri hiši... pa je le prišla svoboda. V našem kraju smo bili vsi za partizane. Složni. Vse skupaj je bila velika revščina. Nihče tiste čase ni bil ne sit ne prespan, a klonili se nismo.«

Tako obuja spomine mati Kristina in vem, da je to njena sreča. Sreča je tudi, da je vseh njenih pet otrok pri kruhu, da ima vnuke in, da vsem dobro gre – bolje, kot si je lahko mati kdaj želela. Včasih

jo stisne pri srcu, ker se njena delavna narava še ne more sprijazniti s slepoto. A takrat ji priskočijo na pomoč tovarišice. In njena kraška čud si v hipu opomore; ne da se streti. Pogumno premaguje samo sebe. Pri enainšedemdesetih se je naučila brati pisavo slepih!

Dan jim je ves v mraku in polmraku. Ne vidijo temnozelenih smrek, ki se bohotijo pred gradom, neznana so jim razkošja barv sončnih zatonov za loškimi hribi, a četudi je tako, znajo dihati sveže gorske sape, znajo občutiti opoj smrekovega vonja in sreča jim je bliže ker jo znajo čutiti skupaj.

B. Ž. J.

Marica Skok in Marija Pirih, obe članici ZZB NOV, sta pogosto v družbi Murovčeve mame. Mnogo vedo o življenju druga druge in dobro se razumejo.

Megla v teh zimskih dneh hitro zavije grajsko poslopje v svoje tenčice, za zidovi pa je prijetno toplo.

V delu je svoboda in v svobodi sreča

Anton Žužek je moj znanec »iz sosednje ulice«. Pogosto ga srečujem navsezgodaj zjutraj, ko z avtovko hiti na avtobusno postajo. Že leta je v pokoju, a opravkov in dela ima še prav toliko kot prej. Rad spregovori o svojih doživetjih med NOB, kadar pa mu beseda zastane, mu priskoči na pomoč žena. Naš pogovor smo zasukali od vojnih dni k življenju v svobodi, k delu, počitku in k tistim, včasih težko določljivim doživljanjem, ki sestavljajo nekogaršnjo srečo.

Anton Žužek je prvoborec, doma iz Dvorske vasi pri Velikih Laščah. Že petindvajset let živi v Ljubljani. Ženo sta si za stara leta pripravila prijeten domek.

Kljub urejenim materialnim vprašanjem še vedno delata. Če je človek tak, da ne zna čepeti ob zapečku brez vseh opravil, se zanj vedno najde to ali ono opravilo.

Pri Žužku imajo vedno vse »pošlihtano«. Sosedu je potrebna lestev, pa gre k Žužku. Spet drug sosed si ne upa sam obžagati drevesnih vej na jesen, pa prosi Žužka. Brajda, ki dela ob vhodu v Žužkovo domovanje poleti prijetno senčico, jeseni bogato obrodi. Grozdje se pod pridnimi gospodarjevimi rokami v hipu spremeni v sladek mošt. Ni ga opravila v hiši, ki bi se ga ne znal sam lotiti.

Žalostno in vendar prepričljivo se nasmehne, ko pripoveduje, da so se pred leti, ko je šel v pokoj, vsako nedeljo zbirali v mestu z rojaki iz istega kraja.

Osem jih je bilo. Vsi »penzionisti«. Danes so že pod rušo. »Nič niso migali, veste. To pa človeka hitro stara in boleznj se razbohotijo.«

Oba z ženo sta bila doma iz revnih družin – delavske in kmečke. Dobro se spominjata življenja pred vojno, časov, ko so mati zaklepali kruh v omaro in ga tenko rezali, da ga je bilo za silo za vsa lačna usta. »Ni bilo osemurnega delavnika, ni bilo pokojnine, samo garanje od jutra do noči.«

Potem je bila vojna. Ta čas, ki je tako korenito zasukal tokove tisočih življenj. »Če me vprašate, kaj nama pomeni sreča, kaj to sploh je, tedaj vam moram o tem pripovedovati po vrsti. Takrat je bila sreča v svobodi. Svoboda je bila največ, kar si je vsak od nas želel. Potem je bila sreča v prvih letih graditve domovine. Ni bilo vedno lahko, a vedno lažje je bilo premagovati težave s tovarštvom. Danes nam je dobro, da nikoli tako. Včasih lačni, se danes marsikdaj slabo počutimo od vsega dobrega. Kadarkoli se kaj podraži, kadar naju v časopisnih vesteh kaj ujezi in bi človek najraje zarobantil, se še isti hip zaveva, da nam še nikoli ni bilo tako dobro kot sedaj!«

Žužka živita složno. Razumeta tudi želje drug drugega. Brez razumevanja bi o sreči pač težko govorila – in o tovarštvu. O tem še posebno rada povesta. Mnoge dneve njunega življenja izpolnijo izleti borcev iz KS Kolečija. To so potovanja, ki so postala že kar redna in sestavni del prenekaterega življenja borca na terenu Kolečije v Ljubljani. »Prerajžali« so že skoraj vso Jugoslavijo, obiskali številne partizanske kraje, zgodovinske zanimivosti in videli naravne lepote domovine.

Vse pa bi ostalo le lep spomin, ko bi ne bili vsi ti tovariši tako povezani. Vsi se med seboj že dodobra poznajo, v skrbeh so, kadar kdo izostane. Dnevi so Žužkoma izpolnjeni z delom, potovanji, tovariškimi srečanji... nekako jima ne gre iz ust, da bi rekla kar naravnost »srečna sva«. Nasmihata se in mi prepuščata, da to zapišem zanj.

B. Ž. J.

Pisalo se je leto 1943. December je bil. V leseni baraki sredi zasneženega Roga so se začeli zbirati mladi Skojevci na tretjem tečaju, ki se je končal 11. januarja 1944. leta. Tega tečaja se je udeležilo tudi osem Skojevcev iz Primorske, ki sicer niso bili namenjeni na ta tečaj, temveč je bila njihova skoraj dvajset članska delegacija mladincev namenjena na II. kongres USAOJ v Drvar pa zaradi ofenzive na hrvaški strani niso prispeli dlje kot do Kolpe.

Dvaintrideset tečajnikov tretjega skojevskega tečaja je poslušalo predavanja na istih deskah, kot so ponoči spali. Predavatelju in ravnatelju višje skojevske šole pri pokrajinskem komiteju SKOJ Ferdu Godini sta priskočila na pomoč tudi brata Sergej in Mitja Vošnjak pa Ivan Gorjup in Boris Ziherl. Med tečajniki so bili poleg članov SKOJ tudi člani KP, med njimi pa številni borci in aktivisti z bogatimi izkušnjami političnega dela in borb.

V vseh teh povojnih 35 letih življenja in dela se je malokateremu izmed te tretje skupine tečajnikov nasmehnila sreča, da se je srečal s sošolcem ali sošolko iz kočevskih gozdov. Počasi so tonile v pozabo tiste vezi, ki so jih še pred 35 leti čvrsto vezale med seboj. Ilegalna ime na so v mnogih primerih otežkočala medsebojna prepoznavanja. Leta so pač napravila svoje. Pa vendar je peščici zagnancev, udeležencev tega tečaja, uspelo iz različnih virov pa tudi po fotografiji, prepoznati izmed 32 tečajnikov kar 29 svojih tovarišev in tovarišic. Za tri ne vedo kaj se je zgodilo z njimi, štirje med njimi pa so umrli po vojni. Mogoče se jim bo kdo izmed tistih treh oglašil, ko bo prebral te vrstice in čutil dolžnost, da se javi svojim tovarišem, ki ga iščejo!

Po srcu še vedno skojevci

Prav te dni mineva natanko 35 let, ko se je na tretjem tečaju skojevcev v kočevskem Rogu sredi decembra 1943. leta zbralo 32 udeležencev, mladih skojevcev iz operativnih enot in brigad. Po enomesečnem tečaju so se razšli, po 35. letih pa so se prvič sestali

Da ne bo zbledelo še to, kar je ostalo

Da ne bi zbledelo še to kar je ostalo v spominu, da bi obudili tisto, kar jih je tako prijetno in čvrsto vezalo pred 35-letni in da bi vsaj delček tega iztrgali pozabi je bil osnovni namen prvega tovariškega srečanja preživelih skojevcev tretjega tečaja. Prav vseh ni bilo, čeprav so nekateri prišli celo iz Beograda, Sarajeva, Maribora, Rogaške Slatine... Iz Splita pa so zbrani skojevci prejeli celo telegram in hkrati opravičilo, da zaradi megle ni vzletelo letalo... Opravičilo vredno skojevke!

Prvo tako srečanje skojevcev

V Ljubljani so se torej minulo soboto prvič srečali skojevci-tečajniki tretje skupine Višje skojevske šole pri pokrajinskem komiteju SKOJ. S tem so dali pobudo, da bi se zbrali še ostali tovariši iz vseh desetih tečajev na skupnem delovnem srečanju, kot sta še posebej poudarili tovarišici Vilma Pirkovič-Bebler in Olga Vipotnik. Če bodo prebrali te vrstice tudi ostali tečajniki naj pošljejo svo-

IVAN MLEKUŽ-ZDENKO-TENENTE: »Kar 930 skojevcev je bilo na vseh desetih tečajih višje skojevske šole. Zanimivo, da še vedno obstajajo nekateri verodostojni zapiski. Ker želimo potegniti iz pozabe delovanje SKOJ in mladine med vojno, pozivamo vse nekdanje tečajnike, da sporočijo svoje naslove na republiški odbor ZZB NOV Slovenije, kajti taka srečanja, kot je naše današnje, morajo prerasti v delovna srečanja. In prav tu nas čaka še veliko dela, vendar se ga ne bomo ustrašili, kot se nismo ustrašili dela, ko so mimo naših glav švigale sovražne krogle. Na fotografiji izročja Ferdo Godina Ivanu Mlekužu duplikat spričevala.

(Foto: T. Urbas)

je naslove na republiški odbor ZZB NOV, odboru za zgodovino SKOJ v NOV in POS.

Nadaljevanje prve skojevske šolske ure

Enaindvajset zbranih nekdanjih skojevcev, tečajnikov tretje izmene višje skojevske šole v Rogu se je zbralo v Ljubljani minulo soboto po natančno 12.749 dneh, 14 urah in 15 minutah in inž. dr. prof. Franc Cegnar, tedanji slušatelj tretje izmene višje skojevske šole je nadaljeval prve minute prve skojevske šolske ure po 35 letih s tem, da so vsi z enominutnim molkom počastili spomin na njihove padle ali umrle tovariše. V nadaljevanju prve šolske ure so prebrali kroniko, ki se je še ohranila iz tedanjih dni in jo je napisal njihov tovariš Vlado Jurančič.

Ponosen sem na to, da sem bil njihov prvi učitelj

Tako kot pred 35 leti je tudi v soboto ponovno podelil spričevala svojim

tečajnikom njihov direktor, prijatelj in tovariš ter vzgojitelj Ferdo Godina.

Ob podelitvi spričeval se je v marsikaterem očesu zasvetila solza, solza sreče, ki si je utirala pot po licu sreče in ponosa.

»Ko smo se začeli danes zbirati in so prihajali fantje in dekleta, danes že možje in žene, sem imel še vedno isti občutek, kot da se zbiramo sredi Roga«, je dejal v pogovoru Ferdo Godina in dodal: »Med tistimi nekdanjimi skojevci je danes veliko izobražencev, vsi pa so po svojih močeh v največji meri prispevali za tisto, kar danes imamo in jaz sem presrečen in ponosen na to, da sem bil njihov prvi učitelj, učitelj v najtežjih dneh naše revolucije, v najtežjih trenutkih teh mladih ljudi, ki so namesto ljubezni staršev občutili brce in zaničevanje okupatorjev, ko so prej kot ljubezen do fanta ali dekleta spoznali ljubezen do orožja in neizprosnega boja za svobodo. Ti mladi fantje in dekleta niso prišli na Rog samo ušiti, temveč tudi polni brazgotin in ran. To je bila šola ljudi, ki so se gledali smrti v oči že prej in še velikokrat po tečaju. Lahko si mislite, kaj nam vsem skupaj to srečanje danes pomeni. Tem mojim skojevcom sem danes obljubil, da bom v spomin na to šolo napisal svoje spomine in Skojevo besedo moram držati. Napisal jih bom. To me tudi obvezuje!«

Ivan Mlekuž-Zdenko, ki ga vsi še bolj poznajo z imenom »Tenente« je za vse zbrane pripravil celo vrsto prijetnih presenečenj. Vsi tečajniki so poleg »duplikata« nekdanjega spričevala prejeli še nekatere izpiske iz spominskih knjig, »Kroniko« in še dve fotografiji tečajnikov tretje izmene Višje skojevske šole, ki bodo nedvomno prav vsem v drag spomin.

Tone Urbas

Po končanem enomesečnem tečaju, še predno je mlade skojevce vodila pot v brigade in na terenska okrožja, je sredi kočevskih gozdov nastala tudi ta slika vseh udeležencev tretjega tečaja višje skojevske šole

Ta posnetek pa je nastal minulo soboto, ko so se prav ti tečajniki zbrali v Ljubljani, kjer so dali pobudo, da bi tudi ostalih devet tečajev priredilo tako srečanja in da bi se kaj kmalu zbrali vsi skupaj na delovnem srečanju

Dachau! Ali je to mogoče?

Bojan Tollazzi

2

Domobranci so se hitro umaknili v prvo ulico. Nemci pa niso nič reagirali na ta naš nastop. Njihovo geslo je pač bilo: - Divide et impera! - (Deli in vladaj!)

Tu pred poslopjem smo dolgo stali. Sele popoldan so nas odpeljali v sodnijske zapore, ki so bili nekdaj na Miškočevi ulici, prav tam kjer danes stoji lep hotel. Velikokrat sva šla z Mitjem med vojno tod mimo. Vedno sva gledala v zamrežena okna celic in videla ob njih blede obraze zaprtih borcev in sodelavcev OF. Nekoč so na oknu ene od celic celo peli: - Bratje le k soncu k svobodi...

Peljali so nas skozi več hodnikov, ki so se vsi končali z vrati, narejenimi iz debelih železnih palic. Pri vseh vratih sta z ene in druge strani stala oborožena domobranska policista s šopom ključev v rokah. Ključji so bili na veliki jekleni rinkji. Policisti so namenoma z njimi rožljali, da je šlo do kosti. Končno smo le prišli do konca labirinta. Na naše veliko presenečenje so nas pripeljali v kopalnico s tuši in toplo vodo. Eden izmed policistov je dejal: »Sedaj pa sperite partizanske uši!«

Nato pa je zaklenil vrata. Ko smo se slekli so naju tovariši obstopili in začudeno spraševali: »Ja fanta, kakšna pa sta?«

Bila sva podpluta od udarcev in strjene krvi. K nama je stopil starejši možakar, ko je slišal, kako so naju tovariši klicali po priimku. Gledal naju je, oči so se mu zasolile. Vsem sva rekla: »Saj naju nič ne boli, ne pomilujte naju! Borca sva!«

Tuširanje s toplo vodo nas je razpoložilo. Začeli smo se šaliti. Nekdo je vprašal:

»Kaj mislite, koliko nam bodo zaračunali tole kopanje!«

Drugi pa je dodal, da nima v žepu niti prebite pare.

Potem naju je pa tisti možakar poklical k sebi v kurilnico. Povedal je da se piše Rant, da je iz Ljubljane in da ima ženo Logatčanko, ter, da dobro pozna našo družino. Dal nama je cel »škrnicelj« prepečenca. Tovariško smo si ga razdelili. Tovariš Rant je bil strojevodja. Italijani so ga zaprli, ker je z vlakom prevažal iz Ljubljane material namenjen partizanom na Dolenjskem. Kazen je prestajal v sodnijskih zaporih kot kurjač v kurilnici.

Mrak se je že začel spuščati nad Ljubljano, ko so nas končno proazdelili po celicah. Z Mitjem in še s šestimi tovariši so nas zaprli prav v tisto celico, v kateri so borci pred dvema letoma izra rešetk peli partizansko: - Bratje le k soncu...

V celici je bilo že šest zapornikov. Med njimi je bil Jože Kordiš iz Loškega potoka in neki bradat četnik - študent iz Beograda v lepi angleški uniformi. Postelji z umazanimi slamaricami sta bili samo dve, nas pa dvanajst. Kmalu so v celico pripeljali tri študente iz Ljubljane - črnoborzijance. Enega sva z Mitjem poznala, na videz. Hodili smo v isto gimnazijo za Bežigradom. Vprašali so nas, zakaj smo zaprti. Ko smo jim povedali, je eden od njih dejal: »Vsi se borite, pa mlajši ste od nas. Mi pa črnoborzijanimo. Kar sram me je!«

Znanec iz gimnazije naju je nenehno spraševal, kaj misli, ali jih bodo izpustili.

Bilo je nekaj po sedmi uri zvečer, ko so se vrata celice spet odprla. Pripeljali so štiri ameriške padalce. Opoldne tistega dne so njihovo letalo sestrelili nekje na Dolenjskem. Vsi so bili mladi. Eden med njimi je nosil črn kape-tana. Oblečeni so bili v lepe,

*Bratje, le k soncu, k svobodi
Bratje, le k luči, na plan!
Noč je bolestna za nami,
Pred nami svobode je dan!*

tope uniforme, s polno našitkov na rokavih. Kapetan je sedel na rob mize ter eno nogo prekrizal čez drugo. Vprašal nas je kdo smo. Študent, ki je znal angleško mu je povedal, da smo Titovi partizani.

»Good! Good!« je ponavljal Amerikanec. Potem pa je začel glasno preklinjati in s pestjo desnice udarjati v dlan leve roke. Ko ga je naš študent vprašal čemu se jezi, je iz prsnega žepa uniforme potegnil dve vstopnici za kino. Povedal je še, da ga na vogalu ene od Neapeljskih ulic čaka mlada Italjanka, da bosta šla v kino. Namesto z njo, v lepem Neaplju, pa je sedaj tu v zaporu v okupirani Ljubljani. Pokazal nam je vstopnice. Dobro se spominjam bile so svetlo modre in na njih je pisalo ime kina in »Napoli« ter datum 16. 1. 45. »Ore 20«. Italjanka, ki ga je čakala si je verjetno vse drugo mislila o njem, samo to ne kar je bilo res.

Razmišljal sem! Štirje svetovi v eni celici! Študentje - črnoborzijanci si želijo priti na svobodo, samo, da bi lahko še naprej »kšeftali«. Ameriški oficir bi bil rad z mlado Italjanko. Le mi partizani smo si želeli priti na svobodo, da bi se lahko naprej borili. Četnik pa je izdajalsko molčal! Kmalu so ameriške letalce premestili v drugo celico.

Ker še nismo bili na spisku za hrano, smo ostali brez večerje. Stisnili smo se v kot, posedli na pod in pričeli tiho peti: »Tam v gozdu ob tabor-nem ognju...

Pa še tudi druge partizan-ske pesmi. Peli smo polni hrepenenja in bolečine, kakor užete ptice. Potem smo legli po tleh, z roko pod glavo in trdno zaspali.

Bila je to prva noč v ljubljanskih gestapovskih zaporih.

Drugi dan so nas užete bor-ce Notranjskega odreda odpeljali na zaslišanje. Zopet nas je prešinila pomisel - mučenje! Ko pa smo čakali v hodniku, nam je skrivaj pristopil neki možki - visok, močan je bil. Zasepetal nam je:

»Fantje, ničesar ne priznajte! Povejte samo, da ste prostovoljci in da ste bili borci. Drugega nič!«

Pokazal nam je tudi nekega civila, srednje postave, z naočniki, preplašenih oči, s šopom ključev v rokah. Bil je ječar, ki je izdal akcijo, ko je VOS hotel rešiti iz zaporov leta 1942 Toneta Tomšiča, organizacijskega sekretarja CK KPS. Neznanec je še dodal:

»Pazite se ga!« Tako kot smo dobili »informacije«, je tudi bilo.

Začeli so teči dnevi v zaporu...

Vajeni nenehnih pohodov, akcije, na svobodno ozemlje, smo se stežka privajali po ves dan sedeti na podu. Partizanska iznajdljivost je tudi tu prišla na dan. Našli so se starejši, izkušeni borci ki so nam pričeli razlagati pomen OF in partizanske borbe. Tudi o povojni ureditvi nove Jugoslavije smo razpravljali. Velikokrat smo se morali se-liti v druge celice, da bi se

čez nekaj dni zopet vrnili v »našo«.

Ko smo se tako nekoč zopet vrnili, smo našli v celici postavnega partizana, lepih potez, črnih las, oblečenega v uniformo nemške policije. Bil je to Matija Knap, doma iz Žirovnice pri Cerknici, prvoborec, komisar Šlandrove brigade. Ujeli so ga na Štajerskem, ko se je zdravil v neki hiši. Povedal je, da so ga hoteli ustreliti. Rešil ga je znak hrabrosti, ki ga je imel pripetega na prsih. Svojo funkcijo komisarja je zadržal tudi v zaporu. Bil je načitan, bister, politično razgledan in znal je nadvse lepo razlagati in pripovedovati. Z njegovim prihodom, smo pričeli v celici s pravo politično šolo. Matija je bil res pravi tovariš!

Nekega dne, je policist Mitjo in mene peljal na delo v kuhinjo. V hodniku sva srečala domobranskega majorja Križa, ki sta ga peljala dva esesovca. Major Križ je bil aktivni oficir bivše jugoslovanske vojske. Pred vojno je imel v naši hiši celo pisarno. Dobro smo se poznali, tudi z njegovimi sinovi. Pri domobranci, je bil komandant jurišnega bataljona v Stični. Čemu je bil zaprt, nisva izvedela. o naju je zagledal, je rekel:

»Zdravo, fanta! Ali je konec vajine partizansčine?«

Nisva mu ostala dolžna:

»In vaše domobransčine tudi!«

Naredil je »kisel obraz«.

Dnevi za rešetkami so tekli počasi. Kaj se dogaja na naših bojiščih, smo izvedeli od ujetih partizanov, ki so pri-

našali s seboj vesele novice o bojih in velikosti domovine, ki je že osvobojena. Mirne noči so se velikokrat spremenile v trepet. Vpiti, udarci, so nas budili iz rahlega sna, vračali v surovi čas zla in trpljenja ter klaili našo mlado revolucionarno zavest. Svoboda res je zlata...

Ob koncu februarja so pričele krožiti novice, da Nemci pripravljajo transport za Nemčijo. Policija je poostрила mere varnosti. Čutili smo instinktivno, da je dan transporta pred nami.

Pozno popoldne sva z Mitjem stala ob oknu. Moder ovojni papir, s katerim so bila zamračena okna, sva pri vrhu s prsti natrgala tako, da je nastala silhueta Kamniških planin od Kočne do Velike planine. Delala sva načrte, kako bova hodila v planine, ko bo svoboda. Zvečer smo šli spat z negotovostjo, kaj nam bo prinesla noč.

Nismo še dobro zaspali, ko nas je zbudil topot esesovskih škornjev. S treskom so se vrata naše celice odprla. Takoj smo bili vsi pokonci. Med vrati je stal močan domobranec s spiskom v rokah. za njim pa dva nemška vojaka z brzostrelkami v rokah.

Prešinilo nas je: to bo transport! -

Domobranec je bral ime-na. Tudi moje! Nekaj sem se obotavljal, pa so me kar potegnili ven. Mitja je pristopil k domobrancu in ga vprašal, če je tudi on na popisu. Samo bevsnil je:

»Ne!«

Vrata celice so se zaprla.

Medtem ko so zbirali zapornike po drugih celicah, smo ostali stali zastraženi v hodniku. Stopol sem k majhni odprtini, ki je bila v zidu naše celice, da bi se od dvojčka Mitje saj poslovil. Kljub vpitju sva se čisto mirno pogovarjala. Rekel sem mu:

»Ne skrb! Vrnil se bom. Pa če tudi nas odpeljejo na kraj sveta! In ko se vrnem, greva v Kamniške!«

Za spomin sem mu dal svojo žlico, ki sem jo imel skrito v nogavicah. On pa je slekel angleški pulover še iz partizanov in mi ga dal s pripombo, da bo meni verjetno bolj prav prišel kot pa nje-mu. In odpeljali so nas v pritličje. V pomoč esesovcem je bila tu še domobranska policija, ki se ji na rejenih obrazih ni prav nič poznal vojni čas.

Ko se nas je zbralo tako nekako okrog šritisto zapornikov, so na kraju pripeljali še grupo višjih domobranskih oficirjev. Med njimi je bil tudi major Križ in še neki pater - franciškan z dolgo, košato rdečkasto brado in lasmi. Mislili smo si: lepa družina!

Ce nas - partizane pošilja-jo v taborišče, smo lahko razumeli. Kaj je pa domobranska svojat naredila svojim »gospodarjem« - nacistom, da jih pošiljajo z nami skupaj, nam pa ni bilo jasno. Bilo jih je okoli dvanajst. Majorjev in pa podpolkovnikov. Bili so še zmjeraj v uniformah.

Zgodovinarji in kroniki o tem niso še ničesar napisali. Prav pa bi bilo, da slovenski narod tudi to izve, kako so nacisti kaznovali tiste, ki jim niso bili zvesti v izdajstvu. Psiha izdajalca je farizejska, kristoljubna, sposobna najtežjih, najbolj podlih in najbolj nizkih izdajstev. Prav takšni so bili tudi ti višji domobranski oficirji - nekoč domobranska »elita«, ki je prisegla Hitlerju zvestobo maja 1944. na ljubljanskem stadionu. V »nagrado« za izdajalske zasluge in usluge sedaj z nami potujejo v koncentracijsko taborišče. Prav tja, kamor so le-ti poslali na tisoče slovenskih rodoljubov.

Dobro zastraženi z vseh strani so nas odpeljali na železniško postajo. Tu, na glavnem koldvoru so že čakali živinski vagoni. S Matijem Knape sva Stala skupaj. Dogovorila sva se, da pobegnemo ob najmanjši priložnosti. Ko pa je Nemec začel šteti, sem jaz moral v prvi vagon, Matija pa v drugi.

V vsak vagon so naložili po 60 zapornikov. V našem vagonu nas je bilo 8-10 iz Notranjskega odreda. Ostali so bili v drugih vagonih.

Ura je bila točno triindvajset v sredo 28. februarja 1945., ko so se kolesa vagonov premaknila. Na svidenje Ljubljana!

Vrnili se bomo! Bomo!

Peljali so nas proti Gorenjski. Povsod se je razlivala mesečina. Skozi zamreženo okno sem gledal prelepa polja in gozdove. Kdaj jih bom spet videl?

V Lescah smo se le toliko ustavili, da so priključili naši kompoziciji vagon z zaporniki iz Begunjskih zaporov. Jesenice! Prvega marca. Jeseninom bo ostal ta dan za vedno v spominu, zaznamovan z bolečino v sre-u.

Bil je lep sončen dan. Nekaj so premikali našo kompozicijo zdaj naprej, zdaj nazaj. Končno so nas le odpeljali ven iz mesta. Tu smo ostali zaprti v vagonih do treh popoldne, ko so nas zopet pripeljali nazaj na železniško postajo. Na peronu se je začelo zbirati vse več ljudi.

(Se nadaljuje)

Franičevićev roman *Vir* je po vsem tem z zlatim peresom napisana revolucija hrvaškega ljudstva.

LJUBLJANA

Podelitev priznanj

V okviru 22. decembra praznika JLA in praznika krajevne skupnosti Ljubo Šercer, je bila v petek svečana prireditev, katere so se udeležili med drugim tudi preživelci borci II. SNOUB Ljubo Šercer, predstavniki ZRVS ter pripadniki teritorialne obrambe in civilne zaštite, predstavniki družbenopolitičnih organizacij SO Ljubljana-Siška in mestne konference SZDL. Zbranim sta spregovorila predsednik IS krajevne skupnosti Bogdan Vrančin in general Miha Butara. Na spomenik padlemu narodnemu heroju Ljubi Šercerju na Igu, so položili venec, Alojz Česen pa je posameznikom ZRVS za prizadevanja in dela pri usposabljanju rezervnih vojaških starešin, podelil plakete in priznanja.

Srebrne plakete ZRVS so bile podeljene Miladinu Adamiču in IVU Puharju, bronaste plakete Jožetu Hafnerju in Stanku Pogačniku. Priznanja pa so bila podeljena Francu Musarju in Lacu Miljenku.

Tekst in foto JOŽE ČURIN

ALOJZ ČESIN
podeljuje plakete in priznanja članom ZRVS.

VELENJE

Pozno, a vendarle

Zveza združenj borcev NOV občine Velenje je na letni konferenci sprejela sklep, da se na Graški gori, gori jurišev, postavi primeren spomenik s spominskim parkom, v spomin na junaške boje in juriše XIV. divizije. Spomenik naj bi odkrili na proslavi 35. obletnice pohoda XIV. divizije na Štajersko. V ta namen je občinski odbor ZZB NOV Velenje povabil na pogovor predstavnike odbora XIV. divizije, da bi se z njimi posvetoval o predvideni akciji. Vabilu so se odzvali Viktor Avbelj-Rudi, rezervni general, namestnik politkomisarja Glavnega štaba NOV Slovenije, Miha Butara-Aleks, rezervni general, bivši komandant XIV. divizije, Vlado Mišica-Miha, rezervni general, bivši komandant Tomšičeve brigade in Stane Lavrič, rezervni podpolkovnik Bračičeve brigade.

Tovariši so z veseljem pozdravili zamisel o postavitvi spomenika s spominskim parkom in so pripravljene pomagati, da se to tudi uresniči. O tem bodo seznanili republiške forume, da bo akcija dobila širši pomen.

Goste smo tudi seznanili o medobčinskem srečanju borcev in mladine, ki bo naslednje leto, na dan borca 4. julija v Velenju. V to medobčinsko srečanje je do sedaj vključenih 27 občin iz vseh republik. Iz Slovenije sta vključeni samo občina Šiška iz Ljubljane in občina Velenje. Ob tem srečanju se utrjuje bratstvo in edinstvo, prenašajo se izkustva borčevskih organizacij, poleg tega pa se prenašajo na mladino tradicije NOB. Medobčinsko srečanje bi združili z odkritjem spomenika XIV. diviziji. S tem bi dali še večji poudarek srečanju borcev in mladine, kot tudi odkritju spomenika.

Pričakujemo, da se bo v Velenju medobčinskega srečanja udeležilo okoli osemsto borcev, bork, mladincev in mladink iz vse Jugoslavije.

Po pogovoru smo odšli na Graško goro, kjer smo določili mesto, kjer bo urejen spominski park s spomenikom.

Tovariši so obujali spomine na nadčloveške napore, ki so jih pretrpeli v mrzli zimi (-30°), visokem snegu, težkih borbah in juriših, ko so se borili z nadmočnim sovražnikom. Pogovarjali so se o vrhovih in globačah, kjer so imeli težke borbe in juriše. Vedo še za vsa imena vrhov, pa tudi imena posameznih kmetij. Človek se zgrozi, ko poslušajo njihova pripovedovanja in se čudi, kako so mogli prenesti tako težke napore, saj so nekaterim borcem odmrznili prsti na rokah in nogah. Lahko si očitamo, da smo do danes premalo naredili na Graški gori v spomin na težke a slavne dni naše zgodovine.

Ko smo se vračali z Graške gore v dolino, so tovariši iz odbora XIV. divizije obljubljali, da bodo v poletnih mesecih obiskali te kraje, posamezne kmetije in ljudi pri katerih, so v težkih dneh borbe imeli zatočišče.

JOŽE TEKAVEC

CELJE

Še bolj smelo v prihodnje

Krajevne organizacije ZB NOV »Tone Grčar« iz Celja je pripravila pred dnevi redno letno delovno skupščino, katere se je udeležilo zares veliko število njenih članov in predstavnikov družbenopolitičnih organizacij krajevne skupnosti Pod Gradom, člani občinskega odbora ZZB NOV Celje ter nosilec partizanske spomenice Gojmir Melik.

V delovnem poročilu odbora je predsednik Ivan Košir-Ris opozoril na nekatere dejavnosti in pomanjkljivosti, s katerimi se je in se bo tudi v prihodnje organizacija srečevala. Organizacija ZB v krajevni skupnosti je temeljna organizacija in zato je prav njena naloga nuditi vsem ostalim organizacijam v okviru krajevne skupnosti vso pomoč in oporo. Seveda pa je prednostna naloga organizacije ZB v tem, da aktivira vse sile v socialistični zvezi, kot nosilki vseh družbenopolitičnih dejavnosti v krajevni skupnosti. V razpravi je tvorno sodeloval tudi Gojmir Melik.

PETER PREGRAD

PODANANOS

Praznik republike,
praznik krajanov

Primorska se lahko upravičeno ponaša s herojsko zgodovino svojega naroda, s številnimi slavnimi pa tudi brezimnimi junaki, ki niso pomišljali pokloniti svoje življenje za današnje svetle in srečne dni.

Ko se omenja Primorska, nikakor ne moremo in ne smemo prezreti Podnanosa, vasice pod nanoškim pogorjem, kjer je izkrmel njegov najzvestejši sin in borec za svobodo primorskega ljudstva Janko Premrl-Vojko. In ko praznujemo naš največji praznik z večjimi in manjšimi uspehi krajanov in delovnih ljudi, je praznovanje še toliko bolj slavnostno prav v tistih krajih, ki so žrtvovali svoje zaslužne hčere in sinove.

Tudi Podnanos se je za praznik republike odel v slavnostno podobo, obogateno z najrazličnejšimi komunalnimi pridobitvami ter delovanjem kulturnoprosvetnih skupin, ki so popestrile slavlje na sam praznik. V izjemno bogatem kulturnem programu so nastopili recitatorji, igralci z »Zločinom na novomeškem trgu«, moški in mešani Zgornjevipski pevski zbor z domoljubnimi in borbenimi pesmimi.

Ob tem pa je treba še posebej poudariti, da krajani Podnanosa žive z vso svojo bitjo prežeti v spominih na slavne pretekle dni iz katerih je vznikla zarja srečne sedanjosti.

ZOFIJA GREGORC

LJUBLJANA

Borci za severno mejo so
praznovali

Zbrani koroški borci na nedavnem srečanju v Dravljah

Pred dnevi so se v domu starejših občanov v Dravljah v občini Ljubljana-Siška zbrali nekdanji borci za severno mejo. Na območju občine jih živi še 45, vendar se je srečanja udeležilo le 24 nekdanjih borcev.

Zbrane je najprej pozdravil predsednik zveze društev upokojencev Miha Pirnat, zatem pa je govoril predsednik občinske konference SZDL Stane Hvale. V imenu vseh povabljenih pa se je za zares prijetno praznovanje in počutje zahvalil Evgen Sili.

VINKO BOVCON

IDRIJA

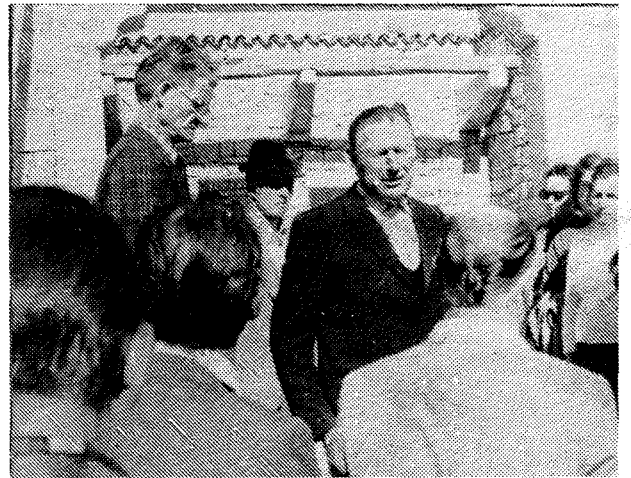
Razvitje prapora

Zadnji sončni dnevi letošnje lepe jeseni, so člane invalidskega društva Idrija vzpodbudili, da so organizirali prijeten in poučni izlet na Kras. Izlet so popestrili še s športnim srečanjem v kegljanju in balinanju z vrstniki iz Sežane. Še najbolj značilno pa je bilo to, da so izlet izkoristili tudi za razvitje društvenega prapora v partizanski vasi TUPELČE na Krasu. Izletniki so si najprej ogledali naravne lepote Škocjana, nato pa še kobilarno v Lipici.

V Lipici so nas nadvse tovariško sprejeli člani I. D. Sežana z Vilijem LIPONJEM na čelu. Medtem, ko so dve ekipi invalidov iz Idrije in ena iz Sežane tekmovala v kegljanju, so drugi izkoristili bazen s toplo vodo v Lipici. Po tekmovalni smo se skupno z gostitelji odpeljali po celem Krasu do prijazne vasiče Tupelče, poznane iz NOB. Tu smo imeli tudi srečanje z invalidi Sežane in Kopra v balinanju. Po tekmovalni smo razvili prapor invalidskega društva iz Idrije. Pri spomeniku padlim za svobodo iz Tupelč smo se poklonili s kratkim, toda prisrčnim programom, na katerem je govoril in recital borbene pesmi iz lastnega bogatega repertuarja tovariš Jazbec. Ob razvitju prapora invalidskega društva Idrija, je govoril. Rado Koder, glavni pobudnik za ustanovitev društva. Med drugim je opisal prehojeno pot društva.

Tudi na športnem polju sta si društvi razdelili prva mesta. V kegljanju je zmagala prva ekipa Idrije, v balinanju pa ekipa Sežane. Pozno zvečer smo se vrnili domov, polni nepozabno lepih vtisov iz našega izleta, za kar gre zahvala gostoljubnim Kraševcem s tovarišem Liponjo in Jazbecem na čelu.

SLAVKO POLJANŠEK

Tovariš Jazbec je govoril pred spomenikom padlim za svobodo v Tupelčah

CELJE

Novi prostori za praznik

Na območju občinskega odbora ZZB NOV Celje se v tem mesecu končujejo redne letne skupščine krajevnih organizacij ZB. Po sedanjih ugotovitvah sodeč, so bile domala prav vse skupščine izredno obiskane, poleg tega pa so sprejeli tudi obširne programe dela za prihodnje leto.

Krajevna skupnost Trnovlje pa je za praznik republike dobila nove prostore, ki bodo na voljo tudi ostalim družbenopolitičnim organizacijam v tej krajevni skupnosti.

VIKTOR DOBRIŠEK

ŽETALE

Padli junaki za svobodo
so dobili spomenik

V tej sicer najbolj oddaljeni krajevni skupnosti v ptujski občini, so nedavno tega svečano odkrili spomenik padlim revolucionarjem in borcem za svobodo s tega območja, ki so darovali svoja življenja, bodisi kot borci, talci ali pa so bili žrtev koncentracijskih taborišč.

Sredstva za postavitve spomenika je prispevala zveza borcev NOV, krajani ter mladina. Učenci osnovne šole Žetale pa so pripravili kulturni program. Odkritju spomenika so poleg predstavnikov družbenopolitičnega življenja kraja in občine, prisostvovali tudi nekateri svojci padlih ter krajani, mladi pa so obljubili, da bodo skrbeli, da spomenik ne bo osamljen in brez cvetja.

FRANJO HOVNIK

V cerkniški občini tudi v prihodnje hitreje, temeljito, odgovorno in zato uspešno

Franc Sterle

FRANC STERLE, predsednik izvršnega sveta skupščine občine

Življenje v Cerknici hitro utriplje

»Nekako v senci in morda preveč sramežljivo se ob večjih središčih v SR Sloveniji uspešno in naglo razvija tudi občina Cerknica, malce odmaknjena od pglavilnih prometnih tokov, vendar samo navidezno, saj jo poslovni utrip ustvarjalnega dela močno povezuje s svetom.

Vsestranski družbenoekonomski razvoj občine začelja iz siromašnega kmetijskega področja, ki je občutilo socialne krivice in težak gospodarski položaj med obema vojnama in se zato manifestiralo v razredni opredeljenosti ljudi pod Snežnikom. Organizirano delavsko-kmečko gibanje se je zlilo v drugi svetovni vojni v mogočen odpor proti zavojalcem in nadaljevalo v socialistično revolucijo. Toliko

gorja in tolikšnih žrtev, kot so jih utrpeli tod, je malokje najti.

Občina Cerknica ima danes razvito industrijo, v kateri je zaposlenih nad 5000 delavcev.

Ko smo letos analizirali uresničevanje družbenega plana občine za leto 1976-80 smo ugotovili, da smo lahko v celoti z razvojem zadovoljni. Res pa je, da predvsem na področjih gostinstva, objektov družbenega standarda kasnimo in je že danes kazno, da bo potrebno nekatere naložbe prenesti v izvrševanje v naslednje srednjeročno obdobje. Planska predvidevanja torej ugodno ocenjujemo. Narodni dohodek na prebivalca nas uvršča celo na 30. mesto med občinami v SRS. Povedati pa je potreb-

no, da v tem srednjeročnem obdobju ne bomo razrešili vseh najnujnejših nalog pri zagotovitvi najosnovnejših potreb. Te so: kvalitetna električna energija, vodoodskrba, modernizacija cest, telefonija in pd. in to predvsem v treh manj razvitih krajevnih skupnostih. Strnjeni kompleks ozemlja nerazvitih krajevnih skupnosti v občini, ki se razteza od Mešijske preko Vidovskih hribov in Blok proti Loškemu potoku in ribniški občini ter občini Čabar v SR Hrvatski rešujemo sami z veliko mero solidarnosti in odpovedovanja delovnih ljudi vse občine. Potrebne naložbe za ohranitev in razvoj presegajo naše možnosti, še zlasti, če upoštevamo s kakšnimi komunalnimi problemi (voda, odplake) se spopada razvitej-

ši del občine in koliko objektov družbenega standarda je še potrebno zgraditi. Če pa se spomnimo, da so prav ti kraji zelo hudo trpeli v zadnji vojni, potem je dolg naše občine in po mojem globokem prepričanju tudi širše slovenske družbenopolitične skupnosti velik in neodložljiv, ker sicer lahko prevladamo, da bo to pomembno ozemlje morda že v prihodnjih desetih letih prazno.

Naša naravnost v policentričnem razvoju v občini sami, razne samoupravno dogovorjene solidarnostne akcije za pomoč tem krajem sicer hrabro prebivalstvo in ga vzpodbujajo za učinkovito vključevanje občanov pri delih, vendar pa so posegi takro dragi, da se nam učinkovito reševanje izmika v na-

slednje srednjeročno obdobje.

No, treba je povedati, da se ob uspešnem razvoju gospodarstva, predvsem v zadnjih nekaj letih, močno trudimo za razrešitev težkih problemov izgradnje objektov komunalne infrastrukture in različnih objektov družbenega standarda, za katere prispevajo pglavilni delež občani sami s samopriskevki v različnih oblikah in s posebnim združevanjem dela in sredstev.

Med najnujnejše naloge sodijo v tem času v občini Cerknica obvladovanje vsakovrstnih odplak na občutljivem kraškem območju, ki s Cerkniškim jezerom predstavlja naravni rezervar pitne vode za precejšnji del Slovenije. Druge naložbe, ki so v

teku v Cerknici, Loški dolini in na Rakeku v kanalizacijo in vodovode, pa so prav zaradi teh pogojev vezane še na čistilne naprave.

Po drugi strani se dobro zavedamo problema odliva kupne moči prebivalstva v središča s celovitejšo ponudbo, zato gradimo ustrezne prodajne kapacitete doma. Še veliko problemov ob lepih prirodnih možnostih in obenem ob majhnih denarnih in kadrovsko organizacijskih možnostih pa imamo na področju gostinstva, ki ne zadovolji niti domačih potreb, obiskovalcev, ki se vse bolj usmerjajo k nam.

Tako uspešen družbeni in gospodarski razvoj v občini bi ne bil dosegljiv brez dejavnega vključevanja delovnih ljudi in občanov v najrazličnejše oblike in nivoje samoupravnega odločanja. Vse bolj je živa zavest o pripadnosti družbenopolitični skupnosti in svoji krajevni skupnosti, kar je nov vzvod za nove skupne napore. Zadovaljni smo tudi z veliko zavzetostjo do reševanja vprašanj krepitve splošnega ljudskega odpora, varnosti in družbene samozaščite.

Izkoriščam priložnost za čestitke ob doseženih uspehih ob 22. decembru, dnevu JLA. Prepričan sem, da bo delo v prihodnje prav tako temeljito, odgovorno in zato uspešno!»

Franc Tavželj

FRANC TAVŽELJ, predsednik občinske konference SZDL

Ne moremo še uresničiti vseh želja in potreb

»Upam si trditi, da v minulem obdobju skoraj ni bilo dogodka, ki bi šel mimo organizacije socialistične zveze, saj so vse oblike dela socialistične zveze v naši občini frontno zastavljene. V organiziranih oblikah delovanja so vključene vse družbenopolitične organizacije. Notranja organiziranost socialistične zveze zagotavlja v razpravah in pri odločanju možnost vseh subjektivnih sil, da se tvorno vključijo v delo. Mogoče je le še nekoliko preveč forumskega dela, ker povsod se niso zaživele sekcije v taki meri, da bi pri tem sodelovali vsi zainteresirani.

Delo socialistične zveze se odvija preko občinske konference socialistične zveze in njenih organov, vrsta aktivnosti pa se odvija preko svetov in koordinacijskih odborov pa tudi preko krajevnih konferenc in njenih organov na terenu. Pri tem pa želim poudariti še to, da je socialistična zveza kot organizacija, organizirana še naprej do vaških skupnosti, da vaških odborov, ki jih na našem območju deluje kar 36. Po novi organiziranosti pa predvidevamo, da bomo imeli v naši občini kar 56 takih skupnosti, kajti ugotavljamo, da nam akcije uspevajo pred-

vsem tam, kjer so občani osebno zainteresirani za rešitev težav. To se sicer v dosežanjem obdobju še vedno predvsem odraža pri reševanju komunalnih težav. Moram pa reči, da smo imeli vrsto uspehov pri izvedbi referendumov za samopriskevke in podobno, kar ni ravno malo ob dejstvu, da smo občani cerkniške občine obremenjeni z največjo stopnjo prispevka.

Občani cerkniške občine so zainteresirani tudi za druga dogajanja, kar nedvomno dokazujejo številne udeležbe na sestankih, kjer je bil v javni razpravi predlog novih

kmetijskih zakonov, kjer so se oblikovala mnjenja in predlogi.

Tudi v prihodnje bomo še več pozornosti namenili neposrednemu dogovarjanju med uporabniki in izvajalci posebno še spričo tega, ker naša ekonomska moč v občini še ni tolikšna, da bi lahko uresničili prav vse kar želimo.

Aktivnost mladih se kaže v prizadevanjih za aktiviranjem vseh struktur mladih tako na vasi kot v združenem delu. V zadnjem času nam je uspelo v samoupravne strukture v TOZD in KS, predvsem pa v družbenopolitičnem siste-

mu, skupščinah, SIS itd. vključiti veliko več mladih, kot je bilo to v praksi v minulih letih.

Mladina se tvorno vključuje v izobraževalne in delovne akcije. Naš namen je organizirati delovne akcije v naši občini v katere bi se vključevali mladi z deli v okviru vaške skupnosti ali krajevnih skupnosti.

Mladina se še posebno tvorno vključuje v akcije pri obujanju in negovanju revolucionarnih tradicij, katerim v naši občini namenimo še posebno pozornost.

Tudi kmečko prebivalstvo se po strokovni plati povezu-

je preko kooperacijskih odnosov s kmetijsko zadrugo, medtem ko v okviru socialistične zveze delujejo kmečke sekcije. In če ocenimo še življensko raven med kmečkim prebivalstvom in ostalimi občani z zadovoljstvom ugotavljamo, da v tem pogledu skoraj ni razlik. No, nekaj težav imamo še z ostarelimi občani, ki niso več sposobni za delo, kar pa poizkušamo ugodno rešiti preko socialnega skrbstva pa tudi novi kmetijski zakoni so prinesli vrsto rešitev.

Prav tako člani borčevske organizacije od vsega začetka tvorno sodelujejo v socialistični zvezi delovnega ljudstva. Še posebna aktivnost članstva ZB pa se kaže na področju SLO in družbene samozaščite, tako v okviru KS, kot v občinskih organizacijah, delovnih organizacijah, šolah, krožkih itd.

Ko bomo dosegli še primerno ekonomsko moč v občini, ko bomo imeli dovolj denarja za reševanje vseh tistih želja in potreb občanov, potem menim, da bo aktivnost v naši občini, ki šteje okoli 15.000 prebivalcev, ki živijo v 127 vaseh in zaselkih, še toliko večja!»

Jože Telič

JOŽE TELIČ, predsednik občinskega odbora ZZB NOV

Velik davek svobodi

»Področje sedanje občine Cerknica je bilo že zaradi svoje geografske lege in prirodnih zavetišč v času NOB pomembna strateška točka.

Z naprednim delavskim gibanjem, ki se je pričelo že pred 1. svetovno vojno v Loški dolini, je bil postavljen

temelj revolucionarni rasti prebivalstva Loške in Cerkniške doline. Leta 1932 so bile po navodilih pokrajinskega komiteja KPJ v Loški dolini ustanovljene prve partijske celice - trojke.

Od takrat dalje zlasti pa po letu 1941 - po prvem uspeš-

nem napadu na utrjeno italijansko postojanko v Ložu, je revolucionarna misel še bolj vzplamtela.

Do sredine leta 1942 je bilo v sestavu partizanskih enot, ki so bile na našem območju združene v Zidanski bata-

ljon, že okrog 360 tovarišev z območja Loške in Cerkniške doline. Do konca revolucije pa je naraslo število aktivnih borcev na 912. Poleg navedenega števila aktivnih udeležencev NOB je delalo organizirano za NOB še 2846 prebivalcev. Računajoč, da je ob-

segal sedanjí teritorij občine ob koncu leta 1941 kar 127 vasi in zaselkov s 13.617 prebivalci, vidimo, da je aktivno delalo v NOB več kot četrtina vsega prebivalstva občine. Če bi pri tem podatku upoštevali še obsežno občansko pomoč ostalega prebivalstva, bi dobili najmanj enkrat večji odstotek sodelovanja prebivalstva v NOB.

Za tako aktivno, masovno in učinkovito dejavnost v neenakem boju z okupatorjem je dobilo z območja občine 58 preživelih borcev revolucije partizanski spominski znak 1941. Še pomembnejši pa je podatek, da je dala tako po obsežnosti teritorija kot po številu prebivalstva majhna občina kar 7 narodnih herojev in številne

aktivne delavce pri graditvi nove Jugoslavije.

Množično in aktivno sodelovanje pretežnega dela aktivnega prebivalstva je okupator ostro kaznoval. Dovolj je, da v ilustracijo te misli navedemo žrtev in škodo na teritoriju občine, ki jih je povzročila vihra II. svetovne vojne!

Z območja občine je žrtvalo svoja življenja kar 1190 ljudi, pogrešanih je 776, polnih invalidov je 109, delnih invalidov skoraj 300, v internacijo in druge zapore pa je bilo odpeljanih kar 2276 ljudi. Popolnoma ali delno uničenih pa je bilo kar 1725 stanovanjskih zgradb ter 1417 gospodarskih in ostalih poslopj.»

Kaj je z Druschkejem?

Šef gestapovske izpostave na Jesenicah,
Clement Druschke

Tako se je glasilo vprašanje, ki so ga nedavno mladinke Zarje z Jesenic zastavile tajniku občinskega odbora ZZB NOV Jesenice Ivanu Saksidi-Petru. Februarja bo namreč minilo že dve leti, odkar sta nekdanji vosovec Franc Koritnik, ki živi v Italiji, in lovec na nacistične zločince Simon Wiesenthal na Dunaju sporočila, da sta odkrila, kje živi in kaj dela nekdanji šef gestapovske izpostave na Jesenicah Clement Druschke. Vprašanje je vzpodbudila vest, ki jo je po proslavi dneva republike v Zarji povedal pisec teh vrstic (Jože Vidic), da so te dni v Ljubljani odkrili originalno poročilo upravnika begunjskih zaporov Petra Glanzerja o begu Franca Koritnika in Janeza Žebovca iz omenjenega zapora. Koritnik, ki je bil 31. julija 1944. leta obsojen na smrt kot ujeti vosovec, je pet dni po izreku sodbe pobegnil iz celice št. 1, z njim pa tudi ujeti partizan Žebovec iz Spodnjih Gamelnj pod Šmarno goro. V ta beg je večina (skupaj s pisecem teh vrstic) močno dvomila, zdaj pa je na dlani, da je Koritnik govoril resnico. Z Žebovcem sta edina, ki sta med vojno pobegnili iz bunkerja v Begunjah. Sicer pa je iz Begunj pobegnilo več zapornikov in zapornic, ki so delali bodisi na vrtu, na polju ali pri živini v hlevu.

Ob odkritju tega gestapovskega dokumenta, ki je v arhivu Muzeja ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani, je nekdanji obveščevalec Saksida povedal še tole, doslej neznano »igro« partizanskih obveščevalcev z Druschkejem.

Leta 1945. je bilo tudi najbolj fanatičnim nacistom jasno, da gre njihovo sonce v zaton. Ob koncu vojne so nekateri rešitev poiskali v samomoru, drugi v ujetništvu, posamezniki so se izmuznili roki pravice, nekateri pa so pred koncem vojne skušali kaj koristnega storiti za nasprotnika in si s tem rešiti glavo. To je skušal celo vsemogočni šef gestapa Himmler, a brez uspeha, medtem ko si je njegov general SS Wolf v Italiji s povezavo z ameriško obveščevalno službo in predčasno kapitulacijo (prej kot jo je podpisal nemški generalštab) zagotovil svobodo, ki jo še danes uživa v Nemčiji.

Partizanski obveščevalci, ki so delovali na območju Jesenic, so nagovorili neko mladinko, naj malo »ljubezensko pomežikuje« komandirju tovarniške straže na Javorniku, ki je bil osební Druschkejev prijatelj. Ščasoma ga je deklica (zaupnica obveščevalcev) le pripeljala v gozd na zvezo s partizani. Prvič je prišel silno preplašen, drugič že manj, četrtič pa je prišel že sam brez spremstva »ljubice«. Šele zdaj so obveščevalci zaigrali z odprtimi kartami. Začeli so ga prepričevati, kako je vojna nesmiselna in da je škoda vsake žrtve, bodisi na naši ali nemški strani. Zakaj ne bi on to dopovedal Druschkeju, saj kot pameten človek mora vedeti, kaj ga čaka, če bo do zadnje minute na strani Hitlerjevih pajdašev in zločincev. Naj pride z njim v gozd, da se pomenijo o sodelovanju. Zakaj ne bi Druschke prišel v partizane skupaj z družino? To bi močno spremenilo vzdušje med nacisti na Gorenjskem.

Komandir straže, ki je vsa leta marljivo sodeloval z Nemci, je res verjel, da so partizani (in vsi trpeči Slovenci) res že pozabili na vse žrtve in da so za pomiritev (oziroma da so za to, da eni drugim vse odpustijo).

Druschke partizanom ni verjel. Nekega dne je po omenjenem komandirju tovarniške straže poslal partizanskim obveščevalcem pismo, v katerem jim sporoča, da se ne more odločiti za odhod v partizane. Vseskozi je bil prepričan in zaveden nationalsocialist. Prepričan, da to, kar dela, dela prav; da je Hitler nezmotljiv. Zdaj ve, da je tudi on kriv za vsa zla, ki so se zgodila na jeseniškem območju.

V tem pismu je Druschke prosil partizane, naj se vsled njegovih zločinov ne maščujejo nad njegovo družino, ker družina ni ničesar kriva.

Zena Hilda ga je zaradi surovosti večkrat karala in mu govorila, naj ne bo tak z zaporniki in ujetimi partizani. Slednje Druschke ni zapisal v pismu, pač pa so še žive priče, ki to izjavo potrjujejo.

Po zavezniškem bombardiranju Jesenic, ko je bila okolica železniške postaje porušena, med drugim tudi stavba v kateri je bil gestapo, je Druschke ženo in tri majhne otroke preselil v privatno stanovanje v Gozd-Martuljk. Kranjskogorski partizani niso vedeli, kdo je ta Nemka in kdo moški v civilni obleki, ki jo obiskuje. Večkrat so ga čakali zaman. Nekega dne pa so šli v tisto stanovanje in Nemko vprašali, kdo je moški, ki prihaja k njej. Odgovorila je, da je uradnik v železnici. Zadovoljni z odgovorom, so odšli, zmoto pa so spoznali šele ob osvoboditvi. Druschke si je torej ob koncu vojne nabavil ponarejeno izkaznico in razna potrdila, da je bil med vojno uradnik v jeseniški železnici.

Od tistega dne, ko sta Koritnik in Wiesenthal odkrila, kje je Druschke, so naši organi po vseh arhivih iskali tisto Druschkejevo pismo, ki je obenem priznanje, da se je že ob koncu vojne zavedal svojih zločinov. Pisma pa doslej še niso odkrili.

Ob tem je zanimivo povedati tudi tole: Spomladi je v Dolenjske Toplice iz Heidelberga prišla ženska, ki je zaposlena v tamkajšnjem lokalnem časopisu. Ljudje so jo seveda spraševali o Druschkeju. Rekla je, da ga lansko poletje res ni bilo v svoji gostilni imenovani Na sveti gori, ker je pijan v jezi ustrelil nekega gosta in je bil v preiskavi. Koliko je na tem resnice, ne vem, sumim pa, da nam je v Slovenijo prinesla pravo pravcato novinarsko »raco«. Ker še nismo tako lačni, je zaenkrat ne bomo prežvečili.

Kaj je torej z Druschkejem? To kar s stotisočimi njemu podobnimi: Obtožbe so v sodnih arhivih, sodniki jamrajo, da nimajo časa, krvniki pa so na svobodi.

Po preverjenih in nepreverjenih podatkih zapisal

Jože Vidic

Aktivisti Šaleško-mislinjskega okrožja

Šaleško-mislinjsko okrožje je obsegalo Šaleško in Mislinjsko dolino z obronki, od Savinjske doline do Pohorja in od Paškega Kozjaka tja do Koroške. Čvrstih meja in mejnikov takrat nismo poznali. Ni jasno, kdaj so bile meje okrožja postavljene niti, kdo jih je zarisal. Na tem terenu smo že leta 1941 v mesecih juliju in avgustu pričeli z organizacijo upora.

Dne, 6. julija je bila izvedena prva, na videz dosti nedolžna akcija, ko smo v Šaleški in Mislinjski dolini brisali nemške napise in pisali po zidovih in plotovih naše borbene parole.

Okupatorska oblast je pobesnela in v lov za »banditi« so se pognali številni kulturbundovci in volksdeutscherji. Začelo se je masovno preganjanje vseh sumljivih, ki so bili sicer že dolgo na spiskih kulturbunda oziroma štajerskega heimatbunda.

V gozdove smo šli prvi ilegalci predvsem v Šaleški dolini. Kmalu je bil k nam poslan član CK KPS iz revirjev Franc Farčnik-Kristuš ali Dušica z nalogo, da prične z organiziranjem OF v Šaleški in Mislinjski dolini. Vzporedno smo že pričeli s prvimi oboroženimi akcijami. Takrat so se domačim illegalcem pridružili še trije španski borci. Na čelu prve oborožene skupine v Šaleški dolini je bil Miha Pinter-Toledo. Koncentracija vseh čet – Pohorske, Savinjske in revirske na Grmadi oktobra 1941 in vse priprave za napad na Šoštanj 8. oktobra 1941 ne bi bilo mogoče, če ne bi bil teren že dovolj

pripravljen za to. Farčnik je prizadevno organiziral teren tako v Šaleški kot v Mislinjski dolini, vendar je bil pritisk gestapa premočan, da bi se organizacija obdržala. Že pozimi in še zlasti pomladi 1942 se je začelo podirati in se je zrušilo skoraj vse, kar je bilo zgrajenega in kar je bilo najhujše: padli so številni odlični kadri: padel je Franc Farčnik-Kristuš, Toledo in njegova skupina, Oto Maderjev. Že novembra 1941 je bila izdana Blagotinškova Pavlika, padla je javka pri Dežmanu itd., itd. Nastal je preplah. Težišče našega dela se je prevesilo proti Mislinjski dolini, kjer je bilo relativno večje zatišje.

Delo je bilo treba nadaljevati, četudi v najtežjih pogojih, ko so Nemci streljali naše sodelavce in je bila vsa dežela prepleljena z novimi in novimi obvestili, da so bili ustreljeni in ti sovražniki 3. Reicha. Mladi so odhajali v nemško vojsko, mnoge družine, starši z otroki pa v taborišča v osrčje Nemčije, od koder se jih mnogo ni več vrnilo.

Šaleška četa, ki sta jo vodila Franc Zalaznik-Leon in Franc Hribnik-Oskar, je poleti 1942 v svoje vrste sprejela mnogo tovarišev in tovarišic, ki so se pravočasno umaknili nasilju gestapa in odšli v ilegalo. Ponovna prisotnost oborožene skupine partizanov na terenu Šaleško-Mislinjske doline je polagoma vračala ljudem samozavest, s in smelost, da so začeli dvomiti o večnosti 3. Reicha. Prihod 2. grupe odredov na Štajersko in zlasti še akcije 1. pohor-

skega bataljona so vlivale vse več in več poguma vsem, ki so imeli priložnost neposredno se srečati z borci in partizanskimi patrolami, predvsem pa kmetom.

Prvi pohorski bataljon je uvidel potrebo, stalne povezave s terenom, na katerem je deloval, zato je bilo takoj ob ustanovitvi sklenjeno, da grede nekateri – politično bolj podkovani tovariši na delo na teren. Bataljon, ki je bil v stalnih akcijah, je bilo treba predvsem redno obveščati, kako odmevajo pri ljudeh posamezne akcije. Treba je bilo ljudi prepričevati o nujnosti takih in drugačnih ukepov – vse od požiga planinskih koč do kaznovanja izdajalcev. Treba je bilo pripravljati zavetišča za ranjence, mobilizirati ljudi, zbirati orožje, hrano, obleko, itd.

Takrat smo imeli že tudi mi, aktivisti Šaleško-Mislinjskega okrožja, v rokah važno orožje – program Osvobodilne fronte. Spet je nastal preplah na terenu, ko je padel 1. pohorski bataljon 8. januarja na Pohorju in ko smo ugotovili, kako poskuša gestapo, z domačimi izdajalci, prodreti v jedro naše organizacije in kako mu do neke mere tudi uspeva. V bataljonu so bili mnogi tovariši in tovarišice iz Šaleško-Mislinjske doline, zato je bila prizadetost terena še toliko večja.

Vse dokler se ponovno ni pojavila in utrdila na Pohorju nova partizanska enota 2. pohorski bataljon leta 1943, vse naše prepričevanje o partizanskih uspehih širom Jugoslavije ni rodilo sadu. V veliko oporo pa nam je bi-

Nemška vojska vkoraka v Slovenj Gradec.

V spomin Urški Zatler

Naša krajevna skupnost in KO ZZB NOV se je lani na pobudo tovarišice Lidije Šentjunc poimenovala po predvojni revolucionarki Urški Zatler.

Na prvem občnem zboru KO ZZB NOV »Urške Zatler« sem bil izvoljen za predsednika in sem smatral za dolžnost, da poizvem kdo je bila in kaj je bila tovarišica Urška Zatler, da se je krajevna skupnost poimenovala po njej.

Za letošnji 8. marec je priredila naša krajevna organizacija ZB NOV prvo srečanje bork, članic krajevne organizacije. Na to proslavo smo povabili tudi tov. Lidijo Šentjunc in tov. Maro Rupena-Osolnik. Nadejal sem se, da bom na tem srečanju zvedel kaj več podatkov o Urški Zatlerjevi. In res je v pozdravnem govoru tovariš Cunder med drugim tudi v kratkih besedah opisal lik komunistke, predvojne revolucionarke, predane borke in aktivistke OF, Urške Zatlerjeve, ter o njenem možu tov. Antonu Veluščku-Matevžu in njenemu sinu. Pozneje nam je povedal še več, kar je vedel o Urški Zatler in njenem sinu.

Razvitu prapora KO ZZB NOV je na predlog tovarišice Lidije Šentjunc botroval tovariš Rudi Jančar, ki je bil vse do tragične smrti Urške Zatler njen najožji sodelavec. V svojem govoru nam je opisal življenjsko pot in delo Urške Zatlerjeve v KP pred vojno, njeno izobraževanje na Leninski partijski univerzi v Moskvi, po vrnitvi leta 1937, pa njeno aktivnost v Ljubljani na Ježici. Leta 1940 je delala kot radiotelegrafistka pri tov. Titu na CK KPJ v Zagrebu, kjer je vzdrževala radiotelegrafsko zvezo s Kominternom. Leta 1941 se je vrnila v Ljubljano in delala v Centralni tehniki vse do 1942. leta, ko je zopet prevzela dolžnost radiotelegrafista. Že oktobra 1942 pa se je morala umakniti v partizane, kjer je urila in vzgajala nove radio-

telegrafiste. Urški Zatlerjevi je tu uspelo vzpostaviti radio zvezo med Moskvo in Vrhovnim štabom NOV in POJ.

Na eni zadnjih sej odbora KO ZZB NOV »Urške Zatler« je bila dana pobuda, da naša organizacija, ki je bila poimenovana po Urški Zatlerjevi zbere čimveč podatkov o njenem revolucionarnem delu, kar naj bo naš prispevek muzeju NOB v Črnučah in da ostane njen lik tako v trajen spomin sedanjim in bodočim pokolenjem. Predlagano je bilo tudi, da bi vzdali spominsko ploščo na hišo, kjer je bil bunker z radijsko postajo, v katerem je Urška Zatler vzdrževala zvezo z Moskvo, ali pa na kraju, kjer so jo zločinski umorili belo in plavogardistični izdajalci. Sklenjeno je bilo, da predsednik KO ZB NOV »Urške Zatler« s tovarišema Rudijem Jančarjem in Cundrom obišče OO ZZB NOV v Novem mestu in krajevni odbor ZB NOV v Dolenjskih Toplicah, da bi se skupaj dogovorili, kako bi ohranili in zavarovali objekte, v katerih je delala in kjer bi vzdali spominsko ploščo na mestu, kjer je padla Urška Zatler.

Skupno s tovarišem Strnišem – predsednikom KO ZB NOV Dolenjske Toplice smo letošnjo jesen obiskali hišo, v kateri je bil

bunker, oziroma radiotelegrafska baza za zveze z Moskvo in Vrhovnim štabom NOV in pa kraj, kjer je bila umorjena Urška Zatler.

Lastnika hiše, v kateri je bil bunker, sta se zelo razveselila obiska, posebno vesela sta bila, ko sta zagledala Rudija Jančarja in ga pristrčno pozdravila in povabila v hišo. Hiša sama je v zelo slabem stanju, stoji v bregu in na robu mešanega gozda. Pred hišo je majhen vinograd, majhen zelenjavni vrt in star sadovnjak. Radi so nam pokazali hišo in bunker, kjer imajo sedaj klet za shrambo pridelkov. Rudi Jančar nam je podrobneje opisal vhod v bunker. Vhod v bunker je bil pod ognjiščem črne kuhinje, od koder so se v bunker spuščali po nekakšnih tračnicah. Sledi vhoda so še vidne. Bunker sam je kljub temu, da je sedaj odprt grozljiv. Le težko si je predstavljati, da so v tem temnem, vlažnem prostoru brez oken ali zračnika živel in delali radiotelegrafisti poldrugo leto.

Tovariš Jančar nam je ob tem pripovedoval, kakšne težave so imeli z ureditvijo bunkerja, da bi bil vhod z zunanje strani neopazen. Povedal je tudi, da sta s tovarišico Urško neke noči iskala zvezo, vendar so bile pri tem velike motnje.

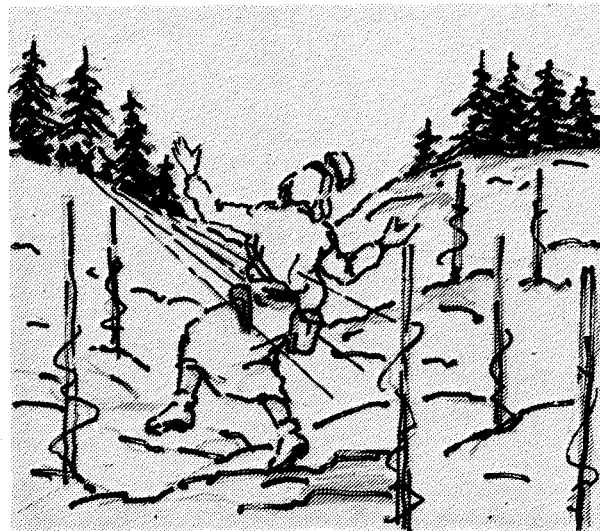
Nad tem sta bila zelo začudena in že sta mislila, da je kdo odkril radio vezo. Naslednje jutro pa je tovariš Rudi pregledal anteno in ugotovil, da je ponoči nekdo ukradel vrv, s katero je bila pritrjena antena. Pozneje sta zvezdela, da so vrv sneli Romi.

Obiskali smo tudi kraj na Riglu, kjer je bila umorjena Urška Zatler-Micka. Belo in plavogardisti so namreč na Riglu lovili tov. Jančarja, ki se jim je spretno izmaknil in se umaknil v gozd višje na Riglu. Medtem je Urška Zatler morala rešiti še nekaj materiala, ki je ostal v bunkerju in pa fotografijo svojega sina, ki jo je v naglici pustila nad svojo delovno mizo. Napotila se je proti bunkerju, iz katerega so se umaknili. Med potjo so jo opazili belo in plavogardisti, ki so zasledovali tov. Jančarja in jo z roba Rigla podrli z rafalom. Na prestreljenem kolu vinske trte v vinogardu ob stezi je ostala sled morilske krogle.

Tako je končalo življenje komunistke, revolucionarke in borke za osvoboditev in boljšo bodočnost svojega naroda, matere in šele komaj poročene žene.

Tovariš Rudi Jančar in tovariš Strniša sta nam pokazala kraj, kjer je Urška-Micka obležala. In na tem prostoru mislimo, da bi se moralo v spomin Urške Zatlerjeve vzdati primerno obeležje. Prav bi bilo in smatramo, da je tudi dolžnost, da se ohrani hiša, v kateri je bila radiotelegrafska baza z bunkerjem in opremo, kakršno so imeli v času NOV, da bi zanamci lahko videli, pod kako težkimi pogoji so delali naši borci med NOV v borbi z močnejšim okupatorjem in domačimi izdajalci.

Stane Cunder
Ludvik Šest

Svojce ustreljenih talcev so izselili. Iz Štajerske so jih zbirali v celjski okoliški šoli.

lo stanje na svetovnih frontah, od koder so se začeli polagoma vračati naši fantje iz nemške vojske in se vključevali v naše partizanske enote. Teren se je začel vse bolj očitno nagibati na našo stran, četudi je bila še dolgo prisotna nezaupljivost. Spet je uspelo gestapu vnesti zmedo v naše vrste, vendar je naša moč vseeno naraščala, teren pa se je še bolj organiziral. Organizirali smo TV zveze, bolnišnice, tehnike in dobivali vse več pomoči tudi iz mest.

Leta 1944, po prihodu 14. divizije so bili Nemci že prisiljeni ostajati v mestih in bližje komunikacijam, dokler tudi te niso bile močno načete.

Razmere v Šaleško-Mislinjskem okrožju so se v letu 1944 tako spremenile, da smo že lahko organizirali partijski tečaj in tako pomagali aktivistom v novih in novih nalogah, ki nam jih je nalagal čas, ko se je moč sovražnika vse bolj drobila. Okrožje je bilo, dokler ni prišlo do reorganizacije okrožij na Štajerskem izoblikovano tako, da so tu že delovali odbori okrožnih in okrajnih organizacij partije in OF, mladine, AFŽ, DE. Na terenu je bila prisotna OZNA in VDV.

Seveda ni šlo vse gladko in brez žrtev. Sovražniku je še vedno uspevalo napadati terenske organizacije, zlasti kadar ni bilo v bližini naših brigad. Mnogo tovarišev je izgubilo življenje pri organiziranju terencev, med njimi tudi dva okrožna sekretarja v letu 1944.

Avgust 1944 – Šaleško-

Mislinjsko okrožje preneha z delovanjem v dotedanjih mejah in se vključuje v novo Pohorsko okrožje, ki je segalo tja do Maribora. Bogate izkušnje, ki smo si jih do tedaj pridobili v Šaleško-Mislinjskem okrožju smo ponegli s seboj in jih obogatili z novimi. Saj se niso premaknile le meje okrožij, novemu okrožju so bili potrebni predvsem predani in sposobni kadri. Le s takimi kadri kot so delovali v Šaleško-Mislinjskem okrožju, je bilo moč v najkrajšem času obvladati novo nastalo položaj na Pohorju, kmalu bo tudi v mariborskem okrožju.

★

Dva in dvajsetega decembra se bomo v Slovenj Gradcu spet srečali nekdanji aktivisti Šaleško-Mislinjskega okrožja. Kakor vedno, bo tudi tokrat naše srečanje bogato spominov na tiste čase, ko smo z vso mladostno zagnanostjo izvrševali naloge, ki nam jih je nakazovala Partija in ki jih je zahteval od nas čas NOB in ljudske revolucije.

Obudili bomo spomine na številne naše tovariše in tovarišice, ki so padli v NOB in one, ki so zapustili naše vrste v letih po osvoboditvi.

To bo priložnost, da znova potrdimo naše prepričanje in pripravljenost čuvati in dalje razvijati izročila naše NOB in socialistične revolucije.

Adolf Ankon

Šostanj, ki ga je 8. X. 1941 osvobodil 1. štajerski bataljon.

Gradišče, zaselek sedmih hiš, pri Podsredi na Kozjanskem, je njen dom. Pisali so se Vimpolšek, po domače so jim rekli pri Štusovih. Oče Alojz je bil zaveden Slovenec, strog in klenega značaja. Sedemnajst let je mel, ko se je pridružil orcem – prostovoljcem za severno mejo. S ponosom je govoril o soški fronti. (»Hudo je bilo, otrok moj... Soča je bila krvava in močan tok je odganjal trupla, ki so se zajezila ob breg.«) In vselej je bil v prvih vrstah boja za pravično stvar. Mati Antonija, mirna in dobra žena, je bila partizanska mati. (»V vsakem borcu vidim svojega sina.«) Povila je sedem otrok: Darinko, Tončka, Anico, Moniko, Mileno, Ivano, Vido.

Edini fant je postal partizan s šestnajstim. V Štirinajsti.

»Hudo se nam piše... bomo še kdaj pisali slovensko?«

Trinajst let je imela, ko jih je zajel vrtnec druge svetovne vojne. Kako obstati in kako preživeti? To je postalo življensko vodo številne Vimpolškove družine. Mamine besede v Ani še odzvanjajo: »Bežite, otroci, da vas ne bodo pobili,« jih je rotala s solzami v očeh. »Zame ne skrbite.« Tako je bilo vsako noč in vsak dan, vso vojno.

Ana govori tako o stari mami Tereziji Vimpolšek, zavedni in energični ženi, doma iz Polja pri Sotli:

Dobri prijateljici sta bili s Titovo teto, mamo Ane Kostanjskove. Vesele narave je bila in pela je rada. Posebno tiste se spominja: »Mi Slovenci vinca ne prodamo, ker ga sami dobro piti znamo.« Takrat še ni bilo vojne in pesem Vimpolškovih, zapeta v pozdrav trgatvi, se je slišala daleč naokrog. Za Tončkom ji je bilo najbolj hudo. »Rada bi ga še videla, potem pa četudi umrem,« je rekla. Želja se ji je izpolnila. Umrla je leta 1945.

Z nič manj ljubezni ne spleta spomine na strica Franceka Vimpolška:

Leta 1941 so ga, prvega tod okoli, odgnali v Dachau. Samo dvanajst mesecev zatem so poslali žaro z njegovim pepelom. Na omari so jo imeli in lučka je gorela... Bil je župan v Podsredi. Radi so se imeli. Mleka, ki ga doma za toliko usteć ni bilo nikoli dovolj, so pri njem vedno dobili. Poslednjič sta se srečala pri leskovem grmu, ko sta ga gnala nemški agent in domači izdajalec. »Adijo, Ana, nikoli več se ne bova videla.« Bil je velik človek.

Na očeta so kričali: »Slovenski pes!« Tudi tega Ana ne bo nikoli pozabila. Tako so jih zmerjali in zanje so bili mladiči, ne otroci. In nemški učitelj je Moniko tako udaril, da ji je izbil zob in je vsa kr-

vava pritekla domov.

Je bila to mladost? Ne, to je bila vojna.

Ostro se je v Ani zarezal spomin na dan, ko so leta 1941 Nemci prvič prišli v šolo:

Ko je bilo pouka konec, so Vimpolškovi otroci odšli na travnik, kjer sta mati in oče sušila seno. Da bi pomagali. »Domov bo treba,« je rekel oče. In potem: »Še se boste učili materine besede, če vas ne bodo prej pobili.« Mimo je prišel očetov prijatelj Franjo Levstik, mlinar: »Hudo se nam piše... bomo še kdaj pisali slovensko?« Tiho in brez besed so se odpravili proti domu.

»Pustite delo, izselili nas bodo!«

Gorje se je začelo. V Škrupnah so bili, in vsi otroci. Na njivi so pleli pšenico. »Pustite delo, izselili nas bodo!« je rekel

poljskih prespalo štirideset ljudi, potem so se razkropili, poskrili.

»Praznili so hišo za hišo in skoraj vse naše soročnike so odpeljali,« pripoveduje Ana Vimpolšek, poročena Lagler. Mnogi se niso vrnili.

Njive so samevale. Osat je zrastle do meter visoko in njegova semena je raznašal veter. Kot snežinke so bila. V šoli, na cesti in v uradih pa samo nemščina. »Kdor ne bo znal nemško, po vojni ne bo smel ostati tu,« so grozili. Le doma je bilo slišati slovensko besedo, tiho zavevano vase.

Že prvo vojno leto so Vimpolškove prijavi, da delajo za partizane. Oznaka politično sumljivega jim je odrekala pravico do nemške legitimacije in s tem do živilskih kart. Kmetija ni bila velika, samo 27 johov je merila, in toliko otrok. Žalost jeseni 1941 se je potegnila v pomlad 1942. Kašče prazne in strah, kdaj jih bodo od-

Zgodba o Vimpolških – partizanski družini Kozjanskem:

Bitka, kakor življenje

Ana se je rodila 1. avgusta 1929. Ko je imela petnajst let, je bila ponesla s seboj. Še so ji v breme in solze ga ne olajšajo. Bila je

partizane so pripeljali v Podsredo, jih v krogu pometal med župniščem in cerkvijo ter prignali ljudi. Tudi otroke iz šole, z učiteljem so prišli. Nihče ni nikogar poznal. Stražnik je mrtve partizane suval z nogami, pljuval nanje.

Ana je imela štirinajst, samo štirinajst let.

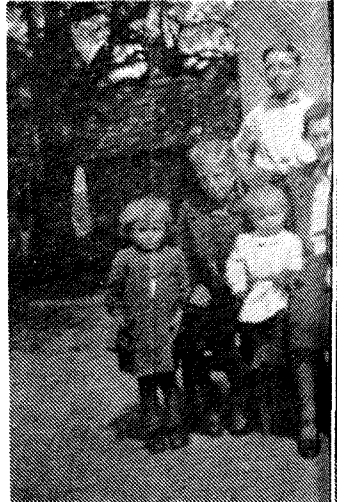
Potem je bilo nekaj ča-

nom Titove sestrične Micke. (Tretji sin Jože je bil v Štirinajsti.) Ker ni bilo nikogar, je Alojz Vimpolšek odšel domov. Le kje se je zataknilo. Čez četrte ure jih je pripeljal Anton. Vzeli so konja in skupaj odšli proti Bojnemu vrhu. Na Križan vrhu je partizane prevzel drugi vodič. In z njim so šli čez Sotlo, tja v Hrvaško Zagorje.

Takšna so bila partizanska pota Aninega očeta.

Spomin se vrne nazaj, v leto 1943! Prišla je policija, jih nagnala na senik in postrojila. Dolga vrsta je bila to: stara mama, mama in sedem otrok. In žalostna. »Goreli boste, če bomo našli bandite!« so kričali kot brez uma in z železnimi palicami zabadali v seno. Okrog so stali mitraljezi, pripravljeni na strel.

In že je poletje 1944. Vrstili so se uspešni partizanski napadi na nemške postojanke v Kozjem, Pil-

Antonija Vimpolšek in njene Anica, Monika, Milena, Ivana

štajnu, Koprivnici, Prevaljah. Tod je bilo zdaj osvobojeno ozemlje. (»Hribi so bili veliki, le ljudi je bilo malo.«) Dne 22. avgusta so napadli nemško postojanko v Podsredi. Za

Tonček Vimpolšek-Tiger

Alojz Vimpolšek, oče

Ana Vimpolšek

oče. Vsak trenutek so morali biti pripravljeni za odhod. Tako je bilo ukazano. V svežnjih je bil kruh, najnujnejša oblačila. Ko je je minil teden, je mama znova spekla sedem kruhov. In tako mesec za mesecem. Rekli so, da jih bodo odpeljali v Srbijo.

Antonija Vimpolšek je bila noseča. Ko se je deklica rodila, so otroci rekli: »Sami bomo zbrali ime... Vida naj bo.« (Vidov dan, panslavistično ime.) Ko jo je šel oče prijaviti, ga je nemški župan ozmerjal: »To je ime, ki ga bo po vojni v veliki Nemčiji preklinjala.« Oče je vztrajal.

Izseljevali so povsod okoli: po Krškem in Brežiškem polju, na Obsoletjskem. Lepi kraji so to. Tudi v Šempetru, kjer je bila doma Antonija Vimpolšek, je bilo že vse prazno. Mimo Gradišča so vozili kamioni, tja v Brestanico. Štirinajst dni brez prestanka. Moreče, da ni bilo moč dihati. Prvo noč izseljevanja je pri Vim-

peljali, je zlezel v kosti. Mrazil je.

Nemci pa: »Vse vas bomo pobili!«

»Spet bo treba na pot, z Kozjanskim odredom!«

Alojz Vimpolšek je bil partizanski obveščevalec, vodič.

Domači so od jutra do jutra trepetali za njegovo življenje. Kaj ne bi! Dvakrat na dan, dopoldne in popoldne, se je moral javiti oblastem in njegova obhodnica je vodila v krogu: mimo Levstikovog mлина do nemškega župana in čez trg do policijske postaje. Na sestanke je hodil ponoči. Tudi tja do Vetrnika, blizu Bohorja, največkrat z Jožetom Kunejem iz Železnega.

»Kako sem utrujen,« je govoril Ani. Le kako bi mu pomagala?

Januar 1943. Hud mraz in snega do kolen. Partizansko četo, ki je taborila v Gorjanah, je sovražnik presenetil na spanju. V boju so padli vsi. Mrtve

sa mir. Oče je delal naprej in z njim vsa družina.

Aprila 1944 je prišel v Gradišče Albin, komandant tretjega bataljona Kozjanskega odreda s prošnjo, da gresta na Bojni vrh. To je bil eden najtežavnejših in najnevarnejših prehodov. Iskal je zvezo z Zagorskim odredom. Ni bil sam, imel je spremljevalca. Pripeljal ju je Karel Plak, sin maršalove sestrične Micke. Šli so do Jakoba Božička, le-ta pa jih je peljal naprej. Samo nekaj dni zatem, okoli enajstih zvečer, je prišel k Vimpolškovim štab Kozjanskega odreda z zaščitno četo. Pustili so izčrpanega konja, se malo odpočili in nadaljevali pot. Gospodar je sedlo skril v grm in podložnik v kozolec. Gorje, če bi našli konja! Takoj bi vedeli, da je partizanski. Čez dva dni se je oglašil kurir Jaka z naročilom, naj bo ob devetih pri Plakovih. »Spet bo treba na pot, z Kozjanskim odredom!« je rekel. Čakala sta jih z Antonom Plakom, terenskim političnim delavcem, tudi si-

V Vimpolškovi domačiji je bila partizanska javka »Št

ni iz Gradišča pri Podsredi na

je dolga

najhuje ... Krhka in lepa deklica je spomine, ne da bi želela, to prava golgota.

otroci: Darinka, Tonček, in Vida

napad so domači vedeli že dva dni prej, Jaka jih je obvestil. Vimpolškov oče je strelivo, še od strica Franceka je bilo, odnesel k Levstiku, mlinarju. Za eno brento ga je nanese.

Sareka

»Poglej, kako lepa pšenička,« je rekel. »Zlata.« Skrila sta jo, za partizane. Bila je strašna noč. Ana še vidi nemškega učitelja, kako je drugo jutro poklapan zapuščajal postojanko.

»Ata, ne grem več ... ubili me bodo!«

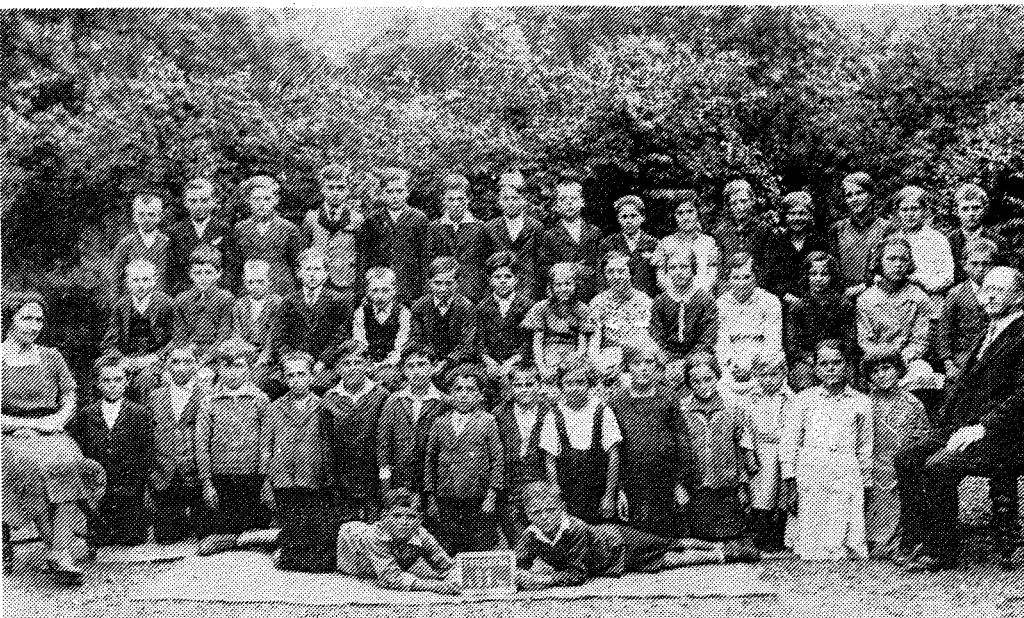
Poslej so bile hajke vsak dan. Nemci so prihajali na osvobojeno ozemlje iz Bistrice ob Sotli, tudi v Gradišče. »Če bo dom prazen, ga bomo požgali, če bo kdo bežal, bomo streljali,« so grozili. »To je partizansko območje in delamo kar hočemo.« In ostali so doma, Vimpolškovi.

Miru ni bilo več in srečanja s smrtjo vsakdanjost:

Ne spominja se dneva. »Boš pokazala, kje so banditi, Titova žlahta!« so

kričali. »Nisem od tu,« je Ana preplašeno odgovorila. »S hriba sem.« Rešil jo je Gusti Kunej, z besedami: »Pustite jo, skupaj sva hodila v šolo.« Komandant je zamahnil.

In drugo srečanje? Govedo je prignala domov. Na dvorišču je bilo polno Nemcev. »Smo te dobili?« je zavpil taisti ko-

Tako je bilo v Podsredi pred štiridesetimi leti... Na fotografiji je tudi Ante Potočnik, šolski upravitelj, ki so ga - skupaj s sinom medicincem - leta 1941 ubili v Celjskem piskru

mandant. Spoznal jo je. Oblečena je bila v črno obleko iz klota, kot zadnjikrat. »Zdaj je naša.« Pogledala je očeta. Bo pomagal? Oče je bil blede in v roki je z nervoznimi kretnjami mečkal cigareto. »Moja je,« je rekel. »Živino je prignala domov.« Rekel je, da je njegova. Anino srce je zavrisalo od radosti.

»Ata, ne grem več v Podsredo ... ubili me bodo,« je rekla.

Preveč hudega je že prestala. In spomni se leta 1943:

Ni bilo dneva, da ne bi bežali. Plazili so se med trnjem in ročice so krvavele. Tonček, Darinka in Ana. Drugi so bili doma, za število. »Ali veste, da so si hiše sposojale ljudi? Da bi obstali, da ne bo gorelo.« »Če bomo ostali živi, bomo zavedni Slovenci,« so takrat rekli Vimpolškovi otroci. »Mi bomo znali ceniti svobodo.« Kmalu zatem se je Tonček odločil: »Ne bodo me ubili, k partizanom grem!« In odšel je.

Leto pozneje ni bilo nič drugače, Zdaj sta bežali

Darinka in Ana. Ko je bilo streljanja konec, sta se vračali.

Domov - to je bila še edina želja

Leta 1944, petnajst let je imela, je Ana postala skojevka. Štiri dekleta so sprejeli v SKOJ: Anico Kunej, Pepco Vrstovšek, Mici Kelhar in Ano Vimpolšek. Slovesnost je bila v veliki pilštajnski dvorani, na osvobojenem ozemlju.

Prespale so v Lisičnem, v gostilni Vrečko. Naslednjo noč se je začela največja in najhujša nemška ofenziva na Kozjanskem. In zbudili so jih: »Obkoljeni smo, razkropite se in poskušajte prebiti obroč!«

Dekleta so zbežala. Ustavile so se šele pri neki družini v Prevaljah, kjer je Ana srečala hlapca strica Franceka. »Bodite brez skrbi, pazil bom na vas,« je rekel. V hiši so

odprta, so gorele sveče. Znak poslednjega slovesa. Naenkrat se jim je zazdelo, da se hrib pri Pilštajnu premika, pa so bili ustaši dolge brade in polno svetlečih odlikovanj. »Stoj!« je zakričal poveljnik. Otrpnile so. »V Šempeter na prisilno delo gremo,« se se zagovarjale. V nemščini. Je to konec? Eden izmed njih, njihovih let je bil, je rekel: »Pustite jih, tako mlade so...« Pogledali so, če imajo ure in počasi nadaljevali pot. Čakale so rafalov. Ni jih bilo. »Neverjeten vpliv je imel ta človek na poveljujočega... kako sta se samo pogledala. Pomislila sem: morda je njegov sin?« Kamor je segal pogled, je bilo videti goreče hiše. In žene z otroci, ki so s culami v rokah in bledeh lic nemo zrlji v ogenj.

Domov - to je bila še edina želja.

Mimo hiše Franca Leskoška-Luke so šle. Na križišču je stal vehrman,

Borili so se naprej, za novo domovino.

Na pragu svobode, 11. maja 1945: Prva je prišla Dvanajsta makedonska divizija. Ani so rekli, naj na hribčku razobesi zastavo. In v Podsredi je bilo že veselje. »Hej, brigade« so peli, ko je pritekla Pavla Kunej: »Bežite, ubili nas bodo... ustaši se vračajo!« Bile so to zadnje borbe in še ena strašna noč. Nekdo je potkal in vstopil. Pogledala je in videla peterokrako. Vode je prišel prosit za borce in to noč so nosili vodo na položaje.

Drugo jutro so ustaši bežali. Mimogrede so pobrali Alojza Hlastana, Jožeta Kostanjskega (»Samo živini je hotel dati jesti, pa ga je ust...« tako udaril, da mu je zlomil roko.) in Černelca so vzeli, z otrokom vred. (»Triletno Marico so vrgli v grmovje in domov jo je prinesla Monika Moškon.«) Začuda jih niso ubili.

Tišina... mrličji in pogorišča. To je bil prvi dan svobode na Kozjanskem. Nekega petka.

Ana Vimpolškova nadaljuje:

- Mrtve so vrgli v skupno jamo, toliko jih je bilo. In suša je bila, strašna vročina. Smrad se je širil štiri kilometre daleč. Ko je po štirinajstih dneh padel dež, je pritekla iz zemlje krvava voda... »Ste živi?« je šlo od ust do ust. »Smo živi.« Nismo vpraševali po mrtvih, vpraševali smo po živih. Pri nas je bil štab Dvanajste makedonske divizije. Dobro se spominjam kapetana Ivanovskega in Danice, partizanke. Spali so v naši sobi. Kako smo jih gledali, občudovali. Še smo iskali varnost in ob peterjkrakih zvezdah smo se počutili varne. Zastave so nam bile svete.

★

Kako danes, tovarišica Laglerjeva? Zadovoljna je in srečna. Samo, da je zdravje pri hiši in topla postelja. To je vse bogastvo. Sin Igor ima petnajst let. Poslušam jo, gledam. In ne najdem besed, ki bi bile dostojne njenih spominov. Zadrega. Pogled zdrane na bližnjo knjižno polico: »Tito, štirideset let na čelu ZKJ« pa »Obveščevalci« Vinka Trinkausa, »7000 dni v Sibiriji« Karla Štajnerja, »Veliki finale na Koroškem« Francija Strleta in... »Bitka, kakor življenje dolga«.

Slednjo si sposodim za naslov zapisa.

Dediščina Vimpolških so spomini. In: Darinka, Tonček, Anica, Monika, Milena, Ivana in Vida imajo Titove fotografije s podpisom. To je njihovo življenje. Teklo je tam, kjer je danes »ožji spominski park maršala Tita«. Tako se imenuje eden izmed podpisnikov tega nenavadnega rojstnega dokumenta je Alojz Vimpolšek. (»Moj oče je to!«)

Milena Štrajnar

domačin. »Kaj počnete tukaj?« je kričal. »To ne morete, tu so partizani... pojdite na levo, tja do modre hiše.« Ubogale so in ko je bila prekletnikova razdalja pravšnja, je vžgal z mitraljezom. Rešil jih je gozd.

»Anica je bila prva doma,« pripoveduje Ana Vimpolšek, poročena Lagler. Pepca je živela samo nekaj metrov naprej in z Mici sta imeli do doma le še dober kilometer.

»Ana, si še živa... mislili smo, da si kje na Dolenjskem, v brigadi«

Na koncu je ostala sama, na smrt utrujena. Hrib je komaj zmagovala. Pa je le prišla v domač sadovnjak. »Ana si še živa?« je pritekel oče. »Mislili smo, da si kje na Dolenjskem, v brigadi.« Solze, objemi. Za besede skoraj ni bilo moči. »Kaj vse sem prestala, ko bi ti vedel,« je bilo vse, kar je še zmogla.

Bilo je 5. in 6. decembra 1944.

Sama pogorišča. Nekje na gnoju je pel petelin... Mrličji, povsod mrličji. Kjer so bila okna v hišah

Tragični dogodek na Pregarju

Junaško so padli v boju proti nacističnemu zanikanju človečnosti. Spomin nanje neminljivo živi v nas in bo živel tudi v naših potomcih, zato se spomnimo naših junakov in jih počastimo tudi ob 35. obletnici njihove smrti

Bilo je v nedeljo, 12. decembra 1943. In čeprav se boja v rojstni vasi nisem udeležil, mi je ostal v neizbrisnem spominu kot tragični dogodek, v katerem je ugasnilo 6 mladih življenj. Zgodaj zjutraj se je na severovzhodnem robu vasi vsul iz sovražnikovih strojnic, brzostrelk in pušk pravi peklenški ogenj.

Po pogumnem odporu premočnim sovražnim silam so junško padli – komandant Istrskega odreda Franc Korošec-Miha, doma iz Reparjev pri Blokah, njegov namestnik Jože Iskra, rojen v Jereki na Bohinjskem, štabni intendant Stanko Zadel-Vojko iz Ilirske Bistrice, borca 1. bataljona Istrskega odreda Jože Lever in Jože Ule oba s Pregarja ter Anton Bubnič, tudi domačin.

Kako in zakaj je prišlo do sovražnikovega nepričakovane napada, ki je prizadejal prvi huji udarec »mlademu« Istrskemu odredu in močno pretresel vse brkinske prebivalce, vdane NOB.

Oktobra 1943 ustanovljen Istrski odred se je bil dotlej v Brkinih in Slovenski Istri šele zasilno organizacijsko izoblikoval. Medtem so štab odreda in 1. bataljon v Brkinih, 2. in 3. pa v Čičariji in Slov. Istri predvsem zbiral in vskladščevali orožje in bojno opremo, preostalo od italijanske vojske, ter novačili borce za svoje enote in brigade 14. divizije, v čigar sestavi je dotlej bil tudi odred. Množične mobilizacije se odred zaradi lastnih kadrovskih problemov še niti ni bil resno lotil, sicer pa ta še ni bila ne politično in ne organizacijsko pripravljena, pa tudi sprejemališča in redne zveze z enotami 7. korpusa NOVJ, kamor bi morali novince pošiljati, še niso bila vzpostavljena.

Med zbiranjem orožja in opreme so odredove patrulje in manjši oddelki obšli tudi naselja v neposredni bližini sovražnih postojank v Divači, na Kozini, Materiji, Podgradu, v Ilirski Bistrici in drugod, kjer so bile tedaj še vedno razmeščene enote nemške 71. in 162. pehotne divizije ter manjši policijski oddelki. Reakcionarne kolaboracionistične sile pa so si prizadevale, da ustanovijo tudi na Primorskem slovenske domobranske narodnoizdajalske grupacije, medtem ko so italijanski fašistični, karabinjerski in fincarški oddelki v začetku decembra že opravljali službo za nemške okupatorje tudi na istrskem in kraškem podeželju.

V razmerah, ko si je nemški okupator z vsemi silami sistematsko in metodno prizadeval, da čimprej poveže s svojo policijo in vojsko po kapitulaciji Italije pretrgane niti italijanske fašistične vohunske službe, ni bilo v partizanskem bojevanju nikoli dovolj opreznosti in previdnosti. Marsikdaj smo v naših štabih za-

radi pomanjkanja izkušenj v boju s sovražnimi vohunskimi službami, njihove sposobnosti in zmogljivosti podcenjevali. Namesto domiselnega, sistematskega in metodičnega zoperstavljanja znanim oblikam in metodam sovražnikove vohunske dejavnosti je nemalokrat prevladovalo neutemeljeno, naivno prepričanje, da zaradi splošne naklonjenosti ljudstva NOB sovražnik ne ve in ne more zvedeti, kaj se dogaja na partizanskem ozemlju.

Nekateri sovražnikovi napadi na partizanske enote in štabe ter ustanove pa so zlasti konec 1943 in v začetku 1944 dokazali (Na odredovem področju je bilo vsaj 5 takih: 14. novembra 1943 na Tatrah, 12. decembra 1943 na Pregarju, 1944 pa 12. marca na Stari Sušici, 18. marca v Jelšanah in 12. aprila na Preložah), da temu ni ravno tako.

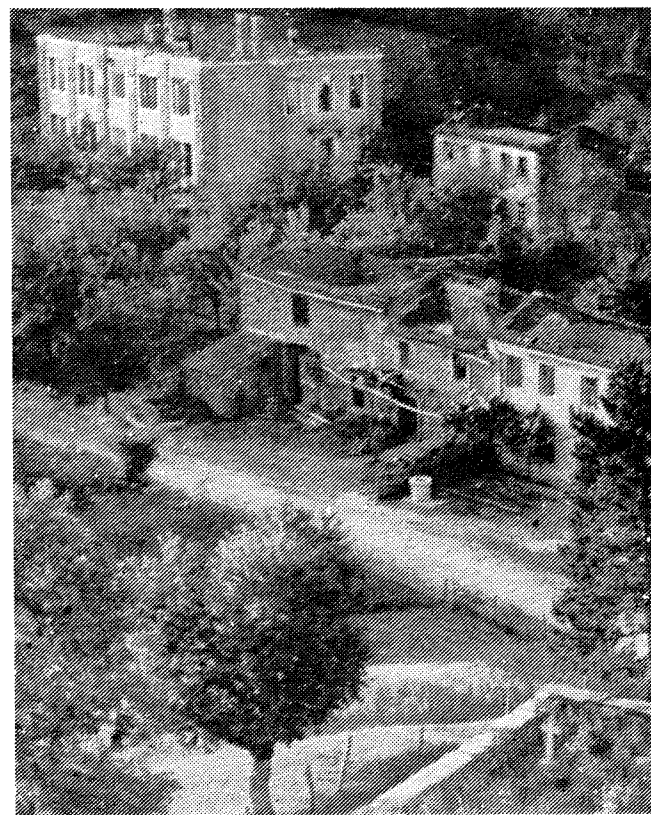
Najverjetneje je bil uvod v sovražnikove priprave za napad na skupino borcev štaba odreda 12. decembra 1943 dejstvo, da se je oddelek partizanov iz te enote 5. decembra z zastavo udeležil nedeljske maše na Pregarju?

Štab odreda je takšno udeležbo organiziral s sodelovanjem okrožnega komiteja zato, da bi se zoperstavil domobranski propagandi, ki si je prav tedaj močno prizadevala, da prepriča ljudstvo, da so »komunistične partizanske tolpe« protiversko in proticerkveno usmerjene in ga s tem pridobi za ustanovitev narodnoizdajalskih oddelkov takimenovanega Slovenskega narodnega varnostnega zbora (Primorske inalice slovenskega domobranstva) pod vodstvom polkovnika Kokalja, podrejenega esesovskemu zločincu Globočniku v Trstu.

Povod za nemški napad je bil nedvomno v tem, ker je skupina članov odredovega štaba pod vodstvom komandanta Korošca v noči na 12. december v Harijah pri Ilirski Bistrici zaplenila nekim domačinom približno 200 kg usnja in 150 parov čevljev, kar je bila pustila tam bežeča italijanska vojska in je pripadalo NOVJ.

Po kasnejših ugotovitvah je bil eden izmed tistih, ki so jim odredovci odvzeli vojaško opremo,

prikrit pristaš narodnoizdajalske domobranske organizacije, ki se je tedaj snovala v Ilirski Bistrici, kamor so Nemci, kot je poročal štab 1. odreda le 8 dni pozneje pripeljali iz Ljubljane 50 domobrancev, preoblečenih v civilne obleke, ki naj bi tvorili začetno jedro 3. čete SNVZ in s tem domobranske postojanke v Ilirski Bistrici. Vendar pa se je ta enota sproti osipala in se ni nikoli razvila v resnega vojaškega dejav-

Pregarja Vas je bila dvakrat – 18. 5. in 14. 10. 1944 požgana

nika. In ker je ta prikrit domobranski pristaš dobro poznal vsaj enega partizana Jožeta Butinarja s Pregarja in tudi naklonjenost brkinskih ljudi NOB, mu ni bilo težko domnevati, da bodo partizani najverjetneje odpeljali zaplenjeno opremo na Pregarje, saj se je v mlinu pri Garžonu zadrževal odredov štab do 8. decembra kar mu je tudi utegnilo biti znano. Zato je le ta že pred odhodom partizanov iz Harij stekel v Ilirsko Bistrico in o vsem obvestil Nemce. In ti so takoj intervenirali s približno 300 vojaki proti Harijam. In ker tam partizanov več niso našli, so nadaljevali pohod proti Pregarju, kamor je odredova skupina pripeljala zaseženo opremo okoli 3. ure zjutraj v ledenem dežju. Kakor se je začel in končal nemški napad?

Kako se je 4. februarja 1967. spominjal Jože Butinar, ki se je bil tedaj komaj rešil, so on in člani štaba ob povratku na Pregarje že opazili v Harijah nemške znake s raketami. Vendar se jim ni zdelo verjetno, da bodo Nemci v temni, deževni noči nadaljevali zasledovanje proti 6 km oddaljenemu Pregarju. Zato je komandant Korošec ukazal vozniku, naj odpelje opremo na Rjavče, kjer je bil sedež štaba, medtem ko so

začetku navzlic temu srečo, saj je Ančka Konestabo-Valinova prej opazila Nemce, kot so Ti poskušali vdreti v hišo. Seveda je Ančka partizane takoj obvestila o navzočnosti sovražnikov in jih pospremila čez sosedovo – Linčevo dvorišče ter jim pokazala najugodnejšo možnost za umik skozi Lopo na strmi vrt, po katerem so se potem srečno spustili v zaraščeno globel Luze. Tam pa so zadel na nemško patruljo in jo drzno napadli. V spopadu je menda en Nemec padel, drugi pa je bil hudo ranjen. Ta spopad je opozoril po okoliških dominantnih vzpetinah razpostavljene nemške zasede in straže na navzočnost partizanov. Zato so potem nemški mitraljezci usmerili v tisto tedaj pregledno, čeprav komaj prehodno robidovo in jelševno grmovje močan križni ogenj. Z vaškega pokopališča, od hiše Jožeta Tomažiča-Kureta in z nasprotno vzpetine – Lažišča. S tem obstreljevanjem so jih Nemci prisilili na umik proti žlebu, vendar so bili na umiku večkrat ranjeni in so v grmovju izkrvaveli ali se nekateri morda celo sami pokončali, da ne bi padli živi v roke sovražnikom. Korošca in Iskro so Nemci našli, medtem ko Zadel-Vojka niso dobili, ker se je bil zavlekel v gosto robidovje.

V bližini padlih odredovcev v Tičnici je tedaj tragično končal 40-letni domačin Anžon Bubnič-Dednikarjev, ki je bežal pred Nemci, vendar so ti streljali za njim in ga večkrat ranili.

Še bolj tragično kot opisani štirje sta bila tisti dan pokončana Jože Lever in Jože Ule, oba domačina in borca 1. bataljona Istrskega odreda, ki je tedaj taboril med Rjavčami in Tatrami. Bila sta poslana v nočno patruljo na Pregarje. In ko sta se tik pred dnem, ne da bi slutila nevarnost, vračala v enoto, so ju Nemci med vasjo in koto 771 – Karlovico ujeli. Od tam so ju med pretepanjem odgnali na Pregarje pred šolo, kjer so medtem zbrali večino vaščanov ter jih spraševali, ali kdo pozna ujeto partizana. Toda, domačini so vedeli, da ju s prepoznanjem ne bi mogli rešiti. Zato ju ni maral nihče prepoznati, niti mati Antonija Ule-Anzetova, ki so ji Nemci pred očmi

pretepali in zverinsko pobili sina, ga ni hotela prepoznati. Prav tako sta ujetnika kljub strahotnemu mučenju tajila, da bi kogarkoli izmed vaščanov poznala. Nemci pa so, da bi zastrašili Pregarce, oba ujetnika na šolskem dvorišču pobili. Drugih posledic tisti dan niso izvajali, ker je, kakor izgleda, vaščan Jakob Zadnik-Bognar, ki je dobro govoril nemščino, uspel prepričati nemške oficirje, da so partizani tujci in da domačini nimajo zvez z njimi.

Navzlic temu je tragični dogodek med brkinskim ljudstvom mučno odjeknil. Prebivalci in borci Istrskega odreda so svoje padle tovariše prenesli na pregarsko pokopališče in jih naslednji dan tam častno pokopali. Na njihovih svežih gomilah pa so vsi prisegli, da bodo padle maščevali z nadaljevanjem osvobodilnega boja do končne zmage.

In tej svoji svečani zaobljubi so ostali dosledno zvesti. Žal pa smo v povojnem obdobju zamenjali ne le skrb za nadaljnji razvoj partizanskih Brkinov, temveč je marsikje tudi izostalo prizadevanje za ureditev partizanskih grobov in urejanje spominskih obeležij. Tako tudi ni urejen na pregarskem pokopališču grob komandanta Franca Korošca-Miha in tudi ni še v vasi spominskega obeležja tedaj padlim. Potrebe po ureditvi teh problemov ne spreminjajo niti dejstvo, da so posmrtni ostanke padlega Jožeta Iskre in Zadela Stanka-Vojka svojci odpeljali domov in da so padli domačini pokopani v družinskih grobovih, njihova imena pa vklesana na vaškem spomeniku med imeni drugih padlih vaščanov.

Zato bi bilo prav, da bi krajevni odbor ZZB NOV Pregarje, občinski odbor ZZB NOV Il. Bistrica in pododbor Istrskega odreda v občini Il. Bistrica v sodelovanju s svojci tedaj padlih pospešili že v letu 1977 nameravamo ureditev grobov in odkritje spominskega obeležja padlim.

Mislil, da bi bila ugodna priložnost za izvedbo te akcije odprtje asfaltirane brkinske slemenske ceste, ki se je v jesenskem obdobju kljub lepemu vremenu prav na Pregarju zakasnilo. Oboje pa bi bilo prav, da bi izvedli 18. maja 1979 ob 35-letnici največjega okupatorskega zločina v Brkinih in na Primorskem sploh, ko je bilo pobitih (večino živih sežganih) 69 ljudi in požganih 6 vasi prav na območju občine Ilirska Bistrica, čemur družbenopolitične organizacije te občine doslej iz nejasnih, vsekakor pa iz neupravičenih razlogov niso posvečale zadostne pozornosti.

Ta datum bi bil najprimernejši tudi zato, ker vodi cesta skozi štiri od tedaj šestih požganih vasi.

Maks Zadnik

OSANKARICA NA POHORJU

S smučmi po
partizanskih poteh

Kar blizu 430 smučarjev vseh starosti, se je v nedeljo, 10. decembra odpravilo po sicer že ustaljenih poteh pohorskih partizanov preko zasneženega Pohorja. Prišli so iz vseh krajev Slovenije.

Smučarje je pot vodila od Osankarice, kjer je muzej pohorskih partizanov, do Klopnega vrha. Pot je bila dolga kar 15 kilometrov, le najmlajši so imeli krajšo pot. Vsi, ki so se tega smučarskega tekmovanja udeležili, so prišli na cilj. Razumljivo, da so bili med najboljšimi tisti, ki so bili najboljše telesno pripravljene. Velja pa omeniti, da cilj tega množičnega smučarskega teka ni bil zmagati, temveč predvsem sodelovati.

Brez dvoma si takšnih tekmovanj želimo še več, saj se na takšnih tekmovanjih ljudje med seboj spoznajo, si izmenjajo izkušnje in tu se lahko pokaže tisto pravo partizansko tovarištvo, krepki pa se tudi obrambna sposobnost naše socialistične domovine.

FRANJO HOVNIK

GRIŽE

Prisrčno srečanje

Matevž Babič in Rafko Funkl, znana družbenopolitična delavca praznujeta prav letos 70. življenjski jubilej. Ob tej priliki so družbenopolitične organizacije in KS Griže pripravile na planinski postojanki Hom za slavljenca zares prisrčen sprejem, ki so ga še popestrili učenci osnovne šole iz Griž.

Matevž Babič je že 1938. leta stopil v vrste KPJ in ji ostal zvest vse do danes. Leta 1941 so ga odpeljali v koncentracijsko taborišče Mathausen. Domov se je vrnil bolan in se po okrevanju 1944. leta ponovno vrnil v ilegalo.

Rafko Funkl je bil leta 1941 med ustanovitelji organizacije OF v Grižah. Tudi on se je moral 1944. leta umakniti v ilegalo.

O svojem življenju, nalogah in delu sta zbranim oba slavljenca še dolgo pripovedovala. Posebno pozorno pa so njunim besedam prisluhnili osnovnošolci, saj so spoznali, kako razgibano je bilo življenje v Grižah v najtežjih časih naše zgodovine.

FRANC JEŽOVNIK

LOKE PRI NOVI GORICI

Odkrili spominsko
obeležje

Spominsko ploščo so odkrili na rojstni hiši Franca Hvaliča. (Foto: J. Alič)

Občinska konferenca ZKS Nova Gorica je v Lokah pri Novi Gorici pripravila slovesnost, na kateri so odkrili ploščo predvojnemu komunistu, španskemu borcu in majorju NOV Jugoslavije Francu Hvaliču-Bolteju. Bolte je padel 21. marca 1945 v Kobjeglavi na Krasu, pokopan pa je v skupni grobnici na Trnovem nad Novo Gorico.

Mladini, pripadnikom JLA in bivšim borcev ter aktivistom je spregovoril o liku revolucionarja njegov soborec in komandant nekdanjega goriškega vojnega področja Karel Kumše. Na slovesnosti pred rojstno hišo Franca Hvaliča so pripravili tudi bogat kulturni program, v katerem so sodelovali mladi iz Nove Gorice, godba na pihala iz Nove Gorice in moški pevski zbor iz Mebla.

J. Alič

ŠENČUR

Slovesnosti za krajevni
praznik

Spominska plošča revolucionarju in prvoborcu Janezu Mlakarju

Drugo decembrsko nedeljo so v krajevni skupnosti Šenčur praznovali svoj krajevni praznik. V ta namen so pripravili več športnih srečanj. Osrednji prireditvi pa sta bili v soboto, ko so na hiši Janeza Mlakarja, predvojnega revolucionarja in prvoborca, odkrili spominsko ploščo. Janez Mlakar je bil rojen 1895. leta, živel je v Šenčurju, delal pa je v jeseniški železarni. V KP je bil sprejet 1920. leta in je bil v predvojni Jugoslaviji velik borec za delavske pravice. Po napadu na Sovjetsko zvezo je šel v ilegalo, nato pa v ljubljansko pokrajino. Tu so ga Italijani ujeli in predali Nemcem, ki so ga odpeljali v taborišče. Po vojni se je vrnil domov, kjer je aktivno deloval.

Po tej spominski svečanosti so imeli osrednjo proslavo z bogatim kulturnim programom, v katerem je sodeloval tudi pihalni orkester jeseniških železarjev.

V Šenčurju in okolici praznujejo svoj praznik v spomin na ustanovitev Kokrške čete na Planjavi 10. decembra 1941. Po tej četi so v Šenčurju poimenovali svoj kulturni dom, kjer je tudi lepo spominsko obeležje padlim v NOB.

B. B.

LJUBLJANA

Delovna pot
mladih tehnikov

Te dni je praznoval 10-letnico dela Klub mladih tehnikov osnovne šole DANILE KUMAR v Ljubljani. Delo provotnega modelarskega krožka je prešlo v klubsko delovno področje, kjer delujejo danes. sekcija za brodarstvo, modelarstvo-motorni čolni in jadnice, sekcija za letalsko modelarstvo-zmaji in modeli letal, sekcija za raketno fototehniko, sekcija za elektrotehniko in elektroniko, sekcija za radiotehniko in telefonijo-ter sekcija za kibernetiko. Skupno so vključeni v delo cicibani, pionirji in mladinci. V mladinski sekciji so pri rednem ali občasnem delu mladinci, ki so že končali to osnovno šolo. Načrtno delo je vsako leto urejeno po samoupravnih poti, zato so tudi uspehi na vseh ravneh in vseh sekcij v samem vrhu, tako v naši republiki, kot v zveznih merilih.

Desetletni vzgojnoizobraževalni proces je dal vrste mladih tehničnih strokovnjakov, ki so prav v tem Klubu mladih tehnikov spoznavali prvine svojega življenjskega poklica. Do danes je prešlo delo v tem KMT že 518 mladih tehnikov, od katerih so le redki opustili delo, preden so končali to osnovno šolo. Najstarejši mladi tehniki že končujejo nekatere fakultete ljubljanske univerze, a so še vedno vključeni v mladinski sekciji KMT. Njihovo sodelovanje je seveda ustrezno njihovemu znanju.

Mladi tehniki osnovne šole DANILE KUMAR so za svoje delo prejeli najvišja odličja na številnih tekmovanjih širom po naši domovini. Tako so tudi dokazali visoko raven njihovega dela pod vodstvom Boštjana Novšaka, ki je bil kot pionirček tudi sam uspešni tekmovalac v modelarstvu in fototehniko. Seveda so v tem KMT mladi tehniki usposobljeni tudi za vsa tekmovanja vojno-taktičnih nalog in prve pomoči, ki so v okviru zveznih tekmovanj mladih tehnikov. Zatorej je skupno dopolnjevanje mladih tehnikov vseh sekcij še v teh veččinah.

Ne le, da mladi tehniki samoupravno sodelujejo znotraj šole v pionirski organizaciji, temveč so se postopno vključili tudi v krajevno skupnost. Zatorej je povsem razumljivo, da je prav ob 10. obletnici delovanja KMT omogočila krajevna skupnost skupno praznovanje in počastitev dneva svobodne domovine. To pa je bila tudi nadaljnja spodbuda za delo mladih tehnikov.

KA

CERKNICA

Občani Cerknice za dan
JLA

V občini Cerknica bodo letošnji praznik 22. december – Dan JLA, zelo svečano proslavili. Vse prireditve bodo trajale že teden dni pred dnevom JLA. Tako bodo organizirali razstavo orožja po vseh osnovnih šolah v občini, šolska mladina bo tekmovala v kvizu na temo NOB, splošni ljudski odpor in povojna izgradnja. Pripadniki garnizona JLA Velike Bloke in Rakek bodo ob dnevu JLA sprejeli v goste najboljše pionirje in mladince iz osnovnih šol.

Dan pred praznikom, 21. decembra ob 18. uri bo v Cerknici partijska konferenca, katere se bodo udeležili člani ZK, ki delajo na področju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite, teritorialne obrambe, rezervnih vojaških starešin, borcev, družbenopolitičnih organizacij in občinske skupščine. Obisk partizanske baze bo letos v krajevni skupnosti Begunje pri Cerknici. Osrednja proslava dneva JLA bo 22. decembra ob 18. uri v Cerknici. Na proslavi bo govoril predsednik občinskega odbora zveze rezervnih vojaških starešin Janez Otoničar. Ob tej priliki bodo zaslužnim občanom, ki že vrsto let delajo na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite podelili posebna priznanja, istočasno pa prebrali uredbo o napredovanju nekaterih članov ZRVS. Poleg tega bodo na proslavi podelili priznanja najboljšim ekipam v kviz tekmovanju in na športnem področju. V kulturnem programu bodo sodelovali s partizanskim mitingom novinarji časopisa TV-15 z umetniki poklicnih gledališč, moški pevski zbor Tabor in folklorna skupina KD iz Cerknice.

V kolikor bo ugodno vreme pa bodo v soboto 23. decembra ob 9. uri organizirali množični pohod na Slivnico.

SLAVKO BERGLEZ

Rateče-Planica

Zahvala za prijeten izlet

»Letošnji izlet v Celje, kjer smo si ogledali zapore celjskega piskra, spomenike na Frankolovem in na Osankarici ter Titove rojstne vasi Kumrovec, bo meni in vsem izletnikom ostal za vedno v najlepšem spominu. V mislih smo ničkolikokrat prehodili trnovo pot naših rodoljubov, položili na spominska obeležja cvetje in vence, peli partizanske pesmi... Kar prehitro je minil dan, dan za katerega se krajevni organizaciji ZB Levi breg iz Velenja iskreno zahvaljujem, ki sem ga skupaj z njihovimi tovariši preživel na zares prijetnem izletu!«

FRANC NESMAN
Rateče-Planica

HRASTNIK

Še bomo šli

Že četrto leto zapored je občinski odbor ZZB NOV iz Hrastnika pripravil za svoje člane izlet po Jugoslaviji. Pred tremi leti so si ogledali Jasenovac, Jajce, Drvar in Kozaro, predlani Mostar, Sutjesko, Prijedor, Banja Luka in Kozaro, lani Beograd, Titove Užice, Foča in Podgoro, letos pa Osijek, Vukovar, Novi Sad, Kragujevac, Titograd, Cetinje, Lovčen, Dubrovnik in še številne druge kraje znane iz zgodovine NOB.

Letos nas je vodil izredni poznavalec zgodovine naših narodov in udeleženec številnih bitk v krajih, ki smo jih obiskali, nosilec partizanske spomenice in udeleženec bojev na Sutjeski, upokojeni oficir JLA VASO STAROVIČ. Ob tej priložnosti se mu vsi izletniki za njegov trud zares iskreno zahvaljujejo.

Vsi udeleženci izleta so se po petih dneh vrnili na svoje domove z eno mislijo:

»Kako lepa je naša domovina, s krvjo prepojena, z rokami delovnih ljudi obnovljena, tebi današnji rod zgrajena!«

JUSTI BEVEC

Skupina izletnikov v spominskem parku v Kraljevu

»ALPINA«

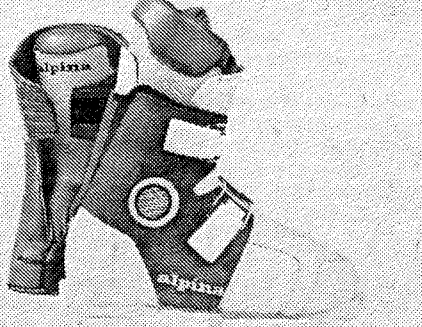
ŽIRI

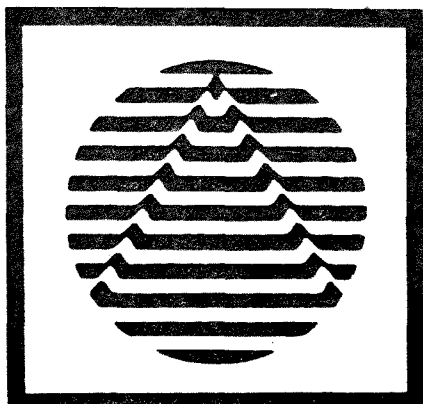
Razpis nagradne križanke

Tovarna obutve »ALPINA« Žiri vam tretjič letos poklanja nagradno križanko z najboljšimi željami za leto 1979. Uredništvo in uprava TV-15, bralci in reševalci voščijo novo leto 1979 ALPINI z željo, da bi tudi v letu 1979 reševali njene križanke!

Rešitve te nagradne križanke pošljite na upravo časopisa TV-15 do 8. 1. 1979 z oznako »križanka 169«. Nagrade bodo tokrat tri: keramična vaza in dva stenska križnika iz poslovalnice Založbe BOREC v Ljubljani, Titova 17. Obilo uspeha vam želi

uredništvo in uprava TV-15

SESTAVIL: KOPRIVŠEK	IZBA, SOBA	NAELEKTR. DELEC	JOSIP STRITAR ODMAČE M.IME	▽	▽	ST.ŽIDOVSKI VLADAR	„ALPINA“	MNOŽIČ- NOST	RUDI OVEN	LUKA V IZRAELU	M.IME	STRAN	SOVIETSKA ZVEZA	▽	▽	KOS CELOTE	GRŠKI OTOK	MESTO V USTJU MARICE	ITA
SOBICA NA LADJI							ORODJE ZA KOPANJE						FRANCOSKI PISEC						
JUŽNI SADEŽ							SAMO- GLASNIK MILANO						KONCERTNE OVORANE						
TIP TV SPREJEMNIK									OČE 24 UR				TUJE M.IME HOMERJEVO DELO						
JUNAK TV SERIJE					ANTON AŠKERC	AZIJSKI VELETOK DEL VRAT				NRAVO- SLOVJE LANTAN						EMIL ADAMIČ	SARAJEVO ZDRAVILNA RASTLINA		
VETRNI JOPIČ						SOVIETSKI ŠAHIST DEL ŽELE. POSTAJE						SLAD. ALKO. PIJAČA GOMILA						VELIKA OST	PLANŠAR
					▷						ANGLEŠKI BRINJEVEC REKA V ALBANIJI				KOMENSKY SHARIF				
					ZVRSTI SMUČI					M.IME							NEMŠKI FILOZOF INDIJANCI		
					NAS ŠPORT. NOVINAR					PLEME, RASA GR.ČRKA					MORSKA RIBA				
					KRAJ OB MADŽARS. MEJI									RAZLIČNI ČRKI SPALNI VAGON			VEZNIK REKA NA PELOPONEZU		
					RAZTELE- ŠEVALEC							AM.FILMSKI IGRALEC	RESA PRI KLASU NAPAKE						
										OBOROŽENA TATVINA TONE ČUFAR					DRŽAVNA BLAGAJNA ŠIRCA JOŽE				
					▷													ALEKSIČ	PRVI LETALEC
					▷												MARC IVO 5		
					JEZERO V TURČIJI									TREMOLLO		BARVA IGRA. KART RENIJ			
					POKRAJINA V ETIOPIJI														
					TAJNIK														

Nagradni kupon št. 169

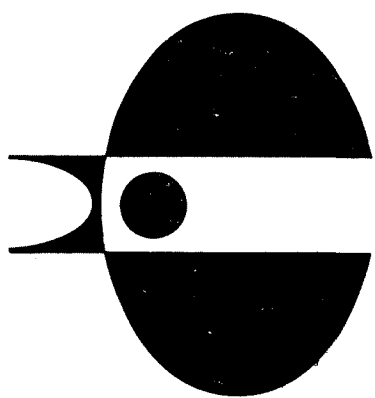
Priimek in ime _____

Točen naslov _____

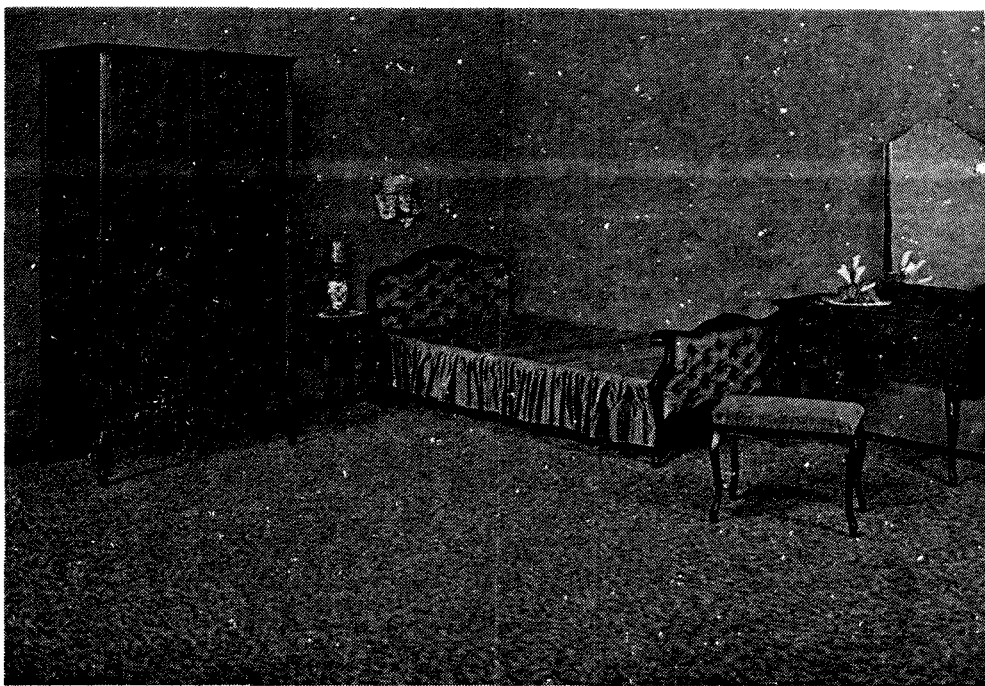
Pošta _____

PERUTNINSKO MESO
- KONZUMNA JAJCA

Perutnina Zalog

Predstavljamo vam naš proizvodni program in vas vabimo v našo trgovino v Straži

PROIZVAJAMO:
stilno pohištvo
moderno pohištvo
gugalnike
akrilne plošče NOVOGLAS
elemente za gradbeništvo

svetlobne kupole in trakove
najsodobnejšo opremo za kopalnice
žagan les
vezane plošče
industrijska nihalna vrata
plastificirane predale

Novoles

lesni kombinat Novo mesto,
Straža, n. sol. o.
telefon 068/84 530 - telex 33726 yu novles
TOZD BLAGOVNI PROMET

Zanesljivo, ekonomično in praktično vozilo!

Dva vozila v enem: Udoben osebni in prostoren poslovni avtomobil.

Eden redkih avtomobilov s klasično jekleno šasijo.

Poceni prevoz in vzdrževanje.

NE VARČUJTE S KILOMETRI - Z GORIVOM VERČUJE IMV - RENAULT 4 TL SPECIAL

Za vse informacije se obrnite na poslovalnico IMV:

Ljubljana, Titova 172 a,
tel. (061) 343-485, 343-471

Maribor, Grajski trg 8, tel. (062) 27-371

Novo mesto, Zagrebška 10,
tel. (068) 23-311, 21-770

RENAULT-4 TL SPECIAL

INDUSTRIJA MOTORNIH VOZIL
NOVO MESTO

Gozdno gospodarstvo Ljubljana

gozdni obrat Litija Litija

Za občinski praznik občine Litija pristrčno čestitamo vsem delovnim ljudem, občanom in kolektivom z najboljšimi željami za nadaljnji napredek in blaginjo našega delovnega človeka.

dobrina

TRGOVSKO PODJETJE SEVNICA p.o.

68230 SEVNICA

EN DETAIL • EN GROS

Telefon: direktor (068) 81-113, računovodstvo 81-185, skladišče 81-177, KSS 81-830, komerciala 81-669 — Tekoči račun pri SDK Krško, ekspozitura Sevnica številka 51610 601-10329

SE PRIPOROČA ZA NAKUP
VSAKOVRSNEGA POTROŠNEGA
BLAGA V SVOJIH PRODAJALNAH
UGODNE CENE — BOGATA IZBIRA
OBIŠČITE NAS IN SE PREPRIČAJTE!

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA

SKUPŠČINA OBČINE LITIJA

Z VSEMI DRUŽBENOPOLITIČNIMI ORGANIZACIJAMI

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM, OBČANOM IN KOLEKTIVOM ZA OBČINSKI PRAZNIK 25. DECEMBER 1978 Z NAJBOLJŠIMI ŽELJAMI ZA OSEBNO SREČO, NAPREDEK IN BLAGINJO DELOVNEGA ČLOVEKA.

ZDRUŽENA GRADBENA PODJETJA »GIPOSS« p. o. s. o. LJUBLJANA, DVORZAKOVA 5, TELEFON: 315-544

GRADBENO
PODJETJE
61001
LJUBLJANA
VOŠNJAKOVA 8

N. SOL. O.

IZVRŠUJE IN PROJEKTIRA VSE VRSTE INŽENIRSKIH ZGRADOB

TOZD 6
LJUBLJANSKE OPEKARNE

N. SOL. O.

61001 LJUBLJANA, CESTA NA VRHOVCE 2

TELEFON 61-025

TEKOČI RAČUN SDK LJUBLJANA 50100-601-10077 — POŠTNI PREDAL 213 — TELEFON 311-444

ČESTITA VSEM PRIPADNIKOM OBOROŽENIH
SIL SFRJ, PRIPADNIKOM TERITORIALNE
OBRAMBE IN DELOVNIM LJUDEM OB 22.
DECEMBRU — DNEVU JLA

ljubljska banka

V dobrem desetletju je Ljubljanska banka pomagala že več kot 90 tisoč občanom na razne načine reševati njihove stanovanjske probleme.

V ta namen je odobrila več kot 400 milijard (starih) dinarjev posojil, pomagala pa je tudi z nasveti, pojasnili in odgovori na najrazličnejša vprašanja s tega področja.

vam pomaga
s posojilom
do stanovanja

Konfekcija »KOMET« Metlika - Slovenija

PARTIZANSKI TRG 5 — TELEFONI: DIREKTOR (068) 77-147, KOMERCIALA: (068) 77-194
TELEGRAM: KOMET METLIKA — TEKOCI RAČUN: 52110-601-14013 PRI SDK CRNOMELJ

ISKRENO ČESTITAMO ZA DAN JLA — 22. DECEMBER
VSEM PRIPADNIKOM JLA, TERITORIALNE OBRAMBE IN
DELOVNIM LJUDEM Z ŽELJO, DA VARUJEJO PRIDOBITVE
SOCIALISTIČNE JUGOSLAVIJE.

komunalno obrtno podjetje hrastnik

tozd komunalne službe

tozd gradbena obrt in zaključna dela v gradbeništvu

NAJPRISRČNEJE ČESTITAMO VSEM
PRIPADNIKOM JLA — ZA 22. DECEMBER

TELEFONI:
hišna centrala (061) 814-802
direktor 814-781
obrat cementarne 814-789
dežurna služba 814-888
TELEGRAM: KOP Hrastnik

KOVINA
ŠMARTNO PRI LITJI

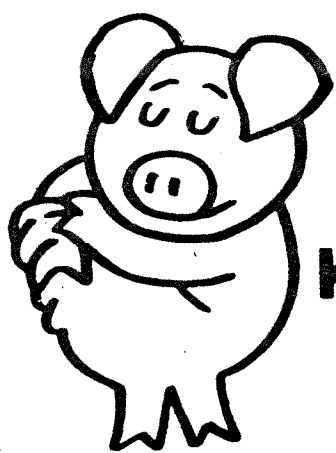
KOVINSKO PREDELOVALNO PODJETJE

61275 ŠMARTNO PRI LITJI

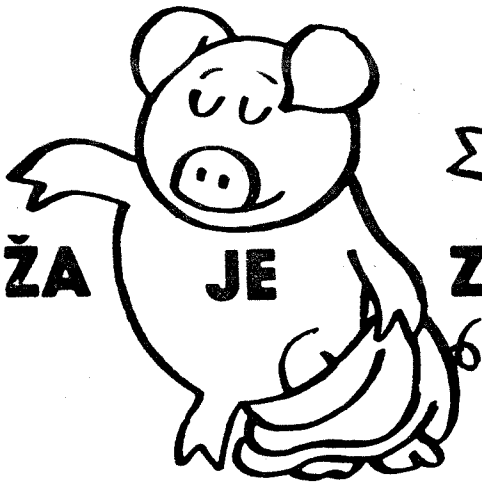
TELEFON: 88 091

ŽIRO RAČUN: 50150-601-33080

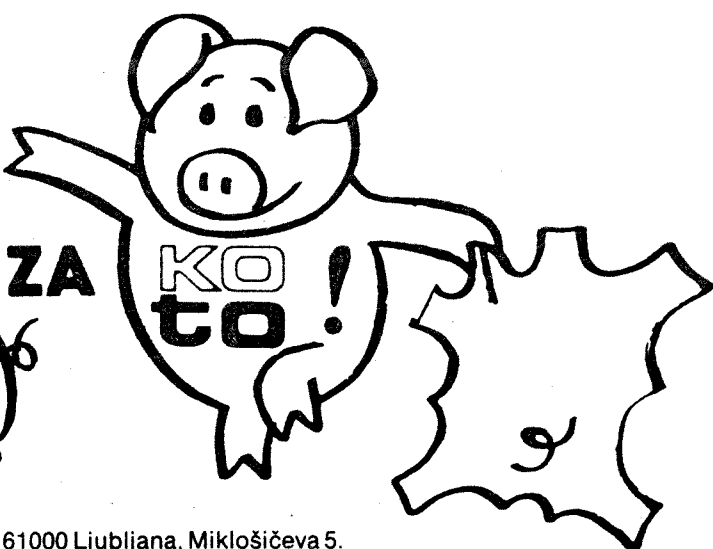
Za občinski praznik občine Litija
pristrčno čestitamo
vsem delovnim ljudem in občanom
ter poslovnim prijateljem.

KOŽA

JE

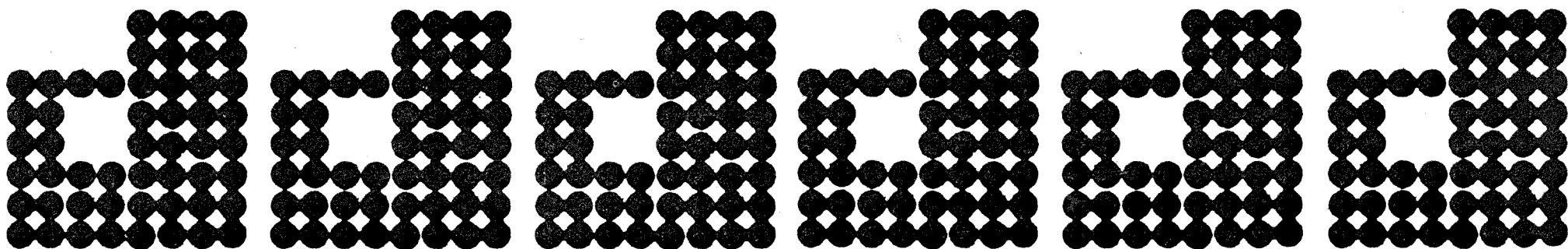
ZA

**KO
to!**

**KO
to**

KOTO koteks tobus
in zbiralnice
kmetijskih zadrug
odkupujejo svinjske
kože po ugodnejši
ceni kot prejšnja leta

KOTO koteks tobus proizvodno in trgovsko podjetje n. sol. o. Ljubljana, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 5.
telefon: (061) 323-24

DELO

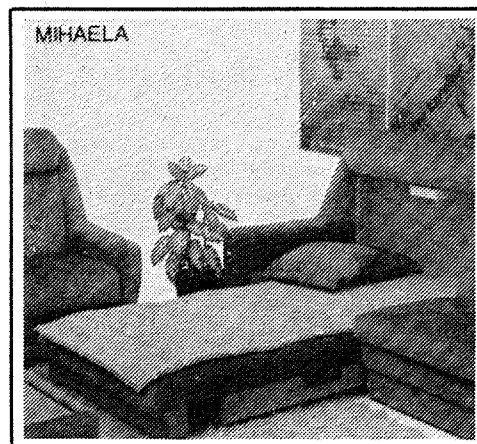
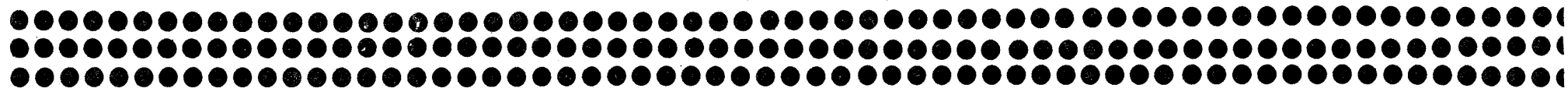
Tiska časopise, revije,
knjige, publikacije,
razglednice, prospekte
in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in
večbarvne klišeje v
najmodernejši tehniki.

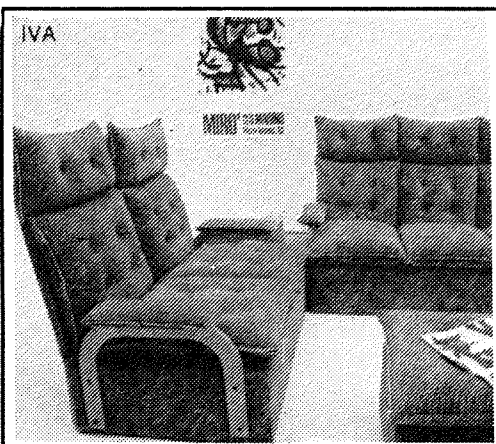
Časopisno in grafično podjetje,
Ljubljana

V sklopu podjetja je
specializirani obrat za
večbarvni tisk,
lakirnica in
plastificirnica.

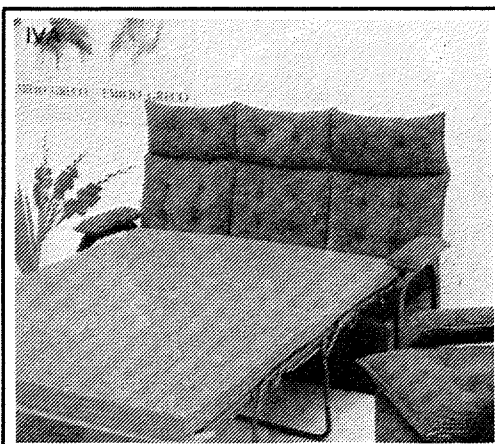
Izdaja osrednji
slovenski dnevnik
»DELO«, Teleks, Naši
razgledi, revijo Avto,
revijo Stop, revijo
Jana, Zabavnik

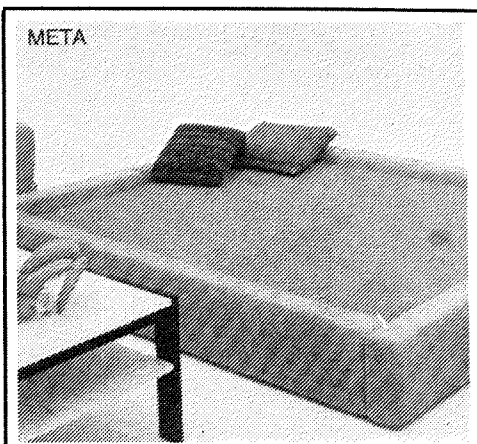
MIHAELA

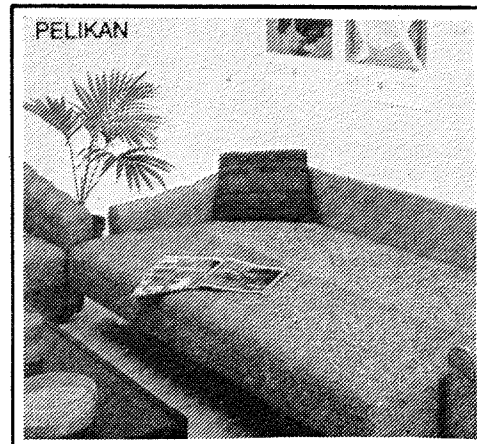
IVA

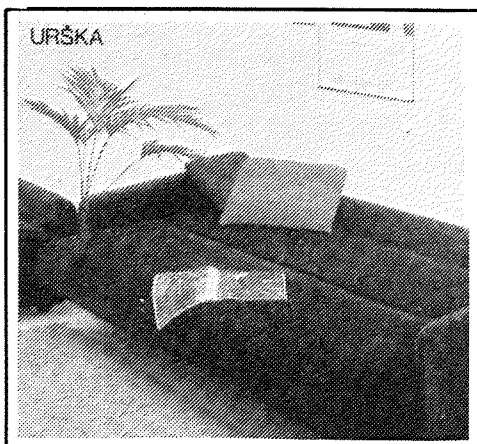
IVA

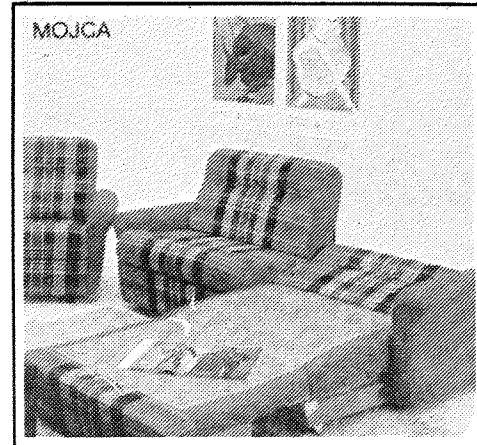
META

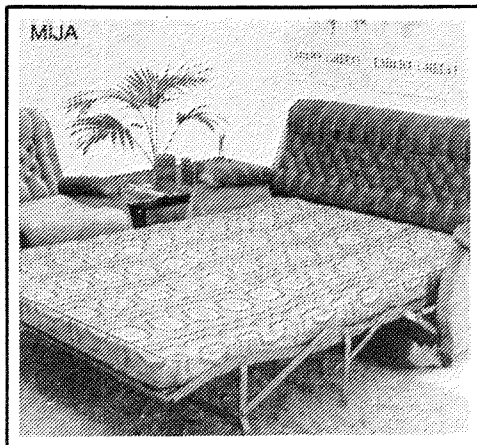
PELIKAN

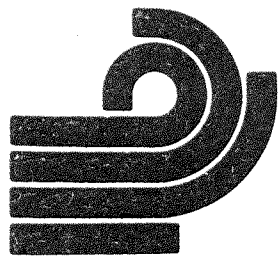
URŠKA

MOJCA

MIJA

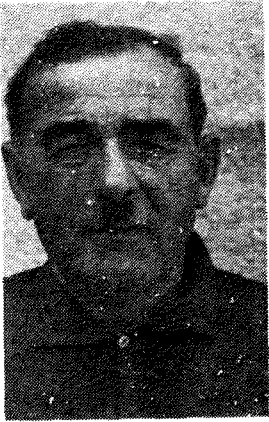
**brest
cerknica**

industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061/791-200 telex 31-167

Izdelke si lahko ogledate in kupite v:

Salonu pohištva Brest Cerknica, v
prodajalni Brest v Mariboru, Kneza Koclja 6

V vseh specializiranih trgovinah s
pohištvom

Jože Meža

Jože Meža se je vključil v delo NOV leta 1944 in bil borec Tomšičeve brigade, ter bil dvakrat odlikovan. Pokopan na pokopališču v Podkraju pri Velenju.

Ela Rak

Rodila se je leta 1925 v Pesjem pri Velenju. Leta 1939 je bila sprejeta v SKOJ. Takoj po okupaciji je začela aktivno sodelovati z NOG. Leta 1942 je bila s svojimi starši odpeljana v taborišče Auschwitz. Starša sta umrla v taborišču, brat Jože pa je bil v Mariboru ustrelen. Zaradi bolezni je bila iz taborišča odpuščena in se po ozdravljenju vključila v 14. divizijo. V decemberski ofenzivi je bila ujeta, odpeljana v Begunje in na prisilno delo v Nemčijo od koder je ušla in se ponovno vključila v aktivno delo na področju Hrastovca in Škal pri Velenju. Prejela je dve odlikovanji.

Andrej Mlakar

Meseca julija smo se na pokopališču na Bukovem pri Cerknem tiho poslovili od Andreja Mlakarja. Bil je vzoren član naše družbe. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Ivan Lesjak

Ivan Lesjak se je rodil leta 1905 v Bevčah pri Velenju. V NOV se je aktivno vključil leta 1944 in bil borec vse do osvoboditve.

Branimir Tancig

Po hudi bolezni je aprila letos umrl Branimir Tancig, rojen leta 1910 v Matuljih pri Reki. Avgusta leta 1941 je bil aretiran in interniran v taborišče Mauthausen.

Janez Truden

Pred nedavnim smo se poslovili od Janeza Trudna. Rodil se je pred 78 leti v Danah v Loški dolini. Spomladi leta 1942 je bil odgnan in zaprt v beneških zaporih in kasneje interniran na zloglasni otok Ustica v Italiji. Po vrnitvi, leta 1944 čeprav izčrpan in izmučen je pomagal partizanom.

Alojz Kos

Na pokopališču v Lescah smo pokopali 82-letnega Alojza Kosa. V Lesce se je preselil leta 1922 in se zaposlil v Tovarni verig, kjer je delal do upokojitve. V tovarni je bil eden izmed prvih organizatorjev sindikalne organizacije. Bil je borec za severno mejo.

Malikova mama

Skromno in tiho je v 82. letu usahnilo življenje Malikove mame iz Lož. Trde preizkušnje so jo čakale že v ranih letih, ko je kot mlada vdova ostala sama s štirimi otroki, ki jih je kljub takratnemu zatiranju Primorcev, vzgojila v zavedne Slovence. Ponosna je bila, da so se vsi štirje bojevali v partizanskih vrstah od leta 1942. Sama je bila kot aktivistka zaprta na Kostanjevici in intrinirana v Italijo. Povratek domov je bil boleč, sinova sta padla, dom je bil opustošen. Toda tudi ta bolečina je ni strla, s še večjo voljo in vztrajnostjo je poprijela za delo pri izgradnji domovine.

Franc Fricelj

Lansko leto je umrl Franc Fricelj, rojen leta 1928 v Gornjem gradu. Julija leta 1944 se je aktivno vključil v NOV in se boril v Šlandrovi brigadi, nato Gubčevi, nekaj mesecev pred osvoboditvijo pa je bil v Komandi mesta Gornji grad. Za zasluge v NOV je prejel štiri odlikovanja. Pokopan je na pokopališču v Podkraj pri Velenju.

Matevž Rakovec

V 66. letu starosti je umrl Matevž Rakovec. Rodil se je v Rovtah pri Podnartu. Za NOB je delal od začetka leta 1944 in bil borec Prešernove brigade pozneje pa v artileriji 31. divizije. Bil je nosilec več odlikovanj in priznanj.

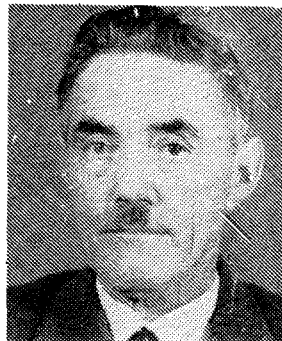
Friderik Tekavc

Friderik Tekavec je sodeloval z NOG od leta 1944 kot aktivni borec do osvoboditve; v Delavski brigadi Zgornje Savinjske, v Kamniško-zasavskem odredu in nazadnje v Šaleškem odredu kot obveščevalec na terenu Šentilj. Pokopan je na pokopališču v Podkrajju pri Velenju.

Pepca Kavzar

Umrla je Pepca Kavzar iz Zagorja ob Savi. V NOV je vstopila z možem in hčerko avgusta leta 1944. Bila je v partizanski bolnišnici na Dolenjskem. Po demobilizaciji iz vojske se je posvetila družinskemu življenju. Tudi njeni sinovi so bili med partizani.

Viktor Kladnik

Avgusta letos smo pokopali borca NOV, Viktorja Kladnika, rojenega leta 1908. V NOV je odšel avgusta leta 1944 na Dolensko, kjer so ga belogardisti ujeli in odpeljali v zapore v Begunje, pozneje pa v Avstrijo, od koder je v začetku maja leta 1945 ušel. Pokopali smo ga v Lučah.

Ivan Krajnc

Ko je okupator zasedel našo deželo, se je kmalu povezal z NOG. Bil je izdan, leta 1942 ga je gestapo aretiral in odpeljal v celjske zapore, od koder so ga odpeljali v koncentracijsko taborišče Mauthausen. Po devetih mesecih se je vrnil domov. Ponovno je nadaljeval svoje delo z NOG. Leta 1944 je bil izvoljen za prvega predsednika odbora OF za Šentvid, kjer je deloval do osvoboditve. Za svoje delo je prejel medaljo zaslug za narod. Pokopali smo ga v Šentvidu pri Planini.

Alojz Drobež

Alojz Drobež se je rodil leta 1927 v Trbovljah. Obiskoval je klasično gimnazijo. Zaradi vojne je študij prekinil in leta 1945 opravil vse izpite in maturro. Vpisal se je na teološko fakulteto v Ljubljani. Služboval je v Brestanici, Brežicah in v Šentjurju pri Celju, kjer smo ga tudi pokopali. Ko je pribežal pred okupatorjem iz Maribora v Trbovlje se je povezal s tamkajšnjimi prvoborci. Postal je njihov obveščevalec in zbiralec raznega materiala in hrane. Leta 1944 je bil potrjen za nemško vojsko in ko je dobil poziv je naslednji dan odšel med partizane. Vstopil je v Kamniško-zasavski odred in kmalu bil dodeljen na Dolenjsko, od koder so ga poslali v Belo krajino v Črnomelj na komando belokrajnskega vojnega področja za pomočnika prometnega oficirja. Marca leta 1945 je odšel v novo ustanovljeno prometno brigado 7. korpusa v Črmošnjice, od koder so na čelu operativnih enot prodirali proti Ljubljani, kamor so prišli v zgodnjih jutranjih urah 9. maja leta 1945. Bil je administrator brigade, pozneje pa, ko je bila brigada razformirana je bil do odpusta iz vojske pomočnik prometnega referenta na ljubljanskem vojnem področju. Za svoje delo je bil odlikovan z medaljo za hrabrost, leta 1962 pa je bil z ukazom predsednika SFRJ ponovno odlikovan.

Jože Torkar

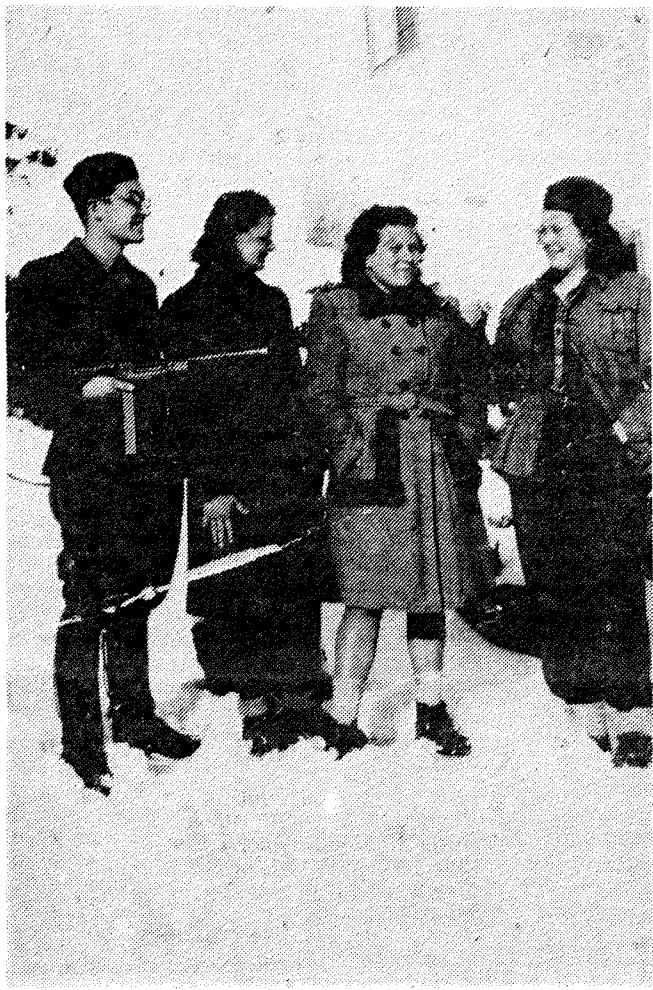
Jože Torkar se je rodil leta 1914 v Ribnem pri Bledu. Za časa vojne je bil simpatizer OF in kasneje njen aktiven član. Leta 1944 se je priključil Bohinjskemu odredu in ostal v njem do osvoboditve. Pokopali smo ga na pokopališču v Lescah.

V petek se dobimo v Cerknici

Uredništvo našega tednika pripravlja v Cerknici, 22. decembra letos, v novi športni dvorani osnovne šole, »Partizanski miting« z začetkom ob 18. uri. Na »Partizanski miting« smo kot goste uredništva povabili Vido Levstikovo, Faniko Črnugljevo, Aleksandra Valiča, Jožeta Vidica, Igorja Križanovskega in Toneta Fornezzija-Tofa.

Vida Levstik se je rodila v Izlakah pri Zagorju. Že med študijem na učiteljski se je zapisala odrskim deskam. Leta 1943 je odšla med partizane v Belo krajino, kjer so jo kmalu poslali v dramski tečaj v Črnomelj. S skupino najbolj nadarjenih so jo uvrstili med stalne člane Slovenskega narodnega gledališča. Po vojni je bila, vse do upokojitve, članica ljubljanske Drame.

FANIKA ČRNUGELJ-Škrbec je prva z desne, slikana skupaj s soborcem in soborkami aprila 1944. leta

Fanika Črnugelj, rojena Škrbec je bila rojena 4. 10. 1925 v Danah, občina Cerknica. Družina je ob razsulu Jugoslavije živela v Podcerkvi v Loški dolini, kjer se je prvič seznanila s cilji OF. V začetku julija 1942 leta je odšla v partizane v bataljon Miloša Zidanška, ki je bil tedaj za Racno goro.

V partizanih je bila na raznih dolžnostih od borca do pomočnika mitraljezca. Ko je bila v Loškem odredu septembra 1942. leta ustanovljena ženska četa je bila imenovana za komandirja te čete. Z Loškim odredom je odšla oktobra 1942. leta na Primorsko ter bila v Pivški četi Soškega odreda, sekretar SKOJ, pozneje pa še sekretar SKOJ v bataljonu. Poleti 1943. leta je postala članica oblastnega komiteja SKOJ za Primorsko, a jeseni 1943 je postala predsednik ZSMS (USAJOJ) za Primorsko.

Ob koncu decembra 1944 je bila v raciji v Renčah aretirana in odpeljana v zapore v Gorico in od tam v koncentracijsko taborišče Rawensbrück.

Po osvoboditvi je Fanika do 1947. leta delala kot mladinski aktivist v GO MS in bila sekretar okrožnega komiteja SKOJ za cono »B« v Ajdovščini.

Po letu 1947 je živela v raznih krajih Jugoslavije. Delala je kot učiteljica in družbenopolitična delavka med drugim tudi v mestnem komiteju ZK v Beogradu.

Od 1976. leta pa je v pokoju in živi v Ljubljani.

Dobrodošli!

Partizanski miting v Cerknici s pomočjo OK SZDL, skupščine občine, občinskega odbora ZZB NOV, OK ZRVS, OK ZSMS, kulturnega društva, osnovne šole in tovarne pohištva »Brest« iz Cerknice v sodelovanju z Vido Levstikovo, Faniko Črnugljevo, Aleksandrom Valičem, Igorjem Križanovskim, Jožetom Vidicem in Tonetom Fornezzijem-Tofom, pripravljata novinar Tone Urbas ter glavni in odgovorni urednik TV-15 Silvo Teršek, ki bo tudi povezoval program.

Oleg Križanovskij-Igor, nekdanji vosovec, borec Gubčeve brigade in jurišnega bataljona. Med partizani je sodeloval tudi na številnih mitingih. Vedrino in humor, s čimer je takrat navduševal tovariše, je obdržal tudi v povojnih dneh. Pogosto obiskuje šole in prireditve, kjer s prijetno zasukano besedo vedri obraze in na poseben način obuja spomine na naš narodnoosvobodilni boj.

Jože Vidic je bil rojen 20. oktobra 1926. leta na Selu pri Žirovnici v jeseniški občini. Med partizane je odšel decembra leta 1943. Dodelili so ga v drugo četo drugega bataljona Prešernove brigade. S še petimi Prešernovci-Gorenjci so ga premestili k skupini, ki je skrbela za prehrano zalednih enot 31. divizije.

V petnajstih letih je objavil okoli pet tisoč člankov in reportaž, v zadnjih osmih letih pa štiri knjige: Beg z morišča, Zločin pri Lenartu, Po sledovih črne roke in Sedem krst za Ronkarjevo družino. Kaj in kako piše, pa je bralcem TV-15 dobro znano.

22. december – na Bledu

Drevi ob 18. uri bo v festivalni dvorani na Bledu osrednja proslava JLA za radovljiško občino.

Po slavnostnem govoru polkovnika Staneta Čuferja in kulturnem programu, v katerem bodo nastopili godba na pihala iz Gorij, pevska zbor iz Kroke in Podnarta ter recitatorji ZKO Radovljica – bodo podelili številna priznanja in odlikovanja, med drugim šest plaket ljudske obrambe RSLO, štiri plakete sveta za OL občinske skupščine Radovljica, 12 plaket in 11 priznanj OK ZRVS Radovljica ter 20 plaket zveze borcev-prostovoljcev za severno mejo.

Na slovesnosti bodo prebrali tudi ukaze vrhovnega komandanta o napredovanju starešin v višje vojaške čine.

Poziv

Prosimo borke in borce Idrijsko-Tolminskega odreda, ki je deloval na Banjski planoti in na Tolminskem od 1. 2. 1944 pa do konca septembra 1944, da javijo svoje naslove: Andreju Rupniku, 61000 Ljubljana, Maistrova 4b. Poleg naslova naj priložijo kratek opis o svoji aktivni udeležbi v narodnoosvobodilni vojni in v odredu z navedbo, kdo je bil njegov predpostavljeni komandir oziroma politkomisar čete oziroma bataljona.

Hkrati sporočamo, da je naš domicilni odbor že prejel domicilno listino pri skupščini občine Tolmin.

Za domicilni odbor:
Andrej Rupnik-Bradati

Poizvedba

Iščem Ferda Fortino, ki je bil med narodnoosvobodilno vojno politični komisar čete glavne bolnišnice Slovenije v Zadru. Jaz sem bil njegov pomočnik in politični delegat čete. Bil je doma v Ljubljani oziroma njeni okolici. Želel bi zvedeti njegov naslov. Prosim, če se mi javi ali pa kdo, ki ga pozna. Hvala!

Edvard Vidali
Pobegi 93
Koper

Čestitka ob 22. decembru

Vsem v uredništvu in upravi čestitam ob 22. decembru – dnevu JLA. Ob tej priložnosti se spominjam tudi tovarišev, ki so prišli v naš narodnoosvobodilni boj iz Afrule – še posebno pozdrave pa pošiljam našemu zgodovinarju Albertu Klunu.

Ivan Bevk
Otalež 36
p. Cerkno

Borcem 3. SNOUB »Ivan Gradnik«

V.P. 1266 iz Ajdovščine, ki nadaljuje svetle tradicije 3. SNOUB »Ivan Gradnik«, pripravlja praznovanje dneva armade. Proslava bo 22. decembra ob 11. uri v Ajdovščini, kasarna Srečka Kosovela.

Aleksander Valič je bil rojen 10. 2. 1919. leta v Gorici. Svojo nadvse uspešno igralsko pot je začel v skupini frontnega gledališča sedmega korpusa na Dolenjskem. Igralske in partizanske poti so ga vodile širom po Sloveniji.

Po osvoboditvi je živel in delal v Trstu. Od leta 1947 pa živi v Ljubljani, kjer je tudi član Drame SNG v Ljubljani.

V vseh teh letih je igral in seveda še igra karakterne in komične vloge, vsi pa ga dobro poznamo tudi iz številnih slovenskih filmov in televizijskih nadaljevanj.

Anton Kebe

5

Cerknica v prvih dneh po kapitulaciji Italije

V sobe nista vdiral, niti nista odpeljala obeh spečih pripadnikov »trške straže«. Ludvik je menil, da bo drugič bolj primeren trenutek. Ko sta Ludvik in Jože zapustila občinsko poslopje, sta se po lestvi spustila navzdol in ugotovila, da je bil kar dober plen. Vsi so se veselili zlasti ob kupu orožja in streliva.

Zaplenjene vojaške predmete in ostalo so partizani takoj nato naložili na voz s konjsko vprego, ki so ga pripeljali izpod Tavžljevega skednja. Gospodar Jože Ponikvar (Brat »stražarja« Toneta) je potem, ko so ga partizani prebudili, skozi okno zarohnel, da naj partizani kar sami vprežejo voz, po uporabi pa naj voz zapeljejo v skedenj, konje pa naj privežejo v hlevu. Storili so tako potem, ko so material prepeljali na varno.

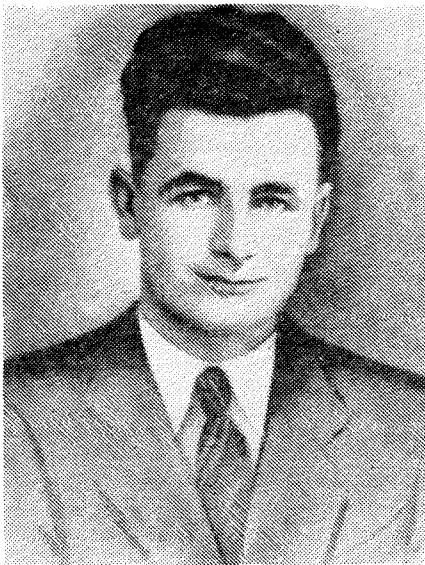
Po odhodu partizanov izpred kaplanije so se »stražarji«, ki so bili tisto noč v njej, pošteno oddahnili. Nobenemu izmed njih se tedaj ni izkrivil las. Vsi so bili veseli, da so odnesli zdravo kožo. Se pred zdanitvijo so zapustili poslopje »postojanke« in zbežali k svojim v Begunje. Tako so orožje in strelivo pobrali partizani, »posadka« pa je ušla v zaščito begunjskih belogardistov. Tja so se 9. in 10. septembra zatekli. Mirko Javornik, Boris Femc, Rado Petrovič, Vinko Skubic, Tone in Alojz Ponikvar, Alojz Arhar, Franci in Dano Šerko, Jože Štrukelj, Jože Lovko, Franc Hren (pozneje padel kot partizan), Martin Košnik, kaplan Janez Kalan, dr. Pogačnik, bogoslovec križarskega reda, ing. Jože Seljak, vodja PREVOD, Franc Škof iz Dolenje vasi, Svigljivi iz Dolenjega jezera in morda še kdo... Nadelo so si usodo Alcazarja...?!

Partizanska moč se krepi

Nadzor nad terenom okoli Cerknice s strani begunjskih belogardistov pojenja, vsebolj so potisnjeni na področje Begunj in okolice. Vendar se še tu in tam pojavljajo, streljajo in mečejo rakete. Zažgejo atelje slikarja-amaterja Jožeta Turšiča in kot bi nalili olja na ogenj, so Cerkničani še bolj ogorčeni nad begunjskimi »legionarji«. Hudujejo se nad njimi in jih podijo ven. Pri tem jim pomaga še župnik Strajhar, ki je trn v peti kolege Turka, župnika v Begunjah. Dva župnika, dva ekstrema, eden z mečem na strani križarjev, drugi na strani ljudstva. Toda ti občasni vpadi so vse manjši. V Cerknico prihaja čedalje več partizanov, in že kažejo svojo moč. Vedno svobodneje se gibljejo po Cerknici in po okoliških vaseh, medtem ko je zaenkrat pod popolno domeno belogardistov, ki tam ne preveč ravnodušno pričakujejo nadaljnjih razpletov.

»Velka gasa« v smeri Zgončeve hiše in cerkve, kamor so se belogardisti umikali. Na desni je Žumrov hotel, na levi je stavba sodišča.

Vodilni notranjski aktivist Ludvik Lovko-Bobnar

V nedeljo 12. septembra je bilo v dopoldanskih urah pred cerkvijo veliko partizansko zborovanje, kjer je imel vodilni notranjski aktivist Ludvik Lovko-Bobnar govor. Zborovanja se je udeležilo mnogo ljudi, čeprav je bilo med mašo. Prebivalci Cerknice so svojega uglednega rojaka vneto poslušali in s ploskanjem nagrajevali izrečene besede. Govoril je o nastanku položaja po padcu Italije. Opozoril pa je na moč Nemcev, ki se ne bodo klonili. Zato se mora vsakdo odzvati klicu domovine in dati svoj doprinos h končni osvoboditvi. Povedal je, da se Notranjski približujejo partizanske brigade, ki bodo kmalu opravile z belo gardo, ker še noče položiti orožja. Omenil je tudi krivce za razrast kontrarevolucije, ki je Notranjem prinesla veliko nesrečo. »Sedaj je čas, da obračunamo z njimi«, je ob koncu dejal.

Meloštevilni borci na terenu so z nestrpnostjo pričakovali prihod brigad, ki naj bi opravile z belogardističnimi postojankami na Blokah, v Menišiji in v Loški dolini. Na Blokah in v Menišiji je bilo v več postojankah zabarikadiranih kar okrog petsto belogardistov, ki še niso hoteli položiti orožja. Sem od Ribnice je zato prihajala Gradnikova brigada s svojima dvema batljonomama, da bi opravila z njimi. Po brezuspešnem pogajanju okrožnega odbora OF z belogardisti v Novi vasi in na Vel. Blokah je Gradnikova brigada skupaj s Šerčerjevo brigado v nedeljo, v noči 12. na 13. september, obkolila obe postojanki, v ponedeljek po celodnevem boju pa ju je prisilila k predaji. Vdalo se je okrog dvesto belogardistov. Komandant župnik Anton Hren se je pred kaznijo skril v nek skedenj in se zaril v seno. Kaj kmalu so ga našli in ga aretirali na splošno odobravanje ljudi, ki jim je pripravil veliko trpljenja. Šerčerjeva brigada je nato odšla na čiščenje v Loško dolino, Gradnikova pa je krenila proti Cerknici. Po kratkem postanku je pripravila obkoljevalni načrt in akcijo za zlom močne postojanke v Begunjah in v okoliških vaseh, Bezuljaku, Dobcu, Topolu, Selščku... V njih je bilo tedaj nad dvesto pripadnikov vaških straž. Iz postojanke Sv. Vid so stražarji pobegnili čez Raktino v Borovnico takoj po predaji na Blokah.

(Nadaljevanje prihodnjic)

STO ŠOL – STO JUNAKOV

33

Osnovna šola »Ivana Roba« Šempeter pri Novi Gorici

Osnovna šola v Šempetru pri Gorici je bila zgrajena v poletju 1965, redni pouk pa je pričel v šolskem letu 1965/66. Pred tem so učenci gostovali v raznih stavbah po Šempetru. Šempeter pa se je v zadnjih 15 letih močno spremenil. Število previbalcev se je povečalo od 1200 na več kot 3000, s tem pa tudi število šoloobveznih otrok. Že ob sami otvoritvi so šolo poimenovali po znanemu domačinu pesniku, borcu in humoristu Ivanu Robu.

Rodil se je 17. avgusta 1908, v Trstu in svoja otroška leta preživel v Kredu na Tolminskem. Nekaj let pred I. svetovno vojno se je Ivanov oče preselil v Šempeter, se upokojil in poleg pokojnine služil kruh z šivanjem. Na ta način si je kupil skromno hišico. Tako je Ivan Rob začel obiskovati osnovno šolo v Šempetru. Toda ne za dolgo. Prišla je I. svetovna vojna in Robovi so morali v begunstvo. Znašli so se v Rupih pri Kranju. Leta 1919/20 se je Ivan vpisal v kranjsko gimnazijo. Tudi tu ni ostal dolgo. Še isto leto so se starši odselili v Kredu k Ivanovi teti, saj je bil Šempeter tedaj popolnoma porušen, Ivan pa je nadaljeval gimnazijo v Ljubljani. Leta 1929 je končal gimnazijo in se vpisal na slavistiko. Kot dijak je stanoval v internatu na Taboru, kot akademik pa v Akademskem domu, kjer je imel kot član »Danice« brezplačno stanovanje in hrano. Iz doma pa so ga vrgli že drugo leto, kar je odkrito pokazal protiklerikalne tendence in opustil vse znake konfesionalnosti. Zatem je dobil streho pri dr. Terseglavu v Ljubljani in bil pri njem vse do leta 1937. Tako je uspešno opravil C in B izpit, leta 1940 pa je odšel v Maribor z željo da bi sodeloval pri Totem listu. Toda leta 1941 so prišli v Maribor Nemci. Pred njimi se je umaknil v Iški Vintgar, kjer je bil aretiran in kmalu izpuščen, toda zopet prijet in poslan v zapor. V juliju 1942 je Robu uspelo priti iz Ljubljane, odšel je na osvobodeno ozemlje na Dolenjsko, kjer se je tedaj zadrževal v skupini, ki naj bi se razvila v osrednjo partizansko gledališče. Veliko se je ukvarjal z propagando v Cankarjevi brigadi. Ob koncu januarja 1943 so Roba in še nekatere tovariše ujeli Italijani, ga zaprli v Novem mestu, nato v Ljubljani, ga uvrstili med talce in ga 12. 2. 1943 v večji skupini talcev ustrelili v Veliki Ligojni nad Vrhniko. Ob zaslišanju je italijanskim oficirjem v italijanskem jeziku zabrusil: »Kdor za domovino umre, je živel dovolj!« Rob se je veliko ukvarjal z pesništvom, poezijo in prozo, drobnimi sličicami, največ pa z humorističnimi prispevki. Bil je ploden in uspešen v svojem delu. Krajan Šempetra so na njega izredno ponosni, saj po njemu imenovali trg, nato pa še osnovno šolo.

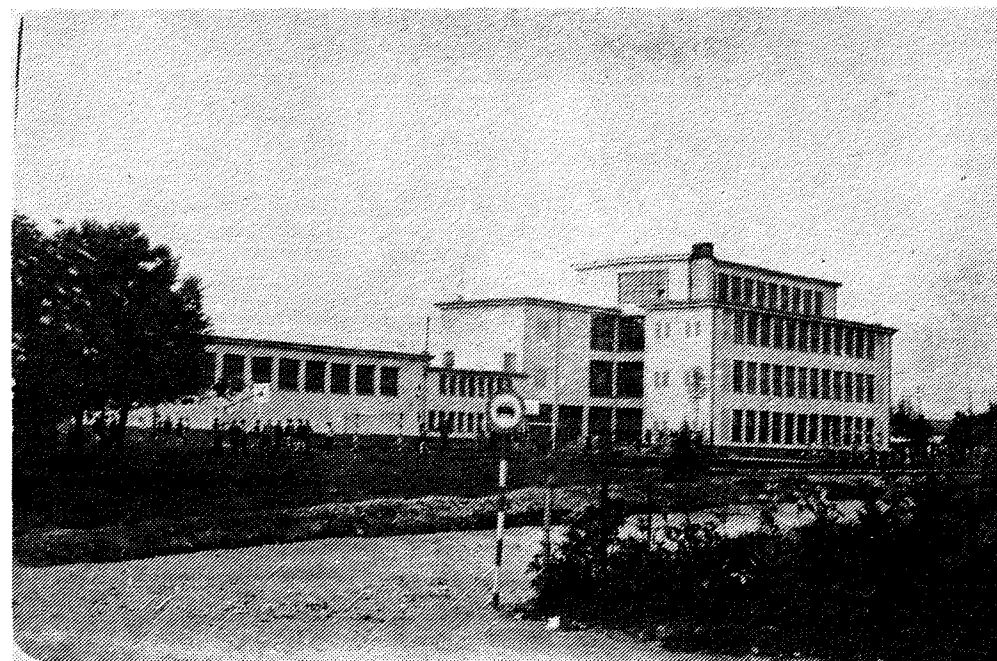
Šola Ivan Roba v Šempetru je organizirana kot centralna šola z podružnicami na Vogerskem in Vrtojbi. Na centralni šoli je 11 oddelkov razrednega pouka in 16 oddelkov predmetnega pouka, v Vrtojbi in Vogerskem pa dva oddelka kombiniranega pouka. V celotni šoli in podružnicah obiskuje pouk preko 900 učencev. Šola ima organiziran tudi podaljšan pouk in to kar 12 oddelkov na centralni šoli in dva na podružnici v Vrtojbi. V podaljšanem bivanju je več kot 350 učencev, tistih staršev, ki sta oba zaposlena. V organizaciji šole pa je tudi 9 vzgojnovarstvenih oddelkov za predšolske otroke in to za 175 v Šempetru ter 62 v Vrtojbi. V šoli so zaposleni 103 prosvetni delavci, ki uspešno opravljajo svojo odgovorno nalogo.

Poleg izobraževalnega dela, uspešno deluje šolska skupnost, pionirska, mladinska in taborniška organizacija, planinci, šolsko športno društvo itd. Še posebno so aktivni atleti, sajasedajo tako v občini, kakor republiku vidna msta. V šoli pa imajo še literarni, novinarski, recitatorski in zgodovinsko-marxistični krožek. Klub OZN, foto, modelarski, filatelistični, šahovski ter krožek ročnih del.

Izredno uspešen je pevski zbor učencev od 3 do 6 razreda. Ta je imel lani kar 19 javnih nastopov. Nadalje deluje na šoli še strelski krožek, krožek prve pomoči, krožek mladih gasilcev, kulturni krožek in še bi lahko naštevali.

Verjetno je malo šol v občini, ki tako tesno živi in sodeluje s krajan, KS, DPO kakor je to šola »Ivana Roba« v Šempetru. Za uspešno delo na področju obrambne vzgoje so lani prejeli »srebrno plaketo«.

Leopold Kotar

Osnovna šola Ivan Rob iz Šempetra pri Novi Gorici

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POČ

Pravemu ni težko prenašati najtežjih bremen

Brane Jakovljevič

Vse skupaj se je začelo pri letnici, tisti o rojstvu, ki sem jo od samega presenečenja pozabil. Stari znanec, pravimo o ljudeh, ki jih pogosto srečujemo na naših nestrpnih vsakdanjih poteh. Morda jih pobaramo o zdravju, rečemo kakšno o vremenu ali pa v delo zasukano besedo. In potem, ne da bi to načrtoval, prideta do šilca prostega časa in v starem znanцу odkriješ kopico neznanega.

Neznane ga.
Iz Niša? Izučen strojni ključavničar? Da je bil bister mladenič, me ni bilo treba prepričevati. Da ga je oče želel poslati v šole, tudi ne. Ampak za uk se mu je obetalo dvanajst dinarjev vsak dan. To pa je pomenilo za proletarsko družino mirnejše noči in manj sive tedne. Ne dolgo. Dokler se je fant sukal le po delavnici, kjer so popravljali lokomotive, je bil dan dnevu podoben. Potem pa, ko so ga sprejeli medse rdeči proletarci in ko so nastopili usodni dnevi v letu 1941, se je mnogo spremenilo.

Niš je bil bombardiran. Ubitih je bilo nekaj sto ljudi. Braneta je zasulo v preprostem zaklonišču. Tovariši so ga rešili v poslednjem času. Sledila je kapitulacija, zbeganost, v to čorbo se je pomešal še strah, svoje je dodala neorganiziranost in že so bili tod 'nadljudje', s kljukastimi križi zabeleženi.

Rodoljub Filipović-Mašinski je ime, ki ga Brane vselej spoštljivo izgovarja. Kovač je bil, tovariš in revolucionar. »Prišel je naš čas,« je stalno govoril. »Še tako drobcena rana se bo v okupatorju razrasla v bolečino. In te rane mu moramo povzročiti na vsakem koraku!«

Domenili so se. Iz železniške delavnice so tihotapili orodje, ki je služilo diverzantom pri rušenju tirov. V strojno olje pa med krogične ležaje so dajali pesek in tako lokomotivam vsaj za nekaj časa jemali življenje. Presneto nevarne igre! Leta 1942 je naredila v Nišu med aktivisti veliko vrzel – izdaja. Med aretiranimi je bil tudi Rodoljub Filipović. V mestu so zagospodarili Bolgari, Nemci,

Mesto so hoteli do konca očistiti partizanskih duš. Na dolgem spisku je bil tudi Brane. Hotel je med partizane. Tovariš, ki mu je obljubil zvezo, je padel.

Toda v mestu Brane ni mogel ostati. Nataknil si je železničarsko kapo, stopil na vlak in se odpeljal proti jugu. V kompoziciji je bilo pet vagonov nemških vojakov. Po približno dvajsetih kilometrih vožnje so vlak napadla zavezniška letala. Brane jo je staknil v roko. Neka kmetica ga je za silo obvezala. Pot je nadaljeval peš. Leskovac-Grdelica. Tavati naokrog ni bilo varno. Zaposlil se je pri nekem kovaču. Aktivist je bil, kot se je kmalu izkazalo. Z njegovo pomočjo mu je uspelo priti v tamkajšnje partizansko četo. Zaradi svoje stroke je postal nekakšen mojster za vzdrževanje orožja. Omenjena enota je bila sestavni del 29. srbske brigade. Potlej pa: komisar čete, komunist... prihod v Pivko in Ljubljano. Ljubljana se mu je predstavila z dvojnimi žganjem. Navajen na 'mekano rakijo' ga je spil na dušek. Pravi, da nikoli med vojno ni doživel takšnega pretresa kot takrat.

Po vojni je bil v Kamniku prvi načelnik doma JLA. Zdaj je bilo nekoliko več časa tudi za lepo in srčno. Slovence pa – Prešeren jih ni zamen opeval in jim lepoto povzdigoval na Parnas. Potem, ko je prišlo dovoljenje, da se lahko oficirji poročajo, jih ni bilo malo, ki so kanili skočiti v jarem. Seveda so komandanti in komisarji poudarjali, da je treba izbirati bodoče žene preudarno. Ni kaj reči, pаметen nasvet je bil to. Oficirjeva žena je morala biti v idejnem in političnem smislu neoporečna. To neoporečnost pa je bilo treba dokazati. Prošnji za dovolitev vstopa v zakonsko zvezo si moral priložiti nevestin politično overovljen življenjepis, kakršnikoli, lastno zagotovilo da je res takšna in zatem si čakal. Dokumenti so romali v komando brigade, v komando divizije, v komando korpusa pa na personalno upravo JLA. Običajno sta minila dva, morda so minili celo trije meseci, dokler ti niso prižgali zelene luči za – srečni zakon.

Lepi časi, bi rekel nekdo! Lepi časi, je rekel Brane. V vseh minulih dolgih mesecih je človek živel kot član velike dru-

žine. Borci in oficirji so skupaj jedli, spali skupaj v vojašnici. Nenadoma se je tak način življenja spremenil. Oficirji in podoficirji so dobili stanovanja, morda sobice pa navodilo, da morajo svoje vojaške izkušnje povezati s teorijo. Treba se je bilo učiti vojaške taktike, marksizma, zgodovine partije... treba se je bilo nekako iztrgati iz vojaškega kolektiva, kjer si pred tem preživel vse dneve in noči. Za pripadnika armade še tako lepa sobica ni lepša od življenja v vojašnici.

Kranj, Vrhnika, Ajdovščina, Niš, Skopje. Štirinajst let življenja v Makedoniji. V Ljubljano se je vrnil s podpolkovniškim činom. Leta 1951 je končal v JLA politično šolo z novinarsko smerjo. Upokojil se je leta 1967.

Tu pa se začne tisto, čemur bi lahko rekel – stari znanec. Rečem mu: »Tri otroke imaš.« On pa: »Tri komuniste!« Za tem odgovori na nepostavljeno vprašanje. Da je bil kot komunist naučen, da mo-
ra predvsem delovati v svoji družini, če hoče uspešno delovati tudi izven nje. Kdor je pravilno idejno opredeljen, mu ni težko prenašati najtežjih bremen. »Moji otroci ne dvomijo v junaštvo in herojstvo borcev našega narodnoosvobodilnega boja. Moji ideali tičijo v partizanskem tovarištvu. Kaj je lepšega kot spomin na to, da si nekdaj hodil bos po snegu, ko si odstopil raztrgane opanke bolehnih tovarišici na poti čez Kopaonik. To ni nikarkršna nečimrnost, to ni lastno poveljčevanje. Prijeten občutek je, da si naredil človeško, da si pomagal, kot so tolikokrat pomagali tebi. Sovražnik brezbržnost in nezainteresiranost. Ko sem hodil iz Skopja na dopust v Slovenijo, mi je predpоставljeni starešina naročeval: „Med dopustom se prijavi partijski organizaciji. Vključi se v njihovo delo in jim med dopustom kaj pomagaj!“

Ne, nikoli ne mirujem. Vključen sem v vrsto družbenopolitičnih organizacij, opravljam novinarska dela. Šest let sem hodil z avnojsko brigado in še bi šel, če bi me povabili. Zdaj te pa jaz povabim, recimo na 'čaj'.«

Silvo Teršek

V svoje in družbeno dobro

Olga Vipotnik, predsednica skupščine skupnosti samoprispevka II:

ne skupnosti samopriizpoveda il.
– Besedica »za« pri referendumu je velika stvar. Odraža namreč srce in mika stvari v svoje in družbeni dobro. To pomeni novo razsežnost v medčloveških odnosih, obrnjeni smo namreč drug k drugemu in si solidarno pomagamo. Ta nova kvaliteta družbene zavesti pomeni, da je Ljubljana – mesto heroj, graditelj in junak dela, ki si je ta naziv priborila z velikimi napori in žrtvami med vojno in po njej, danes postala mesto solidarnosti. Solidarnost je tako postala del človeka, del narodove podobe, saj smo s skupno voljo in močmi poskrbeli za lepšo bodočnost mladih, njihovih staršev in vseh nas.

DNEVNIK – 26. novembra 1978

Olga Vipotnik

Knjiga kot vstopnica

V Prijedoru so pred kratkim sprejeli izvirno idejo za popularizacijo knjige. Izvira iz zveze socialistične mladine in je namenjena mladim. **Da bi v tem mestu mlade spodbudili k čitanju in zbiranju knjig za knjižnice, se je mladina odločila knjigo uporabiti kot vstopnico za zabave.** Na plakatih je zapisano, da mladim za vstop na plesno prireditev v največji mestni dvorani »Mladost« niso potrebne običajne vstopnice, marveč lahko pridejo na ples s knjigo, ki so jo že prebrali in jo poklanjajo mestni knjižnici. Knjiga je torej vstopnica, pa ne samo za zabavne večere v dvorani »Mladost«, z njo so si mladi lahko ogledali tudi druge prireditve.

Sliši se, da so rezultati več kot imenitni, saj so na ta način zbrali več sto knjig.

ren in koristen primer, ki ga je vredno zabeležiti.
VJESNIK – 14. decembra 1978

Spodbuda razvoju Brkinov

Dne 12. decembra je član predsedstva SRS dr. Marijan Breclj v Materiji položil temeljni kamen za nov proizvodni obrat sežanske tovarne pletenin. S tem bodo Brkini, eno najbolj nerazvityh območij v Sloveniji, dobili še en industrijski objekt, ki bo pripomogel, da se bodo po dolgoletni gospodarski, prometni in kulturni izolaciji vključili v vsesplošen družbeni razvoj.

DELO – 13. decembra 1978

Prve lastovice

Nedeljska oddaja Ljudje in zemlja, ki je bila na sporedu 17. decembra, je govorila o nevsakdanjem pojavu, ki so mu priča na Tolminskem, pod Matjurjem, in pot Rutom. Kmetje, ki so tož zapustili zemljo in se zaposlili v tovarnah, se vračajo v kmetijstvo. Več o oddaji smo povprašali njenega avtorja Draga Kocjančiča: »Ker smo, žal, še vedno v obdobju, ko kmet zapušča svojo zemljo, je bila vest, da se neke vračajo v svojo prvotno dejavnost nevsakdanja... Kaj je vzrok te spremembe?« In ugotovili, da ni nič drugega, kakor urejeno zdravstveno in pokojninsko varstvo. Žal je samo ljubljansko območje uredilo to vprašanje, upamo pa, da bodo dejstva, nanizana v tej oddaji, spodbudila k resnejšemu raz-mišljanju tudi druge kraje.

VEČER – 18. novembra 1978

Iz vojakovega pisma

Vojak Goran B. služi kadrovski rok v Ljubljani. In kaj je letos jeseni napisal staršem?

Zdaj vam bom pisal o prisegi. Bil je to čuden, doslej neznan občutek. Okoli tristo mladih vojakov je enoglasno ponavljalo besede zaobljube. To je zares zvenelo granitno. Vsak izmed nas se je počutil pomemben in močan. Imeli smo občutek pripadnosti, celote. Občutek odgovornosti, da si dobil puško in da lahko braniš svojo domovino. Resnično zelo lep, ponosen trenutek. Potem smo se slikali vsi skupaj, po vašaško, s Titovo fotografijo. To je bilo še lepše.

Že mesec je, kar sem tukaj. Čas hitro teče. Prišla je jesen. Listje odpada. Če bi ga ne bilo treba pobirati, bi bilo lepo. Tako pa, komaj ga poberemo, ga je že spet do kolen.

Na prvem streljanju sem dosegel povprečne rezultate. Zato pa so moje ocene znanja iz gradiva med najboljšimi. Vojska mi je začela dajati to, kar lahko da samo ona: skupnost, tovarištvo, pomoč. Skupaj gremo v mesto, skupaj delamo, se učimo, jemo. Čokolado razdelimo na šest delov. In tako je vse še lepše. Nikjer ni toliko smeha in veselja kot tukaj. In vsi smo prepričani, da bo po vojski vse najboljšje.

Dva dni in eno noč smo bili na prvi praktični vaji. Pravijo, da je to najtežje v vojski. Res je naporno. Nisem verjel, da človek lahko toliko zdrži. No, v vojski kot da postajaš trdnější od kamna. Zadovoljen sem sam s seboj. Premagal sem vse težave in morda je to tudi ena mojih največjih zmag nad samim seboj. In ko smo šli na juriš, se je v nas dogajalo nekaj čudnega. Ko smo jurišali, to ni bila več vaja, zdelo se nam je, da je pred nami pravi sovražnik. V nas se je naenkrat prebudila tista, v stoletjih ukoreninjena borbenost, trdoživost, neomajnost, hrabrost, domoljublje. Tisto od dedov, pradedov. Prvič sem zares doumel herojstvo partizanov. Računajte tudi z nami.

Da se še zahvalim za paket, ki ste mi ga poslali. Hočem reči, da se zahvaljujejo vsi, saj so imeli od njega vsi več slasti. Tako je dobro in tako je tudi edino prav. Koliko sem samo jaz pojedel kolačev, ki so jih napravile neznanne matere in stare matere. To je tisto najlepše, kar vojska daje in uči – tovarništvo.

BORBA – 12. decembra 1978

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI

[illegible]

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI PO